

นโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซียสมัยประธานาธิบดีหู จิ้น เทา
(ค.ศ.2003-2009)

นางสาวสุพัตรา ศรีภูมิเพชร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

CHINA'S FOREIGN POLICY TOWARDS RUSSIA DURING HU JINTAO'S PERIOD
(2003-2009)

Miss Supatra Sripumphet

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	นโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซียสมัยประธานาธิบดีหู จิ้น เทา (ค.ศ.2003-2009)
โดย	นางสาวสุพัตรา ศรีภูมิเพชร
สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาฯ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งพงษ์ ชัยนาม)

สุพัตรา ศรีภูมิเพชร : นโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซียสมัยประธานาธิบดีหู จิ้น เทา (ค.ศ.2003-2009). (CHINA'S FOREIGN POLICY TOWARDS RUSSIA DURING HU JINTAO'S PERIOD 2003-2009) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์, 123 หน้า

นโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหู จิ้น เทา ดำเนินไปเพื่อตอบสนองต่ออิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกาในระบบระหว่างประเทศที่มีขั้วอำนาจเดียว การที่จีนต้องเผชิญกับแรงกดดันที่เกิดจากการกระทำโดยฝ่ายเดียว และการขยายอิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกา และเพื่อรักษาสถานะความเป็นผู้นำในระบบระหว่างประเทศที่มีขั้วอำนาจเดียว ส่งผลให้จีนหันไปพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรและขยายความร่วมมือกับรัสเซีย เพื่อส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจ รวมถึงการผลักดันระเบียบระหว่างประเทศใหม่

จีนขยายความร่วมมือระหว่างกับรัสเซียทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับระหว่างประเทศเพื่อสกัดกั้นอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาที่แผ่ขยายเข้าไปในภูมิภาคต่างๆทั่วโลก และต่อต้านการครอบงำของสหรัฐอเมริกาทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง โดยจีนและรัสเซียได้แสดงท่าทีที่สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกันในประเด็นปัญหาระหว่างประเทศที่มีความสำคัญ นอกจากนี้ จีนและรัสเซียยังขยายความร่วมมือผ่านองค์การระหว่างประเทศทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจในการส่งเสริมแนวโน้มของระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจและระเบียบระหว่างประเทศใหม่เพื่อจำกัดบทบาทการเป็นผู้นำโลกและลดทอนอิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกา

ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา 2554.....

#5180753524 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORDS : CHINA'S FOREIGN POLICY/ RUSSIA/ MULTI-POLAR INTERNATIONAL SYSTEM/ NEW INTERNATIONAL ORDER/ US GLOBAL PRIMACY

SUPATRA SRIPUMPHET : CHINA'S FOREIGN POLICY TOWARDS RUSSIA DURING HU JINTAO'S PERIOD (2003-2009). ADVISOR : ASST. PROF. CHOOKIAT PANASPORNPRASIT, Ph.D., 123 pp.

China's foreign policy towards Russia during Hu Jintao's period is undertaken in respond to US global primacy in uni-polar international system. China has both to encounter pressures brought about by US unilateral action and increasing US influence, and retain its leadership status in such international system; hence, China's security and benefit are affected. As a result, China has decided to develop a friendly relationship, and expanded cooperation with Russia in order to promote the multi-polar international system, leading to the formation of a new international order.

China expands both regional and international cooperation with Russia in order to contain US influence which is expanding into various regions. They also resist US domination in regulating international order on politics, economy and security aspects. China and Russia both share similar attitudes and support each other in important international issues. Moreover, both China and Russia still expand their cooperation through political and economic international organizations in supporting the formation of the multi-polar international system. Both aim to create an international order in their effort to reduce US role and influence.

Department : International Relations..... Student's Signature .....

Field of Study : International Relations..... Advisor's Signature .....

Academic Year : 2011.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่เสียสละเวลาในการตรวจทานวิทยานิพนธ์ และอดทนต่อความผิดพลาดของผู้วิจัย โดยอาจารย์ยังได้ชี้แนะแนวทางและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการเขียนวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาทักษะการเขียนงานวิจัยเชิงวิชาการให้ดีขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น อาจารย์ยังได้สอนสิ่งเรื่องของความรับผิดชอบ มารยาท และการเข้าสังคม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้วิจัยในอนาคต นอกจากนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู ประธานกรรมการสอบและรองศาสตราจารย์ ดร. รุ่งพงษ์ ชัยนาม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ได้เสียสละเวลาในการอ่านและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณคุณคุณตา คุณยาย คุณพ่อ คุณแม่ น้องชาย และหลานชาย ที่เป็นกำลังใจสำคัญให้ผู้เขียนพยายามอดทนและผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ รวมถึงเพื่อนร่วมรุ่นปริญญาโทภาคความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ นางสาวแสงโสม กออุดม นายเอกสิทธิ์ พงษ์ไสว นางสาวผืนหยก บุญสวยขวัญ และนายสมชัย คู่ณแก้ว ที่คอยให้กำลังใจและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียน ทำให้การทำงานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงอย่างราบรื่น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ที่มาและสภาพปัญหา.....	1
2. กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	11
3. สมมุติฐาน.....	14
4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	14
5. ขอบเขตการศึกษา.....	19
6. วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	20
7. วิธีที่ใช้ในการศึกษา.....	20
8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	21
9. การนำเสนอ.....	21
บทที่ 2 ภูมิหลังนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซีย.....	22
1. บทนำ.....	22
2. นโยบายต่างประเทศของจีนต่อสหภาพโซเวียตในช่วงสงครามเย็น (ค.ศ.1949-1990).....	22
3. นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในช่วงยุคหลังสงครามเย็น (ค.ศ.1991-2002).....	45
4. บทสรุป.....	50
บทที่ 3 นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียสมัยประธานาธิบดีหู จิ้น เทา.....	51
1. บทนำ.....	51
2. ภาพรวมของระบบระหว่างประเทศในสมัยประธานาธิบดีหูจิ้นเทาที่ส่งผลกระทบ	

บทที่	หน้า
ต่อจีนและรัสเซีย.....	53
3. นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา.....	64
4. ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2003-2009.....	72
5. ปัญหาและอุปสรรคในความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซีย.....	95
6. บทสรุป.....	98
บทที่ 4. บทสรุปและวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคต.....	99
รายการอ้างอิง.....	103
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	123

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและสภาพปัญหา

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2003-2009 มีพัฒนาการไปในทางที่ดีอย่างมาก ดังที่หลี่ เฟิง หลิน เอกอัครราชทูตจีนประจำรัสเซียได้กล่าวไว้เมื่อ ค.ศ. 2009 ว่า “ไม่เป็นการกล่าวเกินจริงแต่อย่างใดที่ว่าจีนและรัสเซียในขณะนี้มีความสัมพันธ์ที่ดีที่สุดในช่วงระยะเวลา 400 ปีของประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ และเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นปกติและบรรลุผลสำเร็จมากที่สุดในช่วง 60 ปีที่ผ่านมา ผู้นำและประชาชนของทั้งสองประเทศมีความไว้วางใจต่อกันในระดับสูงสุด ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะแค่สองประเทศเท่านั้นแต่ยังมีความหมายต่อเสถียรภาพและสันติภาพของโลก”¹ ทั้งนี้ เนื่องจากจีนในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรและขยายความร่วมมือกับรัสเซียทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง โดยในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2003 ในระหว่างการเยือนรัสเซีย ซึ่งเป็นการเยือนต่างประเทศอย่างเป็นทางการครั้งแรกหลังจากขึ้นมาเป็นผู้นำของจีน ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้เสนอมาตรการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียเพื่อให้ความสัมพันธ์ของการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี และการพัฒนาร่วมกันระหว่างสองประเทศดำเนินต่อไปอย่างยั่งยืน ดังต่อไปนี้ ประการแรก จีนและรัสเซียต้องสนับสนุนซึ่งกันและกันและเพิ่มความไว้วางใจระหว่างกันให้มากขึ้น ประการที่สอง ขยายขอบเขตความร่วมมือให้กว้างขวางขึ้นเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน โดยต่างฝ่ายต่างก็ได้รับประโยชน์ ประการที่สาม ขยายการแลกเปลี่ยนและพัฒนามิตรภาพระหว่างกัน และประการสุดท้าย เพิ่มการปรึกษาหารือประสานนโยบายระหว่างกันในการส่งเสริมการพัฒนาอย่างสันติ²

การดำเนินความสัมพันธ์กับรัสเซียมีความสำคัญเป็นอันดับแรกๆ ในนโยบายต่างประเทศของจีน เห็นได้จากคำแถลงการณ์ของประธานาธิบดีหูจิ่นเทาระหว่างการพบปะกับ

---

¹Beijing Review, *Historic Past, Shared Future* [Online], 16 October 2009. Available from: http://www.bjreview.com/world/txt/2009-10/16/content_224323.htm

²Xinhua, *Chinese President Pledges to Future Promote Sino-Russian Ties* [Online], 28 May 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_890875.htm

นายแซร์เกย์ ลาฟรอฟ รัฐมนตรีต่างประเทศของรัสเซีย ในวันที่ 21 กรกฎาคม ค.ศ. 2008 ณ มหาศาลาประชาชน กรุงปักกิ่ง ซึ่งประธานาธิบดีหูจิ่นเทา กล่าวว่าความสัมพันธ์กับรัสเซียมีความสำคัญเป็นลำดับแรกในการดำเนินการทางการทูตของจีน³ เพราะรัสเซียเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีบทบาทสำคัญต่อการเมืองระหว่างประเทศทั้งระดับภูมิภาคและในระดับโลก จีนสามารถขยายความร่วมมือกับรัสเซียเพื่อเสริมสร้างอำนาจการต่อรองและส่งเสริมบทบาทของจีนในเวทีระหว่างประเทศ และที่สำคัญ คือ รัสเซียมีจุดยืนที่สอดคล้องกับจีนในการต่อต้านระบบระหว่างประเทศที่มีขั้วอำนาจเดียวและอิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกา เห็นได้จากคำกล่าวของประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน ในที่ประชุมประจำปีด้านความมั่นคงที่มอสโกในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2007 ซึ่งไม่ยอมรับความคิดเกี่ยวกับขั้วอำนาจเดียวที่มีศูนย์กลางการใช้อำนาจ การใช้กำลังทหารและการตัดสินใจอยู่เพียงศูนย์เดียว⁴ และมีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า “สหรัฐอเมริกาได้ขยายอิทธิพลก้าวข้ามพรมแดนของตนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสิทธิมนุษยชน และนำค่านิยมของตนเองไปกำหนดความเป็นไปของประเทศอื่น”⁵

สถานการณ์ระหว่างประเทศในช่วงเวลานี้ส่งผลต่อนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซีย โดยภายหลังเหตุการณ์การก่อการร้ายในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 สหรัฐอเมริกาภายใต้รัฐบาลของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ได้ประกาศ “หลักการบุช” ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาจากการป้องปรามและการสกัดกั้น ไปสู่นโยบายต่างประเทศที่ใช้กำลังทหารโจมตีก่อนล่วงหน้าและมีลักษณะของการกระทำโดยฝ่ายเดียว⁶ โดยอ้างเหตุผลของการป้องกันประเทศจากภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นจากการโจมตีของกลุ่มก่อการร้าย และรัฐอันธพาลที่อาจมีอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงไว้ในครอบครอง โดยสหรัฐอเมริกาอ้างหลักการโจมตีก่อนล่วงหน้าในการสร้างความชอบธรรมให้การกระทำโดยฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกาในการใช้กำลังทางทหารโจมตีประเทศที่สหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นปรปักษ์กับตน ได้แก่ การบุกโจมตีอัฟกานิสถานใน ค.ศ. 2001 และอิรักใน ค.ศ. 2003 ถึงแม้ว่าจีนและรัสเซีย

³Xinhua, China Sees Ties with Russia as Priority [Online], 22 July 2008. Available from: http://www.china.org.cn/international/photos/2008-07/22/content_16045652.htm

⁴David Kerr, “Central Asian and Russian Perspectives on China’s Strategic Emergence,” *International Affairs* 86, 1 (2010): 132.

⁵Robert Bridge, *Creating a Multi-Polar: Beijing, Moscow Make Case against Unilateralism* [Online], 24 March 2010. Available from: <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=18315>

⁶Stephen Burman, *The State of the American Empire: How the USA Shapes the World* (Berkeley: University of California Press, 2007), p. 14.

จะทำให้การสนับสนุนสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียห่างเหินกันไป เนื่องจากต่างฝ่ายต่างหันไปปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งสหรัฐอเมริกาใช้กำลังทหารโจมตีอิรักซึ่งเป็นการกระทำที่เกินขอบเขตของกฎหมายระหว่างประเทศตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ โดยละเมิดข้อมติที่ 1441 ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ และไม่ได้รับการสนับสนุนจากเสียงส่วนใหญ่ของประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง คือ ฝรั่งเศส รัสเซีย และจีน ที่คัดค้านการกระทำดังกล่าวของสหรัฐอเมริกา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการวางตัวเป็นประเทศอภิมหาอำนาจชั่วคราวเดียวของสหรัฐอเมริกาโดยการกระทำฝ่ายเดียวและไม่นำพาคู่ข้อมติขององค์การสหประชาชาติ บรรทัดฐานระหว่างประเทศ และการคัดค้านจากประเทศมหาอำนาจอื่น ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญที่ทำให้จีนและรัสเซียหันกลับมาร่วมมือกันต่อต้านการกระทำฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากจีนและรัสเซียต่างต้องเผชิญกับแรงกดดันจากการกระทำฝ่ายเดียวและการขยายอิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของจีนและรัสเซีย ได้แก่ การที่สหรัฐอเมริกาขยายอิทธิพลเข้าไปในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และภูมิภาคเอเชียกลาง การครองความเป็นเจ้าทางด้านนิวเคลียร์ของสหรัฐอเมริกาโดยการพัฒนาระบบป้องกันขีปนาวุธ โดยมีแผนที่จะติดตั้งระบบดังกล่าวทั้งในเอเชียแปซิฟิก และยุโรปตะวันออก และการขยายขอบเขตการปฏิบัติการทางทหารไปสู่ห้วงอวกาศของสหรัฐอเมริกา รวมถึงการที่สหรัฐอเมริกาพยายามครอบงำระเบียบระหว่างประเทศทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ และพยายามนำเอาแบบอย่างและคุณค่าของตน อาทิเช่น ระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และการค้าเสรี ไปกำหนดความเป็นไปและเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น

ในประเด็นการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก สหรัฐอเมริกาได้ขยายความร่วมมือทางด้านความมั่นคงกับประเทศพันธมิตรในภูมิภาค ได้แก่ ญี่ปุ่น อินเดีย เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ รวมถึงไต้หวัน ซึ่งจีนมองว่ามีเป้าหมายมุ่งมาที่จีนโดยตรง เช่นเดียวกับภูมิภาคเอเชียกลาง สหรัฐอเมริกาได้เข้าไปจัดตั้งฐานทัพในอุซเบกิสถาน คาซัคสถาน และคีร์กีซสถาน รวมถึงการเข้าไปแทรกแซงการเมืองภายในของประเทศในภูมิภาคเอเชียกลางจนนำไปสู่การปฏิวัติหลากสี ได้แก่ การปฏิวัติสีชมพูในคีร์กีซสถานใน ค.ศ. 2005 และการสนับสนุนให้เกิดการปฏิวัติขึ้นในอุซเบกิสถานของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น โดยจีนมองการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียกลางเป็นความพยายามในการปิดล้อมจีน ในขณะที่รัสเซียมองการขยายอิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคเอเชียกลางของสหรัฐอเมริกาคือเป็นการแข่งขันอิทธิพลทางการเมือง

และการทหารกับตนในภูมิภาคนี้ ดังที่ รัฐมนตรีต่างประเทศรัสเซีย อเล็กซานเดอร์ โลซุคอฟ ได้กล่าวในวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ. 2003 ว่าจีนและรัสเซียต่างไม่ยินดีต่อการปรากฏตัวทางทหารของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียกลาง ซึ่งจะเป็นมูลเหตุให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจด้วยกำลังทหารในภูมิภาคนี้⁷

ในประเด็นการครองความเป็นเจ้าทางด้านนิวเคลียร์ของสหรัฐอเมริกา จีนและรัสเซียต่างต่อต้านระบบป้องกันขีปนาวุธของสหรัฐอเมริกา ซึ่งทั้งสองประเทศเห็นพ้องกันว่าการสร้างระบบป้องกันขีปนาวุธโดยฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกาส่งผลกระทบต่อความมั่นคงระหว่างประเทศเพราะประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ประเทศอื่นที่ไม่มีหรือไม่สามารถสร้างระบบดังกล่าวอาจจะเพิ่มจำนวนขีปนาวุธนิวเคลียร์เพื่อรับประกันขีดความสามารถในการตอบโต้การโจมตี⁸ โดยจีนต่อต้านความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นในการพัฒนาระบบป้องกันขีปนาวุธแบบจำกัดบริเวณในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก⁹ เห็นได้จากคำกล่าวของโฆษกกระทรวงการต่างประเทศจีน เจียง หยู ที่ได้แถลงต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน ค.ศ. 2007 แสดงให้เห็นว่าจีนไม่เห็นด้วยกับแผนการติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธของสหรัฐอเมริกาในยุโรปตะวันออก และความร่วมมือเกี่ยวกับระบบดังกล่าวระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่น เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อดุลยภาพและเสถียรภาพทางยุทธศาสตร์ นำไปสู่ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างประเทศมหาอำนาจและความไม่มั่นคงของภูมิภาค และอาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาการแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์¹⁰ ซึ่งจีนมองว่าการติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธของสหรัฐอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงและอำนาจอธิปไตยของจีน โดยเฉพาะถ้าสหรัฐอเมริกาจัดหาเทคโนโลยีการป้องกันขีปนาวุธให้กับไต้หวันจะเป็นอุปสรรคต่อการรวมชาติของจีน¹¹ ส่งผลให้จีนพยายามพัฒนาขีด

---

⁷Osman Gökhan Yandas, *Emerging Regional Security Complex in Central Asia: Shanghai Cooperation Organization (SCO) and Challenges of the Post 9/11* [Online], June 2005. Available from: <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12606201/index.pdf>

⁸Rajan Menon, *The Limits of Chinese-Russian Partnership* [Online], 2009. Available from: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00396330903011529>

⁹Ritu Mathur, "TMD in the Asia-Pacific: A View from China," *Strategic Analysis* 24, 8 (2000): 1445.

¹⁰Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, *Foreign Ministry Spokesperson Jiang Yu's Regular Press Conference on 5 June, 2007* [Online], 6 June 2007. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/xwfw/s2510/t327165.htm>

¹¹National Institute for Defense Studies (Japan), *East Asian Strategic Review* (Tokyo: National Institute for Defense Studies, 2000), p. 201.

ความสามารถทางด้านขีปนาวุธของตนมากขึ้นเพื่อต่อต้านความพยายามดังกล่าวของสหรัฐอเมริกา ซึ่งอาจนำไปสู่การแข่งขันกันทางด้านนิวเคลียร์ ในขณะที่รัสเซียไม่พอใจต่อแผนการติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธของสหรัฐอเมริกาในยุโรปตะวันออก นอกจากนี้ จีนและรัสเซียต่างต่อต้านนโยบายทางด้านอวกาศของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการใช้พื้นที่ในอวกาศในการป้องกันความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและยุทธศาสตร์ทางด้านนิวเคลียร์ของทั้งสองประเทศ

ในด้านระเบียบระหว่างประเทศ สหรัฐอเมริกาดัดเงินและรัสเซียเกี่ยวกับปัญหาประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ ซึ่งจีนและรัสเซียต่างมองว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในและเป็นการบ่อนทำลายเสถียรภาพทางการเมืองของทั้งสองประเทศ เนื่องจากจะเป็นการยุบกลุ่มเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยและขบวนการแบ่งแยกดินแดนภายในประเทศให้ลุกฮือขึ้นมาต่อสู้ เช่นเดียวกัน ในด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สหรัฐอเมริกาพยายามครอบงำระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยการใช้อิทธิพลกดดันให้ประเทศต่างๆยอมรับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา โดยการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่เน้นการเปิดเสรีทางการค้าและการเงิน รวมถึงกำหนดให้อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศผูกติดกับค่าเงินดอลลาร์ ส่งผลให้สหรัฐอเมริกามีอิทธิพลครอบงำระบบการเงินและการค้าระหว่างประเทศ เห็นได้จากการที่สหรัฐอเมริกาดัดเงินให้ประเทศต่างๆเปลี่ยนแปลงนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน โดยเฉพาะการที่สหรัฐอเมริกาดัดเงินให้จีนปรับค่าเงินหยวนให้แข็ง ค่าขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐ เพื่อลดการขาดดุลทางการค้ากับจีน โดยอ้างความไม่เป็นธรรมทางการค้าจากการที่จีนกดค่าเงินหยวนให้ต่ำกว่าพื้นฐานความเป็นจริง ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาเสียเปรียบเงินในการส่งออก

โดยจีนมองว่าการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา รวมถึงการที่สหรัฐอเมริกาใช้อำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศครอบงำระเบียบโลกทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่างประเทศเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของจีน และเป็นการสกัดกั้นการขึ้นมาใช้อำนาจของจีน เนื่องจากสหรัฐอเมริกามองว่าจีนเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ โดยเฉพาะด้านการทหาร เห็นได้จากรายงานการทบทวนด้านกลาโหมทุกๆ 4 ปีของสหรัฐอเมริกาที่พิมพ์เผยแพร่ใน ค.ศ. 2006 ซึ่งระบุว่า "ในบรรดาประเทศมหาอำนาจที่สำคัญและที่กำลังขึ้นมา

อำนาจ จีนมีขีดความสามารถที่จะแข่งขันกับสหรัฐอเมริกาในด้านการทหารมากที่สุด¹² อย่างไรก็ตาม จีนไม่ต้องการเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกาโดยตรง เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านขีดความสามารถของจีนที่ด้อยกว่าสหรัฐอเมริกาอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านการทหาร อำนาจทางทหารของจีนจัดอยู่ในระดับรองเพราะเทคโนโลยีทางทหารของจีนยังล้าหลังกว่าสหรัฐอเมริกางบประมาณทางทหารของจีนคิดเป็นเพียงร้อยละ 4.5 ของงบประมาณทางการทหารทั่วโลก ในขณะที่งบประมาณทางทหารของสหรัฐอเมริกาสูงถึงร้อยละ 33.9¹³ ในขณะที่ข้อมูลงบประมาณทางทหารที่ปรากฏในสมุดปกขาวของจีน ดังที่แสดงในแผนภูมิข้างล่างนี้ แสดงให้เห็นว่าจีนมีงบประมาณทางทหารน้อยกว่าสหรัฐอเมริกาหลายเท่า แม้ว่าข้อมูลดังกล่าวจะถูกตั้งข้อสงสัยว่าไม่ได้เปิดเผยงบประมาณทางทหารของจีนตามความเป็นจริง แต่จีนก็ไม่ต้องการที่จะท้าทายสหรัฐอเมริกาโดยตรงตราบดีที่จีนยังไม่มีขีดความสามารถทางการทหารทัดเทียมกับสหรัฐอเมริกา

แผนภูมิเปรียบเทียบงบประมาณทางทหารระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา

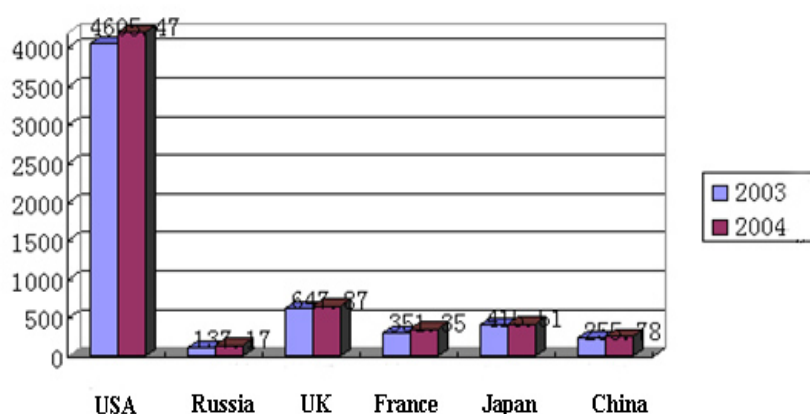

Chart 2: Comparison of the Defense Expenditures of Some Countries in 2003 and 2004 (unit: billion US dollars)

ที่มา : The State Council Information Office, China's National Defense in 2004 (PRC: 2004 White Paper on National Defense) [Online], 27 December 2007. Available from: <http://www.fas.org/nuke/guide/china/doctrine/natdef2004.html#10>

¹²Yuan-Kang Wang, China's Grand Strategy and U.S. Primacy: Is China Balancing American Power [Online], Available from: <http://www.brookings.edu/fp/cnaps/papers/wang2006.pdf>

¹³Gerald Segal, "Does China Matter?," in Does China Matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal, eds. Barry Buzan and Rosemary Foot (London: Routledge, 2004), p. 14.

ดังนั้น จีนจึงต้องการส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจ เนื่องจากจีนเชื่อว่าเมื่อโลกเข้าสู่การมีหลายขั้วอำนาจจะก่อให้เกิดระเบียบระหว่างประเทศที่มีเหตุผลและเท่าเทียมซึ่งไม่ใช่แค่ผลประโยชน์และสิทธิพิเศษของประเทศอภิมหาอำนาจและกลุ่มประเทศมหาอำนาจเท่านั้นที่ได้รับการปกป้องคุ้มครอง และกิจการระหว่างประเทศก็ไม่ได้ถูกผูกขาดโดยประเทศที่มีขนาดใหญ่ เข้มแข็ง และร่ำรวยเท่านั้น¹⁴ เห็นได้จากคำปราศรัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ณ สถาบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมอสโก หรือ เอ็มกิโอ (Moscow State Institute of International Relations (University) of MFA of Russia: MGIMO) ในระหว่างการเยือนรัสเซียในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2003 ซึ่งกล่าวว่า “การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โลกที่มีหลายขั้วอำนาจ และโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดโอกาสและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสันติภาพและการพัฒนาทั่วโลก แต่ในขณะเดียวกันปัญหาที่ทำลายสันติภาพและการพัฒนา ได้แก่ ลัทธิก่อการร้ายระหว่างประเทศ การกระทำฝ่ายเดียว (หมายถึงการกระทำฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ) และช่องว่างที่กำลังขยายตัวระหว่างประเทศกำลังพัฒนากับประเทศพัฒนาแล้ว เพื่อรักษาเสถียรภาพและความเจริญรุ่งเรืองจึงควรส่งเสริมระเบียบระหว่างประเทศใหม่ที่ยุติธรรมและเท่าเทียมกันทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ¹⁵ ซึ่งประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้เสนอมาตรการ 5 ประการ ในการสร้างระเบียบระหว่างประเทศใหม่ได้แก่

ประการแรก ส่งเสริมประชาธิปไตยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทุกประเทศไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ เข้มแข็งหรืออ่อนแอ ร่ำรวยหรือยากจน ต่างเป็นสมาชิกที่เท่าเทียมกันในสังคมชุมชนระหว่างประเทศ ซึ่งไม่เพียงมีสิทธิในการจัดการกิจการภายในประเทศของตนเองเท่านั้น แต่ยังมีสิทธิเข้าร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการโลกโดยเท่าเทียมกัน¹⁶ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการใช้คำว่า “ประชาธิปไตย” ของจีนไม่ได้หมายถึงการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย แต่แสดงให้เห็นว่าจีนต้องการส่งเสริมความเสมอภาคของการมีส่วนร่วมในกิจการระหว่างประเทศ เพื่อเปิดทางให้จีนมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การที่จีนเรียกร้องให้มีประชาธิปไตยในการเมืองระหว่างประเทศนั้นเป็นเพียงความพยายามของจีนในเชิงสัญลักษณ์ในการแสวงหาทาง

¹⁴Qian Wenrong, A Discussion on New International/World Order [Online], 2005. Available from: <http://irchina.org/en/xueren/china/view.asp?id=829>

¹⁵Xinhua, Chinese President Urges Joint Efforts for New International Order [Online], 28 May 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_891239.htm

¹⁶Ibid.

ขึ้นมาเป็นอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยแข่งขันกับสหรัฐอเมริกาเพื่อขึ้นมาเป็นอีกขั้วอำนาจหนึ่งในระบบระหว่างประเทศ ซึ่งถ้าหากจีนสามารถขึ้นมาเป็นอีกขั้วอำนาจได้สำเร็จจีนอาจจะไม่ให้ความสำคัญต่อการสร้างประชาธิปไตยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกต่อไป

ประการที่สอง ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางวัฒนธรรม ความแตกต่างหลากหลายในด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม ของประเทศต่างๆ ควรได้รับการเคารพและเชิดชู โดยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเรียกร้องให้ทุกอารยธรรมเรียนรู้จากอีกอารยธรรมหนึ่งผ่านการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน¹⁷

ประการที่สาม ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเสนอให้แนวความคิดความมั่นคงแบบใหม่เป็นพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผลประโยชน์ร่วมกัน ความเท่าเทียม และการร่วมมือประสานงานกัน¹⁸

ประการที่สี่ ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเรียกร้องให้การพัฒนาของเศรษฐกิจโลกมีความสมดุลมากขึ้นระหว่างประเทศกำลังพัฒนากับประเทศที่พัฒนาแล้ว¹⁹

และประการสุดท้าย ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเรียกร้องให้เคารพในบทบาทที่สำคัญขององค์การสหประชาชาติและคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ²⁰

จีนร่วมมือกับรัสเซียซึ่งมีแนวคิดในการส่งเสริมระบบโลกที่มีหลายขั้วอำนาจเช่นเดียวกัน เห็นได้จากเอกสารของรัฐบาลรัสเซียที่ชื่อว่า "Russia's Concept of the World in the 21st Century" ซึ่งระบุว่า "ระเบียบโลกในศตวรรษที่ 21 หมายถึงระบบหลายขั้วอำนาจที่อยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการขีดความสามารถของภูมิภาคต่างๆ และการปฏิสัมพันธ์กันเพื่อประโยชน์ของสันติภาพและความมั่นคง การไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจสะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาของประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ในประชาคมโลกและศูนย์กลางของอิทธิพลที่แท้จริง"²¹ ในวันที่ 27 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทอกับประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน ได้ลงนามร่วมกันในแถลงการณ์ร่วมสนับสนุนการก่อตั้งระเบียบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจ โดยมีสาระสำคัญ คือ จีนและรัสเซียต่างต่อต้านลัทธิการกระทำโดยฝ่ายเดียว ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อ

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Russia Federation, Concept of the World in the 21st Century [Online], 2000. Available from:

เสถียรภาพของโลก และต้องการสร้างระเบียบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจบนพื้นฐานของการยอมรับบรรทัดฐานระหว่างประเทศร่วมกัน²²

ต่อมาในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2005 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้ลงนามร่วมกับประธานาธิบดีวลาดิเมียร์ ปูตินของรัสเซียในแถลงการณ์ร่วมเกี่ยวกับระเบียบโลกใหม่ในศตวรรษที่ 21 (Joint Declaration on the International Order in the 21st Century) โดยมีสาระสำคัญคือ ทั้งสองประเทศตกลงใจที่จะขยายการประสานนโยบายเกี่ยวกับกิจการระหว่างประเทศ และส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรืองของโลกร่วมกัน โดยจีนและรัสเซียเห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับระเบียบโลกใหม่ 4 ประการ คือ ประการแรก การปฏิรูปในองค์การสหประชาชาติ จีนและรัสเซียต้องการให้การปฏิรูปอยู่บนพื้นฐานของมติที่เป็นเอกฉันท์ และเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิกทุกประเทศ ประการที่สอง เรียกร้องให้ใช้วิธีพหุภาคีในการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศผ่านช่องทางการเจรจา และต่อต้านการกระทำโดยฝ่ายเดียว ประการที่สาม ส่งเสริมกรอบแนวความคิดความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผลประโยชน์ร่วม ความเท่าเทียมกัน และความร่วมมือ และ ประการสุดท้าย ลดช่องว่างระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากโลกาภิวัตน์ทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน²³

จีนขยายความร่วมมือกับรัสเซียทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่างประเทศ ในด้านการเมืองระหว่างประเทศ จีนร่วมมือกับรัสเซียในเวทีการเมืองระหว่างประเทศโดยการแสดงจุดยืนร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นปัญหาระหว่างประเทศที่มีความสำคัญ ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากการที่จีนและรัสเซียร่วมกันใช้สิทธิในการยับยั้งล้มมติของสหรัฐอเมริกาในคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ โดยเฉพาะมติที่เกี่ยวกับการเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของเกาหลีเหนือ อิหร่าน พม่า ชูแดน และซิมบับเว ซึ่งสหรัฐอเมริกาเสนอให้คณะมนตรีความมั่นคงคว่ำบาตรต่อประเทศเหล่านี้ โดยอ้างเรื่องของประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และการแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ เป็นต้น เนื่องจากจีนและรัสเซียต่างยึดหลักการของการเคารพในอำนาจอธิปไตย และการไม่แทรกแซงกิจการภายใน โดย

²²Xinhua, China, Russia Advocate Multi-polarized International Order [Online], 28 May 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_891028.htm

²³Xinhua, Russia Issue Joint Statement on New World Order [Online], 28 May 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2005-07/01/content_3164427.htm

ต้องการให้แก้ไขปัญหาผ่านกลไกพหุภาคี ซึ่งจีนและรัสเซียต่างสนับสนุนบทบาทการเป็นศูนย์กลางขององค์การสหประชาชาติในการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศ

ในด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ จีนและรัสเซียมีแนวคิดที่สอดคล้องกันในการสนับสนุนให้ประเทศต่างๆ เลือกลงทุนการพัฒนาเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับสภาพทางสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ นอกจากนี้ จีนและรัสเซียยังต้องการผลักดันให้มีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศเพื่อลดการครอบงำของสหรัฐอเมริกา ได้แก่ การที่จีนและรัสเซียต้องการลดบทบาทของเงินตราสกุลดอลลาร์ และท่าทีของจีนและรัสเซียที่เรียกร้องให้มีการปรับโครงสร้างของระบบการเงินระหว่างประเทศ และปฏิรูปลงทุนการเงินระหว่างประเทศ เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนามีสถานะที่เท่าเทียมในการออกเสียงและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งหมายถึงบทบาทของจีนและรัสเซียที่จะเพิ่มขึ้นด้วย โดยจีนและรัสเซียร่วมมือกันผ่านกลุ่มประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่ G20 และกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว BRIC^{*} ในการจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และส่งเสริมระเบียบระหว่างประเทศใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วมากขึ้น โดยสหรัฐอเมริกาและตะวันตกไม่ได้ผูกขาดกิจการระหว่างประเทศทางด้านเศรษฐกิจอีกต่อไป

และในด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ จีนและรัสเซียร่วมมือกันผ่านองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization : SCO) ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาคที่จีนและรัสเซียมีบทบาทนำโดยปราศจากการมีส่วนร่วมของสหรัฐอเมริกา ในการจัดการกับปัญหาทางด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาค ได้แก่ ปัญหาการก่อการร้าย ขบวนการแบ่งแยกดินแดน และการค้ายาเสพติดข้ามชาติ รวมถึงสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเข้ามาในภูมิภาคเอเชียกลาง โดยจีนและรัสเซียได้ยกระดับความร่วมมือทางทหารระหว่างกันภายใต้กรอบขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ โดยการจัดให้มีการซ้อมรบร่วมกันเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 2005

ดังนั้น คำถามของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ เหตุใดจีนในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาจึงดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรและขยายความร่วมมือกับรัสเซีย

กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้แนวคิดของ “ทฤษฎีสัจนิยมใหม่” หรือ โครงสร้างนิยม ของ Kenneth N. Waltz เป็นกรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา เนื่องจากทฤษฎีสัจนิยมใหม่เป็นทฤษฎีที่เน้นการศึกษาในระดับระบบที่มุ่งอธิบายนโยบายและพฤติกรรมของรัฐโดยเน้นการวิเคราะห์ในระดับระบบระหว่างประเทศ โดย Waltz ได้ให้คำนิยามคำว่า “ระบบ” ว่าประกอบด้วย 2 ส่วน คือ โครงสร้าง และ หน่วยที่ปฏิสัมพันธ์กัน²⁴ ทฤษฎีสัจนิยมใหม่ได้พัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบว่าได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของหน่วยที่ปฏิสัมพันธ์กัน และก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างไรจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วย กล่าวคือ โครงสร้างระหว่างประเทศ เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างรัฐ ในขณะที่เดียวกันโครงสร้างระหว่างประเทศก็เป็นตัวกำหนดการกระทำของรัฐเช่นเดียวกัน²⁵

โดย Waltz ได้พัฒนาทฤษฎีสัจนิยมใหม่จากข้อสันนิษฐาน 2 ประการ คือ ประการแรก รัฐเป็นตัวแสดงหลักของระบบการเมืองระหว่างประเทศ และกระทำกรในระบบที่เป็นอนาธิปไตยซึ่งไม่มีอำนาจการปกครองใดที่อยู่เหนือรัฐ ประการที่สอง แรงจูงใจเบื้องต้นของรัฐคือความอยู่รอด รัฐจึงแสวงหาทางปกป้องรักษาอำนาจอธิปไตยของประเทศ จากข้อสันนิษฐานดังกล่าว Waltz ได้ให้ความเห็นว่ารัฐจะกังวลเกี่ยวกับสถานะของตนในระบบดุลแห่งอำนาจอย่างมาก โดยรัฐต้องการจะมีอำนาจเหนือกว่ารัฐคู่แข่ง เพราะรัฐต้องการอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบเพื่อเพิ่มโอกาสในการอยู่รอดของรัฐให้มากที่สุด²⁶

Waltz กำหนดโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศจากการกระจายขีดความสามารถของรัฐ เนื่องจากการที่รัฐอยู่ในระบบที่ต้องพึ่งพาตนเองเป็นหลัก รัฐจึงจำเป็นต้องใช้ขีดความสามารถที่มีทั้งหมดในการส่งเสริมผลประโยชน์ของประเทศ โดยขีดความสามารถของรัฐในด้านเศรษฐกิจ การทหาร และในด้านอื่นๆ ไม่สามารถแยกออกมาซึ่งน้ำหนักได้ว่าด้านใดมี

²⁴Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics* (London: Addison-Wesley Publishing Company, 1979), p. 79.

²⁵Kenneth N. Waltz, *Realism and International Politics* (London: Routledge, 2008), p. 74.

²⁶John J. Mearsheimer, “Reckless States and Realism,” in *Realism and World Politics*, ed. Ken Booth (London: Routledge, 2011), p. 125.

ความสำคัญมากกว่ากัน และไม่สามารถจัดอันดับให้รัฐอยู่ในตำแหน่งสูงสุดได้เพียงดูขีดความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง แต่ขึ้นอยู่กับขีดความสามารถทั้งหมดรวมกัน ได้แก่ ขนาดของประชากรและดินแดน คุณสมบัตินาถทรัพยากร ขีดความสามารถด้านเศรษฐกิจ ความเข้มแข็งทางทหาร เสถียรภาพและความมีประสิทธิภาพทางการเมือง²⁷ ดังนั้น ความแตกต่างของระบบระหว่างประเทศจึงอยู่ที่จำนวนของประเทศมหาอำนาจหรือจำนวนของขั้วอำนาจที่มีอยู่ในระบบ ซึ่งโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศจะเกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงในการกระจายขีดความสามารถระหว่างรัฐ²⁸

โครงสร้างของระบบระหว่างประเทศส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบระหว่างประเทศ โดยระบบระหว่างประเทศจะมีเสถียรภาพขึ้นอยู่กับดุลยภาพของโครงสร้างอำนาจ ซึ่งตามความเห็นของ Waltz โครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่มีสองขั้วอำนาจมีเสถียรภาพมากที่สุด เนื่องจากรัฐจะอาศัยวิธีการถ่วงดุลภายในประเทศด้วยการเสริมสร้างขีดความสามารถของตนมากกว่าวิธีการถ่วงดุลภายนอกประเทศโดยการเป็นพันธมิตรกับรัฐอื่น ดังนั้น รัฐจึงพึ่งพาขีดความสามารถของตนเองมากกว่าการพึ่งพาประเทศพันธมิตร ซึ่งวิธีการถ่วงดุลภายในประเทศมีความน่าเชื่อถือและเที่ยงตรงกว่าวิธีการถ่วงดุลภายนอกประเทศ รัฐจะตัดสินใจความเข้มแข็งแกร่งโดยเปรียบเทียบระหว่างกันผิมน้อยกว่าการตัดสินใจความเข้มแข็งแกร่งและความไว้วางใจกันของระบบพันธมิตรชั่วคราวของฝ่ายศัตรู ส่งผลให้รัฐมีโอกาสน้อยลงที่จะตัดสินใจผิดพลาดจนนำไปสู่การเกิดสงคราม²⁹ ในขณะที่โครงสร้างระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจ ความมั่นคงของรัฐขึ้นอยู่กับทั้งความพยายามของรัฐเองในการถ่วงดุลภายในโดยการสร้างขีดความสามารถของรัฐ และระบบพันธมิตรที่รัฐสร้างขึ้นกับรัฐอื่น การแข่งขันในระบบหลายขั้วอำนาจจึงมีความซับซ้อนกว่าในระบบสองขั้วอำนาจ เนื่องจากความไม่แน่นอนในการเปรียบเทียบขีดความสามารถระหว่างรัฐ และการการประเมินความสามัคคี และความเข้มแข็งของระบบพันธมิตรเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก³⁰

²⁷Waltz, *Theory of International Politics*, p.131.

²⁸Ibid., p. 79.

²⁹Ibid., p.168.

³⁰Kenneth N. Waltz, "Structural Realism after the Cold War," *International Security* 25, 1 (Summer 2000): 6.

หลังยุคสงครามเย็น เมื่อโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบขั้วอำนาจเดียว Waltz มองว่าระบบขั้วอำนาจเดียวจะนำไปสู่การถ่วงดุลอำนาจ และสร้างการเมืองระหว่างประเทศที่เหมาะสมขึ้นมาใหม่ โดยคาดการณ์ว่าระบบระหว่างประเทศจะกลับไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ³¹ ทฤษฎีสัจนิยมใหม่เห็นว่าระบบขั้วอำนาจเดียวจะคงอยู่ได้ไม่นาน เนื่องจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก การที่รัฐมหาอำนาจที่ครอบงำระบบต้องแบกรับภารกิจที่มากเกินไปนอกเขตพรมแดนของประเทศ จะส่งผลให้รัฐมหาอำนาจนั้นอ่อนแอลงไปเองในระยะยาว ประการที่สอง แม้ว่าพฤติกรรมของรัฐมหาอำนาจที่ครอบงำระบบจะไม่ก้าวร้าวรุนแรงและสำรวจ และมีความอดทนอดกลั้น แต่รัฐที่อ่อนแอกว่าจะกังวลเกี่ยวกับพฤติกรรมในอนาคตของรัฐมหาอำนาจนั้น และการที่ระบบระหว่างประเทศที่มีขั้วอำนาจเดียวขาดดุลยภาพทางอำนาจ ส่งผลให้รัฐอื่นพยายามที่จะสร้างความแข็งแกร่งโดยการเสริมสร้างขีดความสามารถของตน หรือเป็นพันธมิตรกับรัฐอื่นเพื่อทำให้การกระจายอำนาจในระบบระหว่างประเทศเข้าสู่ภาวะที่ได้สมดุล³²

เมื่อนำกรอบความคิดตามทฤษฎีสัจนิยมใหม่มาปรับใช้กับการศึกษานโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2003–2009 จะพบว่ามีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา การที่สหรัฐอเมริกาใช้กำลังบุกยึดอิรักใน ค.ศ. 2003 โดยเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ สะท้อนภาพของระบบระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตย ไม่มีอำนาจศูนย์กลางหรือองค์การเหนือรัฐที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของรัฐ โดยเฉพาะรัฐที่เป็นประเทศมหาอำนาจได้ ดังนั้น การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนจึงคำนึงถึงความมั่นคงของประเทศเป็นหลัก ซึ่งการที่จีนต้องพึ่งพาตนเองในการรักษาความมั่นคงของประเทศ จีนจึงกังวลเกี่ยวกับสถานะของตนในระบบดุลแห่งอำนาจ

ภายใต้โครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่เป็นระบบขั้วอำนาจเดียว ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีขีดความสามารถสูงสุดในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ ส่งผลให้ระบบระหว่างประเทศขาดดุลยภาพด้านอำนาจ อีกทั้งพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาที่พยายามครอบงำระบบระหว่างประเทศเพื่อให้เป็นไปตามความ

³¹Cornelia Beyer, "Hegemony, Equilibrium and Counterpower: A Synthetic," in *Realism and World Politics*, ed. Ken Booth (London: Routledge, 2011), p. 236.

³²Waltz, "Structural Realism after the Cold War," *International Security* 25, 1 (Summer 2000): 28.

ต้องการและผลประโยชน์ของตน และยังมีลักษณะของการครองความเป็นเจ้า เห็นได้จากการกระทำโดยฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกา และการแผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลของตนไปทั่วโลก ซึ่งสภาพของระบบระหว่างเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของจีน จีนจึงต้องถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐอเมริกา แต่เนื่องจากจีนมีขีดความสามารถด้อยกว่าสหรัฐอเมริกาอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการทหาร จีนจึงไม่ต้องการท้าทายสหรัฐอเมริกาโดยตรง จีนจึงหันไปเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับรัสเซียซึ่งไม่พอใจต่อระบบระหว่างประเทศที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นขั้วอำนาจเดียวเช่นเดียวกัน เพื่อลดอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา และส่งเสริมระบบโลกที่มีหลายขั้วอำนาจที่มีการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจะนำกรอบความคิดของทฤษฎีสัจนิยมใหม่มาเชื่อมโยงกับนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเพื่ออธิบายว่าเหตุใดจีนในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาจึงดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรและขยายความร่วมมือกับรัสเซีย

สมมุติฐาน

จีนสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทอดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรและขยายความร่วมมือกับรัสเซีย เพราะจีนต้องการถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐอเมริกาและส่งเสริมระบบโลกที่มีหลายขั้วอำนาจ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำวิจัยฉบับนี้ ไม่พบว่ามีเอกสารที่นำเสนอกรอบนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา เอกสารส่วนมากเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับรัสเซียในภาพรวม โดยผู้วิจัยพบว่า มีหนังสือวิทยานิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้องในเรื่องนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ดังต่อไปนี้

ผลงานของชาติรี ฤทธารมย์ ในบทความเรื่อง “จีนกับรัสเซีย”³³ ได้อธิบายเกี่ยวกับ ภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซีย ปัญหาและอุปสรรคในความสัมพันธ์ของทั้งสอง ประเทศในช่วงหลังสงครามเย็นที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในรัสเซียในสมัย ประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน ที่เปลี่ยนระบอบการปกครองของประเทศเป็นประชาธิปไตยแบบ ตะวันตก และต้องการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกมากกว่าจีน อย่างไรก็ตาม การที่จีน ให้ความสำคัญในการดำเนินความสัมพันธ์กับรัสเซียเพื่อถ่วงดุลกับสหรัฐอเมริกา และผลประโยชน์ ทางด้านเศรษฐกิจที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้จีนและรัสเซียเพิ่มการติดต่อระหว่างกันมากขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1992 เป็นต้นมา แต่เนื้อหาของบทความนี้ไม่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียใน ช่วงเวลาของการวิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจะใช้บทความนี้เป็นพื้นฐานของการศึกษานโยบายต่างประเทศ ของจีนต่อรัสเซียในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทาต่อไป

ผลงานของมณีนุช เกรียงโกมล ในวิทยานิพนธ์เรื่อง นโยบายต่างประเทศของ รัสเซียต่อจีนในสมัยของประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน³⁴ ได้ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของ รัสเซียที่มีต่อจีนในสมัยของประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน โดยมองว่าการที่รัสเซียดำเนินนโยบายที่ เป็นมิตรกับจีนเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านผลประโยชน์ของรัสเซียเองมากกว่าเป็นเรื่องของ อุดมการณ์ อย่างไรก็ตาม วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาจากมุมมองของนโยบายต่างประเทศของรัสเซีย และไม่ได้อยู่ในช่วงเวลาที่ต้องการศึกษาของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับนโยบาย ต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเพิ่มเติมต่อไป

ผลงานของ Alexei D. Voskressenski ในรายงานเรื่อง The Rise of China and Russo-Chinese Relations in the New Global Politics of Eastern Asia³⁵ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียในศตวรรษที่ 21 โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและ รัสเซียเข้ากับการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออก โดยวิเคราะห์ว่าความสัมพันธ์ระหว่าง จีนกับสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเกาหลีเหนือ ส่งผลให้จีนขยายความร่วมมือกับรัสเซียมากขึ้น โดย เน้นไปที่ผลประโยชน์ร่วมกันทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง การทหาร และพลังงาน นอกจากนี้ ยัง ได้วิเคราะห์ว่าการกระทำโดยฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกามีส่วนในการผลักดันให้จีนและรัสเซีย

³³ ชาติรี ฤทธารมย์, “จีนกับรัสเซีย,” ใน *จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง*, ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 184-224.

³⁴ มณีนุช เกรียงโกมล, “นโยบายต่างประเทศของรัสเซียต่อจีนในสมัยของประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547).

³⁵ Alexei D. Voskressenski, *The Rise of China and Russo-Chinese Relations in the New Global Politics of Eastern Asia* (Sapporo: Slavic Research Center, 2007).

เสริมสร้างความร่วมมือทางด้านความมั่นคงระหว่างกัน อย่างไรก็ตาม บทความนี้ไม่ได้กล่าวถึงนโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่อรัสเซียโดยเฉพาะ เป็นเพียงการให้ข้อมูลความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียในภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปเป็นข้อมูลประกอบการศึกษานโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทาต่อไป

ผลงานของ Bobo Lo ในรายงานวิจัยเรื่อง A Fine Balance – The Strange Case of Sino-Russian Relations³⁶ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซีย โดยเน้นการวิเคราะห์จากมุมมองของรัสเซียว่าการดำเนินความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนเป็นการส่งเสริมเป้าหมายของรัสเซีย ในการถ่วงดุลอำนาจกับญี่ปุ่นในระดับภูมิภาค และต่อต้านการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของรัสเซียจากการขยายตลาดพลังงาน และอาวุธมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออก อย่างไรก็ตาม รายงานดังกล่าวไม่ได้ให้ความสำคัญกับจีนว่าจีนมีเป้าหมายสอดคล้องกับรัสเซียในประเด็นใดบ้าง ดังนั้นผู้วิจัยจะใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

ผลงานของ Judith F. Kornberg และ John R. Faust ในหนังสือเรื่อง China in World Politics: Policies, Processes, Prospects³⁷ ได้ให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียตั้งแต่สมัยก่อนสงครามเย็น สะท้อนให้เห็นถึงภาพความสัมพันธ์ที่ไม่ได้ราบรื่น กล่าวคือมีช่วงที่ทั้งสองประเทศเป็นพันธมิตร ชัดแย้งกัน และนิ่งเฉยต่อกัน ตลอดจนความพยายามของทั้งสองประเทศในการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันให้กลับคืนสู่สภาพปกติในช่วงปลายยุคสงครามเย็น ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยจะได้นำมาเป็นพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงว่าทำไมหลังจากที่ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศกลับมาเป็นปกติแล้ว จีนจึงมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรและขยายความร่วมมือกับรัสเซียอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทาซึ่งจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรัสเซียอย่างสูงสุดในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนจะศึกษาเพิ่มเติมต่อไปในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของจีนต่อรัสเซียในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา

---

³⁶Bobo Lo, A Fine Balance – The Strange Case of Sino-Russian Relations [Online], April 2005. Available from: www.ifri.org/downloads/boboloanglais.pdf

³⁷Judith F. Kornberg and John R. Faust, China in World Politics: Policies, Processes, Prospects (Boulder: Lynne Rienner, 2005).

ผลงานของ Lowell Dittmer ในบทความเรื่อง “Ghost of the Strategic Triangle: The Sino-Russian Partnership”³⁸ ได้ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการของความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซีย ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างทั้งสองประเทศที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ตาม บทความนี้ไม่ได้ชี้เฉพาะเจาะจงไปที่นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซีย แต่กล่าวถึงภาพรวมในความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศมากกว่า ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ และศึกษาเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นนโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่อรัสเซียต่อไป

ผลงานของ Mark Burles ในรายงานวิจัยเรื่อง Chinese Policy toward Russia and the Central Asian³⁹ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซียหลังยุคสงครามเย็นจนถึง ค.ศ. 1999 ซึ่งผู้วิจัยจะนำเอาข้อมูลในส่วนนี้เป็นพื้นฐานและนำมาเชื่อมโยงว่ามีผลสืบเนื่องมาถึงนโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาอย่างไร โดยรายงานชิ้นนี้ได้วิเคราะห์ว่าสหรัฐอเมริกาเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซีย เนื่องจากจีนและรัสเซียในช่วงเวลานี้ต่างขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการขยายตัวของนาโต้ในยุโรปตะวันออก และปัญหาไต้หวัน ส่งผลให้จีนและรัสเซียขยายความร่วมมือไปสู่การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ แต่ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียเกิดจากการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคเอเชียกลาง อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยดังกล่าวเป็นการนำเสนอจากมุมมองของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซีย ดังนั้น ผู้วิจัยจะได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในส่วนมุมมองของจีนต่อไป

ผลงานของ Nicklas Norling ในบทความเรื่อง “China and Russia: Partners with Tensions”⁴⁰ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียหลังยุคสงครามเย็นจนถึงสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทาซึ่งเป็นไปในทิศทางที่ตึงเครียดต่อเนื่อง ทั้งสองประเทศขยายความร่วมมือระหว่างกันในด้านเศรษฐกิจและพลังงาน หลังเหตุการณ์ 9/11 รัสเซียหันไปร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้รัสเซียในช่วงเวลานี้หันไปดำเนินความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประเทศตะวันตกมากกว่าจีน แต่หลังจากที่สหรัฐอเมริการุกแผ่อิทธิพลของตนเข้ามาในภูมิภาค

---

³⁸Lowell Dittmer, “Ghost of the Strategic Triangle: The Sino-Russian Partnership” in Chinese Foreign Policy: Pragmatism and Strategic Behavior, ed. Suisheng Zhao (London: M.E. Sharpe, 2004), pp. 207-221.

³⁹Mark Burles, Chinese Foreign Policy toward Russia and the Central Asian [Online], 1999. Available from: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2007/MR1045.pdf

⁴⁰Nicklas Norling, China and Russia: Partners with Tensions [Online], January 2007. Available from: http://www.silkroadstudies.org/new/docs/publications/2007/Norling_China_and_Russia.pdf

เอเชียกลาง และสนับสนุนการปฏิวัติหลากหลายในกลุ่มประเทศอดีตสหภาพโซเวียต รัสเซียจึงกลับมาให้ความสำคัญกับจีนอีกครั้ง โดยเฉพาะภายหลังการบุกยึดอิรักของสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 2003 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจีนและรัสเซียจะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ข้อจำกัดและอุปสรรคในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศยังคงมีอยู่ อันมีสาเหตุมาจากความไม่ไว้วางใจต่อกัน การที่รัสเซียและจีนไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องของพลังงาน และปัญหาผู้อพยพชาวจีนในภูมิภาคตะวันออกไกลของรัสเซีย เนื้อหาของเอกสารนี้จะพื้นฐานในการศึกษาว่าเหตุใดจีนและรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาจึงสามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ อย่างไรก็ตาม บทความชิ้นนี้เน้นไปที่นโยบายของรัสเซียมากกว่าจีน ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาในส่วนของจีนเพิ่มเติมต่อไป

ผลงานของ Rajan Menon ในบทความเรื่อง “The Limits of Chinese-Russian Partnership”⁴¹ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียนับตั้งแต่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่เนื้อหาสาระสำคัญของบทความนี้เน้นไปที่ความสัมพันธ์ของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนและรัสเซีย ซึ่งมีความสำคัญต่อรัสเซียมากขึ้นในสมัยประธานาธิบดีวลาดิเมียร์ ปูติน อันเป็นผลมาจากการที่ทั้งสองประเทศมีผลประโยชน์ที่สอดคล้องกันทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่างประเทศ รวมไปถึงปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สถานะของชนกลุ่มน้อย การแทรกแซงเพื่อสิทธิมนุษยชน และทัศนะที่มีต่ออำนาจของประเทศตะวันตก โดยจีนและรัสเซียไม่ได้ต้องการสร้างระบบพันธมิตรเพื่อเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกาโดยตรง แต่อาศัยร่วมมือของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ในการรักษาผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศ และต่อต้านอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม บทความนี้เป็น การเสนอมุมมองของฝ่ายรัสเซียมากกว่าจีน ซึ่งผู้เขียนจะนำไปเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาในบริบทของนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียต่อไป

ผลงานของ Deng Yong ในหนังสือเรื่อง China's Struggle for Status : The Realignment of International Relations⁴² ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของจีนที่มีต่อรัสเซีย นับตั้งแต่ที่ได้มีการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันให้กลับคืนสู่สภาพปกติในสมัยของเติ้งเสี่ยวผิง ว่าทั้งสองประเทศมีการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ีระหว่างกันอย่างไร โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุปสรรคในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ตลอดจนมุมมองของทั้งสองประเทศที่มีต่อกันและ

⁴¹Menon, *The Limits of Chinese-Russian Partnership* [Online], 2009. Available from: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00396330903011529>

⁴²Deng Yong, *China's Struggle for Status: The Realignment of International Relations* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008).

ผลประโยชน์ที่ทั้งสองประเทศมีร่วมกัน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้ให้ข้อมูลในภาพรวมอย่างคร่าวๆ เท่านั้น

ผลงานของ Yu Bin ในบทความเรื่อง “China and Russia: Normalizing Their Strategic Partnership”⁴³ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียหลังจากที่ทั้งสองประเทศได้ฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างกันจนเข้าสู่สภาพปกติ จีนและรัสเซียได้ขยายความร่วมมือระหว่างกันทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี โดยเน้นไปที่ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียผ่านองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (SCO) ตลอดจนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจีน รัสเซีย และสหรัฐอเมริกาว่าภายหลังจากที่จีนและรัสเซียหันมาดำเนินความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา และรัสเซียกับสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม บทความนี้ไม่ได้เน้นไปที่นโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่อรัสเซีย เป็นเพียงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในภาพรวม

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษานโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาตั้งแต่ ค.ศ. 2003 ซึ่งเป็นปีที่หูจิ่นเทาขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี จนถึง ค.ศ. 2009 ซึ่งจีนและรัสเซียสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรระหว่างกันจนถึงขั้นสูงสุด

---

⁴³Yu Bin, “China and Russia: Normalizing Their Strategic Partnership” in *Power Shift: China and Asia's New Dynamics*, ed. David Shambaugh (Berkeley: University of California Press, 2005), pp. 228-241.

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมมิตรภาพและการขยายความร่วมมือกับรัสเซียในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา
2. เพื่อศึกษาความร่วมมือที่เกิดจากผลของนโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา
3. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดจากนโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา

วิธีที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษานโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ผู้วิจัยใช้การศึกษาวิจัยทางเอกสาร ซึ่งประกอบด้วย

- 1.) เอกสารชั้นต้น หรือข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ สุนทรพจน์ คำปราศรัย และแถลงการณ์ร่วมของผู้นำประเทศ เอกสารของกระทรวงการต่างประเทศของจีน และองค์กรต่างๆ ของรัฐบาลจีน ได้แก่ สำนักข่าวของรัฐบาลจีน (Xinhua) และข้อมูลจากสมุดปกขาวของจีน เป็นต้น
- 2.) เอกสารชั้นรอง หรือข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร และหนังสือพิมพ์ รวมทั้งข้อมูลที่สืบค้นทางอินเทอร์เน็ต ได้แก่ Beijing Review, China People Daily Online, Foreign Affairs, International Affairs, International Security, www.china.org.cn, www.fmprc.gov.cn และ www.xinhuanet.com เป็นต้น

ซึ่งผู้วิจัยจะนำเอาข้อมูลจากเอกสารทั้งสองชนิดมาเชื่อมโยงกันในการวิเคราะห์และอธิบายนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการเพิ่มพูนความรู้ในสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซีย
2. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซีย และความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ รวมถึงผลกระทบที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

การนำเสนอ

งานวิจัยชิ้นนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 บท ดังต่อไปนี้

- บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงประเด็นปัญหาและความสำคัญ คำถามการวิจัย กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา สมมุติฐาน วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ขอบเขตการศึกษา วัตถุประสงค์ในการศึกษา วิธีที่ใช้ในการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการนำเสนอ
- บทที่ 2 ภูมิหลังนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซีย
- บทที่ 3 นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา (ค.ศ. 2003-2009)
- บทที่ 4 บทสรุปและวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคต

บทที่ 2

ภูมิหลังนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซีย

บทนำ

ในการศึกษานโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา จำเป็นที่จะต้องศึกษาภูมิหลังของนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียนับตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 จนถึง ค.ศ. 2002 ซึ่งเป็นช่วงก่อนระยะเวลาของการศึกษาวิจัยของงานวิจัยชิ้นนี้ (ค.ศ. 2003-2009) ว่ามีพัฒนาการและการปรับตัวต่อสภาพการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในแต่ละช่วงเวลาอย่างไร และมีความต่อเนื่องมาถึงนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาหรือไม่ รวมถึงศึกษาภูมิหลังที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศว่าประเด็นใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อเนืองมาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา

ในบทนี้จะนำเสนอภูมิหลังของนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซีย โดยแบ่งการอธิบายออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ นโยบายต่างประเทศของจีนต่อสหภาพโซเวียตในช่วงสงครามเย็น นับตั้งแต่ที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 จนถึง ค.ศ. 1990 และนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในช่วงยุคหลังสงครามเย็น นับตั้งแต่สหภาพโซเวียตล่มสลายลงใน ค.ศ. 1991 จนถึง ค.ศ. 2002

นโยบายต่างประเทศของจีนต่อสหภาพโซเวียตในช่วงสงครามเย็น (ค.ศ. 1949-1990)

นโยบายต่างประเทศของจีนต่อสหภาพโซเวียตในช่วงเวลานี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงระยะเวลา ตามลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหภาพโซเวียต ได้แก่ (1) ระยะของการเป็นพันธมิตรที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (ค.ศ. 1949-1959) (2) ระยะของความขัดแย้ง

และเป็นศัตรูต่อกัน (ค.ศ. 1960-1981) และ (3) ระยะของการปรับปรุงความสัมพันธ์ให้กลับคืนสู่สภาพปกติ (ค.ศ. 1982-1990)

1.) ระยะของการเป็นพันธมิตรที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (ค.ศ. 1949-1959)

ในระยะสิบปีแรกของการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ นโยบายต่างประเทศของจีนมีลักษณะที่โน้มเอียงไปข้างหนึ่งโดยการหันไปเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต ตามคำแถลงการณ์ของเหมาเจ๋อตงในวาระครบรอบ 28 ปีของการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีน เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1949 ก่อนหน้าการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเพียงสามเดือน เหมาเจ๋อตงได้กล่าวถึงการต่างประเทศของจีนโดยมีสาระสำคัญ คือ จีนเป็นอันหนึ่งอันเดียวในการต่อสู้ร่วมกันกับประเทศและประชาชนที่ปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม นั่นคือ การเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียตและประเทศสังคมนิยม รวมถึงชนชั้นกรรมาชีพและประชาชนในทุกประเทศเพื่อจัดตั้งแนวร่วมในระดับระหว่างประเทศขึ้น จีนต้องโน้มเอียงไปข้างหนึ่งโดยเลือกยืนอยู่ข้างฝ่ายสังคมนิยมต่อต้านฝ่ายจักรวรรดินิยมที่นำโดยสหรัฐอเมริกา¹

การที่จีนดำเนินนโยบายต่างประเทศที่โน้มเอียงไปข้างหนึ่งนอกจากเหตุผลทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง สถานการณ์ระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อความอยู่รอดและความมั่นคงของจีนเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้จีนหันไปเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต หลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างสองประเทศมหาอำนาจที่มีขีดความสามารถทางทหารทัดเทียมกัน คือ สหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา ซึ่งการที่ทั้งสองฝ่ายหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากันโดยตรงจนอาจนำไปสู่การปะทะกันด้วยอาวุธนิวเคลียร์ส่งผลให้โลกเข้าสู่สภาวะของสงครามเย็น ซึ่งแบ่งโลกออกเป็น 2 ขั้วอำนาจ คือ ฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของสหภาพโซเวียต และฝ่ายเสรีนิยมที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ การแข่งขันกันขยายอำนาจและอิทธิพลระหว่างสหภาพโซเวียตกับสหรัฐอเมริกาที่แพร่ขยายไปทั่วโลก ส่งผลให้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสองขั้วอำนาจตึงเครียดขึ้นเรื่อยๆ ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้จีนจึงต้องแสวงหาพันธมิตรเพื่อป้องกันตนเองจากฝ่ายเสรีนิยมซึ่งมีท่าทีไม่เป็น

---

¹Mao Zedong, On the People's Democratic Dictatorship [Online], 30 June 1949. Available from: http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/volume-4/mswv4_65.htm

มิตรกับจีนคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะการที่สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรโดดเดี่ยวจีนเพื่อกดดันให้ระบอบคอมมิวนิสต์ในจีนล่มสลายลง

การที่สหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายสกัดกั้นภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ส่งผลให้จีนต้องเผชิญกับแรงกดดันจากการปิดล้อมของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการสกัดกั้นไม่ให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ขยายตัวจากจีนไปสู่ประเทศอื่นในเอเชีย โดยเฉพาะการขยายตัวของสภาความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาซึ่งออกมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1949 ได้ระบุถึงความกังวลของสหรัฐอเมริกาว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ในจีนอาจจะขยายไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และส่วนอื่นๆของโลก โดยเฉพาะตะวันออกเฉียงกลางและออสเตรเลีย² การที่สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรคว่ำบาตรจีนทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ การที่สหรัฐอเมริกาส่งกำลังทหารเข้ามาประจำในส่วนต่างๆของเอเชีย ได้แก่ บริเวณคาบสมุทรเกาหลี เวียดนามใต้ ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และส่วนอื่นๆของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และการที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนรัฐบาลจีนคณะชาติที่ได้วันของฝ่ายกัว๋หมินตั้งโดยยืนยันนโยบายจีนเดียว คือ จีนคณะชาติหรือสาธารณรัฐจีน และรับรองความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลจีนคณะชาติแห่งเดียว พร้อมทั้งดูแลปกป้องได้วันด้านความมั่นคงจากการใช้กำลังเข้ายึดครองของจีนคอมมิวนิสต์ และให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจเพื่อให้ได้วันพึ่งพาตนเองได้³ ซึ่งถือเป็นการคุกคามความมั่นคงและอธิปไตยของจีน สถานการณ์เหล่านี้ล้วนเป็นเงื่อนไขที่บังคับให้จีนต้องหันไปเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต

สหภาพโซเวียตเป็นประเทศแรกๆที่ให้การรับรองสถานะและสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 1949 ภายหลังจากการสถาปนาประเทศจีนใหม่ขึ้นเพียงวันเดียว รัฐบาลของสหภาพโซเวียตก็ได้แจ้งต่อนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลว่าสหภาพโซเวียตตัดสินใจที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และจะยุติความสัมพันธ์ทั้งหมดกับฝ่ายกัว๋หมินตั้ง⁴ นอกจากนี้ ในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิอันชอบธรรมของจีนในสหประชาชาตินั้น สหภาพโซเวียตได้ให้การสนับสนุนและเป็นปากเป็นเสียงแทนจีนในการเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมในที่นั่งขององค์การสหประชาชาติ โดยในเดือนมกราคม ค.ศ. 1950

²Golam W. Choudhury, *China in World Affairs: The Foreign Policy of the PRC Since 1970* (Boulder, Colorado: Westview Press, Inc., 1982), p. 17.

³จักรพรรดิ จีระนันท์ทกิจ, *นโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1993-2001)* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 29.

⁴Chen Jian, *The Sino-Soviet Alliance and China's Entry into the Korean War* (Washington, D.C.: Woodrow Wilson International Center for Scholars, 1992), p. 18.

สหภาพโซเวียตได้ยกประเด็นปัญหาเกี่ยวกับตัวแทนของจีนในองค์การสหประชาชาติขึ้นมาเป็นครั้งแรก และยืนยันว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนควรได้รับสิทธิในที่นั่งของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติแทนที่ได้ในวัน ในขณะที่สหรัฐอเมริกาพยายามกีดกันจีนคอมมิวนิสต์โดยอ้างว่าสิทธิในที่นั่งของจีนในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติขึ้นอยู่กับกรยอมรับและเสียงส่วนใหญ่ของประเทศสมาชิก ต่อมา มีการลงมติในประเด็นดังกล่าวในวันที่ 13 มกราคม ค.ศ. 1950 ผลปรากฏว่าเสียงส่วนใหญ่ต่อต้านสิทธิในที่นั่งของรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ ผู้แทนของสหภาพโซเวียตได้เดินออกจากที่ประชุมของคณะมนตรีความมั่นคงเพื่อประท้วงมติดังกล่าว⁵ ท่าทีที่สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกันในประเด็นนี้ส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตมีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1950 ความเป็นพันธมิตรระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตเริ่มต้นอย่างเป็นทางการเมื่อทั้งสองประเทศลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพ พันมิตร และความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยในช่วงระหว่างวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1949 ถึง 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1950 เหมาเจ๋อตงซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นประธานรัฐบาลประชาชนกลางแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เดินทางไปเยือนสหภาพโซเวียต ในโอกาสดังกล่าวเหมาเจ๋อตงและโจวเอินไหล นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน ได้ร่วมเจรจากับโจเซฟ สตาลิน ประธานสภาคณะรัฐมนตรีของสหภาพโซเวียตและอังเดรย์ ยานูอาร์เยวิช วียชินสกี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหภาพโซเวียตเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และขยายความร่วมมือระหว่างกัน การเจรจาเกิดขึ้นท่ามกลางบรรยากาศของความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน ส่งผลให้การเจรจาประสบผลสำเร็จและบรรลุข้อตกลงระหว่างกันที่สุดในที่สุด โดยในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1950 จีนและสหภาพโซเวียตได้ลงนามร่วมกันในข้อตกลงที่สำคัญ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ผู้นำของทั้งสองประเทศได้ร่วมลงนามใน “สนธิสัญญามิตรภาพ พันมิตร และความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสหภาพโซเวียตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน” ซึ่งสาระสำคัญของสนธิสัญญาฉบับดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพันธมิตรทางการทหารระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตอย่างชัดเจน โดยทั้งสองประเทศสัญญาที่จะให้ความช่วยเหลือทางด้านทหารและด้านอื่นๆ แก่คู่ภาคีโดยทันทีเมื่อคู่ภาคีอีกฝ่ายหนึ่งถูกโจมตีโดยญี่ปุ่นและพันธมิตร (มาตรา 1) ซึ่งมาตรานี้เป็นที่น่าสังเกตว่า เหตุใดญี่ปุ่นซึ่งแพ้สงครามไปแล้วจึงกลายเป็น

⁵Robert Blum, *The United States and China in World Affairs* (New York: McGraw-Hill, 1966), p.

ภัยคุกคามร่วมกันของจีนและสหภาพโซเวียต เช่นเดียวกับในยุโรปหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่มีการทำสนธิสัญญาแบบเดียวกันเพื่อต่อต้านเยอรมัน เช่น สนธิสัญญาพันธมิตรและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างฝรั่งเศสกับสหภาพโซเวียต (1944) เป็นต้น โดยผู้วิจัยเห็นว่าตามสภาพความเป็นจริงทางการเมืองระหว่างประเทศในช่วงเวลาดังกล่าวสนธิสัญญามิตรภาพระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตมีเป้าหมายในการต่อต้านสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ตามสนธิสัญญาฉบับนี้คู่ภาคีทั้งสองฝ่ายจะไม่เป็นพันธมิตร หรือเข้าร่วมในการกระทำหรือมาตรการใดๆ ที่มุ่งต่อต้านคู่ภาคีอีกฝ่ายหนึ่ง (มาตรา 3) และคู่ภาคีทั้งสองฝ่ายจะปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับประเด็นปัญหาระหว่างประเทศที่มีความสำคัญ และส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต (มาตรา 4) โดยสนธิสัญญานี้จะมีผลบังคับใช้เป็นระยะเวลา 30 ปี โดยคู่ภาคีต้องบอกเลิกสัญญา ก่อนที่สนธิสัญญาจะหมดอายุล่วงหน้า 1 ปี มิฉะนั้นจะถือว่าสนธิสัญญามีผลบังคับใช้ได้ต่อไปอีก 5 ปี และจะขยายต่อไปเรื่อยๆ ตามกฎดังกล่าว (มาตรา 6)⁶

ประการที่สอง จีนและสหภาพโซเวียตบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับกิจการรถไฟทางซุนท่าเรือเหลียวซุ่น หรือ อาเธอร์ และเมืองดาลนี หรือ ไคเรน* โดยสหภาพโซเวียตได้ตกลงกับจีนที่จะคืนสิทธิและผลประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับจากสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลจีนคณะชาติกับสหภาพโซเวียตใน ค.ศ. 1945 ซึ่งได้ตกลงให้สหภาพโซเวียตมีสิทธิพิเศษในการเช่าท่าเรือเหลียวซุ่นเป็นฐานทัพเรือใช้เมืองดาลนีเป็นเมืองท่าปลอดภาษีซึ่งมีความสำคัญต่อความมั่นคงปลอดภัยของสหภาพโซเวียต และตกลงให้บริษัทร่วมทุนระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตบริหารกิจการรถไฟสายแมนจูเรียสายตะวันออกและได้รวมถึงกิจการรถไฟทางซุนร่วมกัน⁷ ซึ่งตามสนธิสัญญาฉบับ ค.ศ. 1950 สหภาพโซเวียตตกลงกับรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ว่าจะโอนสิทธิการบริหารรวมทั้งหมดให้กับรัฐบาลจีน รวมถึงทรัพย์สินทั้งหมดที่เป็นของกิจการรถไฟทางซุน สหภาพโซเวียตสัญญาว่าจะถอนกำลังทหารออกจากฐานทัพเรือเหลียวซุ่น โดยส่งมอบอุปกรณ์ทางทหารที่ติดตั้งในบริเวณดังกล่าวให้กับรัฐบาลจีน ในส่วนของเมืองดาลนีสหภาพโซเวียตจะคืนอำนาจการปกครองให้แก่รัฐบาลจีน รวมถึงยก

⁶China-Union of Soviet Socialist Republics: Communique [Online], July 1950. Available from: <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/2213889.pdf>

*ใน ค.ศ. 1950 เมื่อรวมกับท่าเรือเหลียวซุ่น (Lüshun) จึงกลายเป็นเมืองเหลียวต้า (Lüda) ต่อมาในปี ค.ศ. 1981 จึงเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองต้าเหลียน (Dalian) จนถึงปัจจุบัน

⁷Robert C. North, The Sino-Soviet Agreements of 1950 [online], July 1950. Available from: <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/3024085.pdf?acceptTC=true>

ทรัพย์สินทั้งหมดในเมืองนี้ที่สหภาพโซเวียตเข้าควบคุมหรือเช่าไว้ชั่วคราวให้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลจีน⁸

ประการสุดท้าย คือ ข้อตกลงที่สหภาพโซเวียตจะให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของเงินเชื่อแก่จีน ซึ่งตามข้อตกลงฉบับนี้รัฐบาลสหภาพโซเวียตจะให้เงินเชื่อตามการร้องขอของรัฐบาลจีน คิดเป็นมูลค่ารวม 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยเพียงร้อยละ 1 ต่อปี เพื่อนำไปจ่ายค่าเครื่องมือ เครื่องจักร และวัตถุดิบทางอุตสาหกรรมที่จำเป็นต่อการฟื้นฟูและการพัฒนาประเทศซึ่งสหภาพโซเวียตตกลงจะจัดหาให้กับจีน ประกอบด้วย โรงไฟฟ้า โรงงานที่เกี่ยวข้องกับโลหะและวิศวกรรม การทำเหมืองแร่และถ่านหิน การรถไฟ และการขนส่ง เป็นต้น ซึ่งตามข้อตกลงนี้สหภาพโซเวียตจะแบ่งการให้เงินเชื่อแก่จีนในระยะเวลา 5 ปี และกำหนดระยะเวลาในการชำระหนี้คืนเป็นเวลา 10 ปี โดยจีนสามารถชำระหนี้ทั้งในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ทองคำ ไบซา และวัตถุดิบต่างๆ⁹

การทำสนธิสัญญามิตรภาพ พันธมิตร และความช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับสหภาพโซเวียตมีความสำคัญต่อจีนอย่างมากในระยะเวลาสิบปีแรกของการก่อสร้างประเทศ เนื่องจากการเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียตเป็นหลักประกันความมั่นคงให้กับจีน ส่งผลให้จีนสามารถทุ่มเทเวลาและทรัพยากรให้กับการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่ เมื่อเหมาเจ๋อตงกลับถึงกรุงปักกิ่งภายหลังการลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าวได้กล่าวกับสหหายในพรรคคอมมิวนิสต์จีนว่า “การเป็นพันธมิตรระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตช่วยให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถจัดการกับภัยคุกคามต่อการปฏิวัติทั้งภายในและภายนอกประเทศ”¹⁰ นอกจากนี้ การเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียตยังช่วยส่งเสริมสถานะทางการเมืองระหว่างประเทศของจีนในช่วงเวลาที่ถูกโดดเดี่ยวจากฝ่ายโลกเสรี ดังที่นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลกล่าวว่า “สนธิสัญญาและข้อตกลงเหล่านี้ทำให้ประชาชนจีนรู้สึกว่าคุณเขาไม่ได้โดดเดี่ยวอีกต่อไป” ในทางตรงข้าม “พวกเขาในเวลา นี้เข้มแข็งกว่าเดิมมาก”¹¹

⁸China-Union of Soviet Socialist Republics: Communique [Online], July 1950. Available from: <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/2213889.pdf>

⁹Ibid., pp. 89-90.

¹⁰Chen Jian, *Mao's China and the Cold War* (London: The University of North Carolina Press, 2001), p. 53.

¹¹Jian, *The Sino-Soviet Alliance and China's Entry into the Korean War*, p. 22.

การเป็นพันธมิตรระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตส่งผลให้ความขัดแย้งระหว่างสองขั้วอำนาจที่ความรุนแรงมากขึ้น เพราะการที่ฝ่ายสังคมนิยมได้จีนมาเข้าร่วมยิ่งสร้างความหวาดกลัวภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ให้กับสหรัฐอเมริกาและประเทศพันธมิตรเป็นอย่างมาก และส่งผลให้สงครามเย็นในภูมิภาคเอเชียขยายวงกว้างอันเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา การเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียตซึ่งมีอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศ และมีกำลังแสนยานุภาพทางทหารทัดเทียมกับสหรัฐอเมริกาจึงเป็นหลักประกันทางด้านความมั่นคงว่าจีนจะไม่ถูกโจมตีจากสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร ดังนั้น นโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่อสหภาพโซเวียตในช่วงเวลานี้จึงเน้นไปที่เรื่องของอุดมการณ์ทางการเมือง ความมั่นคง และการทหาร โดยร่วมมือกันต่อสู้กับประเทศเสรีนิยมซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งร่วมกัน

การเป็นพันธมิตรระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตแสดงบทบาทอย่างชัดเจนเมื่อจีนตัดสินใจเข้าไปแทรกแซงในสงครามเกาหลี (ค.ศ. 1950-1953) โดยในวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 1950 เหมาเจอตงได้ส่งโทรเลขไปถึงสตาลินผู้นำของสหภาพโซเวียตเพื่อแจ้งว่าจีนจะส่งกองกำลังทหารในนามของอาสาสมัครประชาชนจีนเข้าไปในเกาหลีเพื่อต่อสู้กับสหรัฐอเมริกา และให้การสนับสนุนแก่สหภาพเกาหลีเหนือ¹² สะท้อนให้เห็นว่าจีนและสหภาพโซเวียตมีการติดต่อปรึกษาหารือกันในระดับดังกล่าวอย่างใกล้ชิด ต่อมาเมื่อกองกำลังของสหประชาชาติที่นำโดยสหรัฐอเมริกาก้าวข้ามเส้นขนานที่ 38 บุกเข้ามาถึงกรุงเปียงยาง เมืองหลวงของเกาหลีเหนือและมุ่งหน้าสู่แม่น้ำยาลูใกล้บริเวณพรมแดนของจีน¹³ นำไปสู่การปะทะกันระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาด้วยกำลังทหาร ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบขีดความสามารถทางทหารแล้วถือว่าจีนเป็นรองสหรัฐอเมริกาอย่างมาก อีกทั้งจีนยังมีทรัพยากรที่จำกัดและขาดแคลนปัจจัยที่จำเป็นในการทำสงคราม ส่งผลให้จีนต้องเรียกร้องความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตในฐานะประเทศพันธมิตร

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสหภาพโซเวียตจะให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือแก่จีนในสงครามเกาหลี แต่สหภาพโซเวียตพยายามหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไปพัวพันในสงครามจนนำไปสู่การเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกาโดยตรง เห็นได้จากการที่สหภาพโซเวียตเปลี่ยนแปลงท่าทีของตนจากที่เคยบรรลุความเข้าใจร่วมกับจีนก่อนที่จีนจะเข้าแทรกแซงในสงครามเกาหลีว่า ถ้าจีนเข้าร่วมในสงครามเกาหลีสหภาพโซเวียตจะปฏิบัติตามพันธะของสนธิสัญญามิตรภาพ พันมิตร และ

¹²Ibid., p.29.

¹³John G. Stoessinger, *Nations in Darkness: China, Russia, and America*, 5th ed. (New York: McGraw-Hill, c1990), p. 45.

ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการให้การสนับสนุนแก่จีนทุกรูปแบบ ประกอบด้วย การจัดส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ อุปกรณ์ทางการทหาร และเครื่องบินที่ใช้ในการป้องกันกองกำลังภาคพื้นดินของจีน ซึ่งในเวลาต่อมาสหภาพโซเวียตก็ได้ส่งกองกำลังทางอากาศพร้อมด้วยเครื่องบินรบ 122 MiG 15 เข้าไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนเพื่อช่วยป้องกันทางอากาศ¹⁴ แต่เมื่อจีนตัดสินใจส่งกองกำลังทหารอาสาสมัครเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลี สตาลินกลับแจ้งแก่ฝ่ายจีนอย่างไม่ทันจะตั้งตัวว่า กองทัพอากาศของสหภาพโซเวียตยังไม่พร้อมจะออกรบ ต้องเลื่อนเวลาปฏิบัติการออกไปชั่วคราว¹⁵

การเปลี่ยนข้อตกลงอย่างกะทันหันของสหภาพโซเวียตได้สร้างความไม่พอใจแก่จีนเป็นอย่างมาก และยังเพิ่มความยากลำบากให้กับจีนในการทำสงครามเกาหลี แต่ในสถานการณ์ระหว่างประเทศในขณะนั้น ภัยคุกคามที่สำคัญของจีนคือสหรัฐอเมริกา การเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียตยังคงมีความสำคัญต่อจีนอย่างมาก ซึ่งสหภาพโซเวียตได้ให้การสนับสนุนแก่จีนในสงครามเกาหลี โดยการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ทางการทหารที่จำเป็น โดยสหภาพโซเวียตให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่จีนคิดเป็นมูลค่าประมาณ 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ประกอบด้วย การที่สหภาพโซเวียตจัดหาเครื่องบินรบ MiG-15 ประมาณ 1,000 ลำ ให้แก่จีน และให้ความช่วยเหลือแก่อุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับสงครามในแมนจูเรีย รวมถึงระบบการขนส่งลำเดียวของจีน¹⁶

สงครามเกาหลีส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกายิ่งตึงเครียดมากขึ้น ทั้งสองฝ่ายแสดงออกถึงความเป็นปรปักษ์ต่อกันอย่างชัดเจน สหรัฐอเมริกาภายใต้รัฐบาลของประธานาธิบดีแฮร์รี ทรูแมนดำเนินยุทธศาสตร์ในการสกัดกั้นจีนในวงกว้างและรุนแรงมากขึ้น โดยการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและการเมืองต่อจีน เพื่อสกัดกั้นการขยายอำนาจของจีน และป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียโดยมีจีนสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง¹⁷ สหรัฐอเมริกาพยายามปิดล้อมจีนทางด้านความมั่นคงด้วยการทำสนธิสัญญาทางทหารเพื่อต่อต้านจีนระหว่างสหรัฐอเมริกากับหลายประเทศที่ล้อมรอบจีน ได้แก่ สนธิสัญญาทวิภาคีที่สหรัฐอเมริกาทำขึ้นเพื่อ

¹⁴Jian, *Mao's China and the Cold War*, p. 55.

¹⁵บุญศักดิ์ แสงระวี, *ศิลปะการทูตของโจวเอินไหล* (กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, 2552), หน้า 26.

¹⁶Alan J. Day, *China and the Soviet Union 1949-1984* (London: Longman, 1985), p. 3.

¹⁷Robert G. Sutter, *U.S.-Chinese Relations: Perilous Past, Pragmatic Present* (Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, 2010), p. 54.

ต่อต้านจีนกับประเทศญี่ปุ่น (1951) ฟิลิปปินส์ (1951) และเกาหลีใต้ (1953) รวมถึงสนธิสัญญาพหุภาคีร่วมป้องกันภูมิภาคที่สหรัฐอเมริกาทำกับนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย ค.ศ. 1951 และสนธิสัญญาพหุภาคีร่วมป้องกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.) ค.ศ. 1954 ซึ่งสนธิสัญญาเหล่านี้มีความสำคัญทางทหารที่เชื่อมโยงเป็นสายโซ่ยุทธศาสตร์สกัดกั้นจีน¹⁸

สหรัฐอเมริกาพยายามโดดเดี่ยวจีนออกจากการเมืองระหว่างประเทศ เห็นได้จากที่สหรัฐอเมริกาพยายามกีดกันการเข้าไปมีสิทธิในที่นั่งขององค์การสหประชาชาติของจีนคอมมิวนิสต์ โดยในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1950 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาตี๋น อาซีสัน ได้คัดค้านข้อเสนอของเยาหวาล เนห์รู นายกรัฐมนตรีของอินเดียที่เสนอว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนควรมีที่นั่งในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเพื่อเชื่อมต่อการแก้ไขปัญหาสงครามเกาหลี¹⁹ ทั้งนี้สหรัฐอเมริกาไม่ได้ใช้สิทธิยับยั้งต่อมติที่เกี่ยวกับสิทธิอันชอบธรรมของจีนในสหประชาชาติ แต่สหรัฐอเมริกาใช้วิธีการไม่ออกเสียงสนับสนุน และชักจูงให้นั้วประเทศที่เป็นพันธมิตรกับตนไม่ให้ออกเสียงสนับสนุนจีนคอมมิวนิสต์ในมติที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสิทธิของจีนในสหประชาชาติ

สหรัฐอเมริกาทำทลายจีนในประเด็นเกี่ยวกับไต้หวัน ในวันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ. 1950 ประธานาธิบดีทรูแมนได้สั่งการให้กองทัพเรือที่เจ็ดของสหรัฐอเมริกาเข้าไปปฏิบัติการในบริเวณช่องแคบไต้หวัน²⁰ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันการยึดครองไต้หวันด้วยกำลังโดยฝ่ายจีน ส่งผลให้ความขัดแย้งระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกาในประเด็นเกี่ยวกับไต้หวันรุนแรงมากขึ้น และดำเนินมาสู่ช่วงวิกฤตเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ช่องแคบไต้หวันครั้งแรกในวันที่ 3 กันยายน ค.ศ. 1954 เมื่อจีนโจมตีเกาะจินเหมิน หรือ คีมอย ในบริเวณช่องแคบไต้หวัน หลังจากนั้นสหรัฐอเมริกาให้การคุ้มครองแก่ไต้หวันมากขึ้น โดยในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1954 สหรัฐอเมริกาได้ลงนามใน “สนธิสัญญาป้องกันร่วมกัน” กับไต้หวัน ซึ่งตามสนธิสัญญานี้สหรัฐอเมริกาจะใช้กำลังทหารในการปกป้องไต้หวันในกรณีที่จีนคอมมิวนิสต์บุกยึดไต้หวัน²¹

¹⁸เขียน ธีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 479.

¹⁹Blum, The United States and China in World Affairs, p. 114.

²⁰Ibid., p. 112.

²¹Jian, Mao's China and the Cold War, p. 169.

นอกจากนี้ การที่จีนให้การสนับสนุนแก่เวียดนามในสงครามอินโดจีน (ค.ศ. 1946-1954) ในการต่อสู้กับฝรั่งเศสซึ่งมีสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ยิ่งส่งผลให้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาเลวร้ายลง แม้ว่าจีนจะไม่ได้ส่งกำลังทหารเข้าไปร่วมทำสงครามโดยตรง เพราะนับตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 1950 จีนให้ความช่วยเหลือแก่กองกำลังของเวียดนามหรือสันนิบาตเอกราชเวียดนาม ตามคำขอของโฮจิมินห์เป็นอาวุธขนาดเบาและยานพาหนะในการลำเลียงขนส่ง รวมถึงให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคเท่านั้น²² แต่การที่จีนเข้าไปแทรกแซงในสงครามเกาหลีส่งผลให้สหรัฐอเมริกาหวาดระแวงว่าจีนอาจเข้าร่วมในสงครามเพื่อขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน ซึ่งความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาในประเด็นดังกล่าวแสดงออกอย่างชัดเจนในการประชุมเจนีวา ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1954 ซึ่งสหรัฐอเมริกาไม่เห็นด้วยที่จะมีการสงบศึกในอินโดจีนภายใต้สภาพที่ให้การรับรองแก่รัฐบาลโฮจิมินห์ ไม่นับแต่ที่จะเห็นการประชุมเจนีวาที่มีพรรคคอมมิวนิสต์จีนเข้าร่วมด้วยได้รับความสำเร็จแต่ประการใดทั้งสิ้น²³ ในขณะที่จีนมีบทบาทที่สำคัญในการผลักดันข้อตกลงเจนีวาอันมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในอินโดจีน และส่งเสริมความเป็นเอกราชของลาว กัมพูชา และเวียดนาม

การเผชิญหน้ากันระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาในสงครามเกาหลี ได้หวน และสงครามในอินโดจีน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศตึงเครียดเป็นอย่างมาก ในขณะที่การเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียตกลับมีความสำคัญต่อจีนมากขึ้น เนื่องจากการเป็นศัตรูกับสหรัฐอเมริกาทำให้ประเด็นทางด้านความมั่นคงและการป้องกันประเทศกลายเป็นปัญหาหลักของจีนในช่วงเวลานี้ ดังนั้น จีนจึงต้องการความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตในการปรับปรุงกองทัพและอาวุธยุทโธปกรณ์ของจีนให้ทันสมัย ในช่วงทศวรรษที่ 1950 ความช่วยเหลือทางการทหารที่สหภาพโซเวียตให้กับจีนคิดเป็นจำนวนระหว่างหนึ่งในสามถึงหนึ่งในสองของความช่วยเหลือทางการทหารที่จีนได้รับทั้งหมด โดยนับตั้งแต่ ค.ศ. 1953-1956 โครงการความช่วยเหลือทางการทหารของสหภาพโซเวียต ประกอบด้วย การส่งพิมพ์เขียว ต้นแบบ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของจีน²⁴

²²Stoessinger, *Nations in Darkness: China, Russia, and America*, p. 68.

²³บุญศักดิ์ แสงระวี, *ศิลปะการทูตของโจวเอินไหล*, หน้า 91.

²⁴Bates Gill and Taeho Kim, *China's Arms Acquisition from Abroad : A Quest for 'Superb and Secret Weapons'* (New York: Oxford University Press, 1995), p. 21.

นอกจากนี้ การที่จีนต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตในการฟื้นฟูประเทศที่เสียหายย่อยยับจากผลของการทำสงครามกลางเมืองและสงครามต่อต้านการรุกรานของต่างชาติ เมื่อจีนเข้าร่วมในสงครามเกาหลียิ่งส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศทรุดหนักลงไปอีก โดยเฉพาะเมื่อสหประชาชาติคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อจีนในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1951 จีนจึงจำเป็นต้องหันไปพึ่งพาความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตในฐานะพันธมิตรซึ่งเป็นมิตรประเทศของจีนเพียงประเทศเดียวในช่วงเวลานั้นที่มีศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่ทัดเทียมกับประเทศตะวันตก

ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจที่สหภาพโซเวียตให้กับจีน ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือทางการเงินโดยการให้เงินเชื่อ การส่งที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคมายังจีนเพื่อช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมและภาคส่วนต่างๆที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศของจีน นับตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ. 1949 สหภาพโซเวียตเริ่มส่งคณะที่ปรึกษามายังจีนเพื่อช่วยรัฐบาลใหม่ของจีนจัดการแก้ไขปัญหาความวุ่นวายทางด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังได้ส่งผู้เชี่ยวชาญเข้ามาฟื้นฟูอุตสาหกรรมในแมนจูเรีย โดยโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าพันแห่งตั้งอยู่ในเมืองมุกเดนหรือเลินหยางในปัจจุบัน²⁵ หลังจากที่จีนและสหภาพโซเวียตได้ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1953 และในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1954 สหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือแก่จีนในการฟื้นฟูรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ 156 แห่ง ในช่วงระหว่างที่จีนกำลังใช้แผน 5 ปี ฉบับแรก ตั้งแต่ ค.ศ. 1953-1957²⁶ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศและเศรษฐกิจของจีนในช่วงทศวรรษแรกของการก่อสร้างประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภายนอกจีนกับสหภาพโซเวียตจะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในฐานะประเทศพันธมิตรร่วมอุดมการณ์ทางการเมือง แต่ในความเป็นจริงทั้งสองประเทศมีความขัดแย้งระหว่างกันหลายประเด็น ซึ่งในช่วงปลายทศวรรษที่ 1950 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตเริ่มเสื่อมถอยลงเรื่อยๆ การที่ประธานาธิบดีนิกิตา ครุสชอฟ ได้

²⁵ Drew Middleton, *The Duel of the Giants: China and Russia in Asia* (New York: Charles Scribner's Sons, 1978), p. 35.

²⁶ Liu Guiling, *Sixty Years and Counting : An Overview of Sino-Russian Relations Shows the Two Countries are Bound by History and Destiny* [Online], 19 October 2009. Available from : http://www.bjreview.com/world/txt/2009-10/16/content_224394.htm

กล่าวประณามสตาลินอย่างรุนแรงในที่ประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพโซเวียต ครั้งที่ 20 ในระหว่างวันที่ 14-25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1956 และการที่ประธานาธิบดีนิกิตา ครุสชอฟ ดำเนินนโยบายอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับสหรัฐอเมริกาได้สร้างความไม่พอใจให้จีนอย่างมาก ต่อมา ในวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 1959 สหภาพโซเวียตยังได้ยกเลิกข้อตกลงระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีนเกี่ยวกับความร่วมมือด้านอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งสหภาพโซเวียตได้ตกลงกับจีนใน ค.ศ. 1957 ว่าจะให้ความช่วยเหลือแก่จีนในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์²⁷ ยิ่งส่งผลให้ความขัดแย้งระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตรุนแรงมากขึ้น

2.) ระยะเวลาของความขัดแย้งและเป็นศัตรูต่อกัน (ค.ศ. 1960-1981)

เมื่อเข้าสู่ทศวรรษที่ 1960 ความขัดแย้งระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตเริ่มปรากฏอย่างชัดเจนเมื่อสหภาพโซเวียตรงับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจแก่จีน ยกเลิกสนธิสัญญาความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคและถอนผู้เชี่ยวชาญกลับประเทศ รวมทั้งปฏิเสธที่จะให้ความช่วยเหลือจีนในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

2.1) ความขัดแย้งในด้านอุดมการณ์สังคมนิยม

ความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์สังคมนิยมระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1.ความขัดแย้งเกี่ยวกับแนวทางการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ และ 2.ความขัดแย้งเกี่ยวกับแนวทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมนิยม

ในประเด็นแรก การที่จีนและสหภาพโซเวียตมีสภาพทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีแนวทางปฏิวัติคอมมิวนิสต์ที่แตกต่างกันแม้ว่าจะยึดถือลัทธิมาร์กซ์-เลนินเป็นความคิดชั้นนำเช่นเดียวกัน เหม่าเจอตงพยายามปรับแนวทางการปฏิวัติให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของประเทศ โดยมองว่า “ลัทธิมาร์กซ์จะปรากฏเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อประสานกับลักษณะพิเศษอันเป็นรูปธรรมของประเทศเราและผ่านรูปแบบประชาชาติที่แน่นอนหนึ่งๆเท่านั้น”²⁸ นั่นคือ การปรับใช้ลัทธิมาร์กซ์ให้เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมของประเทศจีนที่มีพื้นฐานเป็นสังคมเกษตรกรรม ดังนั้น กำลังหลักของการปฏิวัติ

²⁷ Day, China and the Soviet Union 1949-1984, p. 13.

²⁸ บุญศักดิ์ แสงระวี, วิสัยทัศน์เหมาเจอตง (กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, 2549), หน้า 94.

คอมมิวนิสต์ในจีน คือ “มวลชนชาวนา” ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 90 ของประชากรทั่วประเทศ²⁹ ในขณะที่สหภาพโซเวียตมีสภาพพื้นฐานของประเทศเป็นสังคมเมือง ส่งผลให้สหภาพโซเวียตไม่เห็นด้วยกับแนวทางปฏิวัติด้วยการปลุกระดมมวลชนชาวนาของจีน เนื่องจากต้องการให้จีนยึดแนวทางการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพกรรมกรของสหภาพโซเวียตเป็นแบบอย่าง

ประเด็นที่สอง จีนและสหภาพโซเวียตเริ่มขัดแย้งกันเกี่ยวกับแนวทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมนิยม ในที่ประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพโซเวียตครั้งที่ 20 ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1956 ประธานาธิบดีนิกิตา ครุสชอฟ ได้เสนอว่า การใช้กำลังและการทำสงครามกลางเมืองไม่ใช่วิธีการเดียวในการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมนิยม แต่การเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมนิยมสามารถเกิดขึ้นได้โดยการปฏิวัติอย่างสันติผ่านกระบวนการทางรัฐสภา ซึ่งชนชั้นกรรมาชีพสามารถยึดอำนาจรัฐได้โดยการยึดครองเสียงข้างมากในรัฐสภา³⁰ ซึ่งได้รับแนวทางมาจากพวกสังคมนิยมประชาธิปไตยตะวันตก แต่จีนต่อต้านแนวคิดดังกล่าวของสหภาพโซเวียต โดยยืนยันว่าการใช้กำลังเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมนิยม

2.2) ปัญหาข้อพิพาทเรื่องพรมแดน

ความขัดแย้งในเรื่องพรมแดนระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตซึ่งมีดินแดนที่เป็นข้อพิพาทระหว่างกันมากกว่า 35,000 ตารางกิโลเมตร เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์อันสืบเนื่องมาจากสนธิสัญญาที่จีนในสมัยราชวงศ์ชิงทำกับรัสเซียในสมัยพระเจ้าซาร์ ประกอบด้วยสนธิสัญญาไคหนุใน ค.ศ. 1858 สนธิสัญญาปักกิ่งใน ค.ศ. 1860 และสนธิสัญญาเซนต์ปีเตอ์สเบิร์กใน ค.ศ. 1881³¹ ซึ่งจีนมองว่าเป็นสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาค เนื่องจากในช่วงที่พระเจ้าซาร์รุกรานจีนได้ใช้กำลังบังคับขู่เชือดให้จีนในสมัยราชวงศ์ชิงยอมทำสนธิสัญญาเหล่านี้ขึ้น แม้ว่าจีนจะไม่ต้องการดินแดนที่เสียไปอันเกิดจากผลของสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคกลับคืนมา แต่จีนไม่ต้องการใช้สนธิสัญญาเหล่านี้เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดเขตแดนระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตอีกต่อไป จีนต้องการทำสนธิสัญญาที่เท่าเทียมกันกับสหภาพโซเวียตขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นหลักทางกฎหมายในการกำหนดเขตแดนระหว่างกัน โดยเฉพาะพรมแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จีนต้องการให้ใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศโดยใช้ร่องน้ำเป็นเครื่องกำหนดเขต

²⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 99-100.

³⁰The Sino-Soviet Dispute (S.I : s.n., 1967), p. 6.

³¹Li Huichuan, “The Crux of the Sino-Soviet Boundary Question,” in *China & the World* (1), ed.

พรมแดนแถบแม่น้ำอามูร์-ยูลซุริ ซึ่งตามสนธิสัญญาที่จีนทำกับรัสเซียในสมัยพระเจ้าซาร์ได้กำหนดเขตพรมแดนไว้ตรงริมฝั่งแม่น้ำด้านจีน ทำให้สหภาพโซเวียตมีสิทธิเหนือแม่น้ำทั้งสาย³² อย่างไรก็ตาม จีนต้องการให้สหภาพโซเวียตคืนดินแดนของจีนที่รัสเซียในสมัยพระเจ้าซาร์และสหภาพโซเวียตครอบครองไว้โดยการละเมิดสนธิสัญญาที่ไม่เหมาะสมเหล่านี้³³

ในช่วงทศวรรษที่ 1950 การที่จีนต้องการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในฐานะพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต จีนจึงปล่อยให้สนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมมีผลบังคับใช้ในการแบ่งเขตแดนกับสหภาพโซเวียตต่อไป ปัญหาข้อพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตจึงไม่ได้รับการแก้ไข จนกระทั่งในทศวรรษที่ 1960 เมื่อจีนกับสหภาพโซเวียตมีความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นมิตรต่อกัน ปัญหาเรื่องพรมแดนกลายเป็นประเด็นที่ยิ่งสร้างความขัดแย้งระหว่างสองฝ่าย โดยการเจรจา ระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตเกี่ยวกับข้อพิพาทเรื่องพรมแดนเริ่มขึ้นใน ค.ศ. 1964

ความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้นระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตส่งผลให้จีนคำนึงถึงภัยอันตรายต่อความมั่นคงที่อาจจะมาจากสหภาพโซเวียตซึ่งเป็นมหาอำนาจทางด้านนิวเคลียร์ จีนจึงมุ่งพัฒนาขีดความสามารถทางด้านนิวเคลียร์ของตนอย่างจริงจัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันตนเองเป็นสำคัญ³⁴ จนกระทั่งใน ค.ศ. 1964 จีนสามารถทดลองระเบิดปรมาณูได้เป็นผลสำเร็จ ส่งผลให้จีนกลายเป็นประเทศมหาอำนาจนิวเคลียร์ประเทศที่ห้าของโลก ยิ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตเสื่อมถอยลง

เมื่อจีนเข้าสู่ยุคของการปฏิวัติวัฒนธรรม (ค.ศ. 1966-1976) การต่างประเทศของจีนตัดขาดออกจากโลกภายนอก โดยการโดดเดี่ยวตนเองไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจการทางการเมืองระหว่างประเทศ ส่งผลให้นโยบายต่างประเทศของจีนต่อสหภาพโซเวียตมีลักษณะที่เป็นศัตรูต่อกันอย่างชัดเจน ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1967 เกิดเหตุการณ์บุกยึดสถานทูตของสหภาพโซเวียตในกรุงปักกิ่ง เหตุการณ์ดังกล่าวได้บานปลายไปสู่การเผชิญหน้ากันบริเวณพรมแดนระหว่างสองประเทศ ในขณะที่ฝ่ายจีนส่งกองกำลังทหารไปเตรียมพร้อมรับการโจมตีจากสหภาพโซเวียต ฝ่ายของสหภาพโซเวียตก็ได้รับระดมกองกำลังทหารจำนวนมากพร้อมด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยไป

³²The Present State of Sino-Soviet Relation with Special Reference to Asia: ความสัมพันธ์ปัจจุบันระหว่างจีนกับโซเวียตในด้านที่เกี่ยวกับเอเชีย, (S.I. : s.n, 1973), หน้า 4.

³³Wun Kin Wah, *A Documentary Analysis of the Sino-Soviet Relations: The Border Negotiations* (Singapore: Nanyang University/College of Graduate Studies, 1976), p. 5.

³⁴Choudhury, *China in World Affairs : The Foreign Policy of the PRC Since 1970*, p.128.

ประจำอยู่ในบริเวณพรมแดนทางทิศเหนือของจีน³⁵ ทั้งสองฝ่ายมีการปะทะกันเป็นครั้งคราว จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ปะทะกันครั้งใหญ่ตามแนวพรมแดนระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตในเดือน มีนาคม ค.ศ. 1969 ที่เกาะเจินเป่า หรือ Damansky ในแม่น้ำยูลูซซูรี นอกจากนี้ มีการปล่อยข่าวว่า สหภาพโซเวียตมีแผนการที่จะทำลายโรงงานนิวเคลียร์ของจีนในซินเจียง ยิ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตทวีความตึงเครียดและสุ่มเสี่ยงจะเกิดสงครามระหว่างกัน

หลังจากนั้น สหภาพโซเวียตก็กลายเป็นศัตรูอันดับหนึ่งของจีนแทนที่ สหรัฐอเมริกา การที่ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ของสหรัฐอเมริกาได้ประกาศ “ลัทธินิคสัน” ในวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1969 อันเป็นนโยบายที่สหรัฐอเมริกาคงถอนกำลังทหารออกจากสงคราม เวียดนามและลดบทบาททางทหารของตนในเอเชีย ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับ สหรัฐอเมริกาผ่อนคลายความตึงเครียดลง ในทางตรงกันข้าม ภัยคุกคามจากสหภาพโซเวียตกลับ เพิ่มขึ้นมากขึ้ นภายหลังการปะทะกันครั้งใหญ่ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต สหภาพโซเวียตพยายาม สกัดกั้นอิทธิพลของจีนในเอเชียโดยการโน้มน้าวประเทศในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ เข้าร่วมใน “แผนความมั่นคงร่วมกัน” ของสหภาพโซเวียต³⁶

อย่างไรก็ตาม จีนและสหภาพโซเวียตพยายามที่จะแก้ไขปัญหาระหว่างกัน โดย จัดให้มีการเจรจาระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศเกี่ยวกับปัญหาข้อพิพาทเรื่องพรมแดน โดยใน วันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1969 นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้พบปะกับ อเล็กซี โคซิกิน นายกรัฐมนตรี สหภาพโซเวียต ณ ท่าอากาศยานกรุงปักกิ่ง ซึ่งนอกจากการเจรจาเรื่องพรมแดนแล้ว ทั้งสอง ฝ่ายยังเจรจากันในเรื่องของปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ซึ่งจีนและสหภาพโซเวียตได้ ตกลงร่วมกันใน 4 ประการ คือ ประการแรก ความแตกต่างกันระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตต้อง ไม่ทำลายความสัมพันธ์ในระดับปกติของทั้งสองประเทศ ประการที่สอง จีนและสหภาพโซเวียตจะ ไม่ทำสงครามระหว่างกันในเรื่องพรมแดน ประการที่สาม การเจรจาระหว่างจีนและสหภาพโซเวียต ควรดำเนินต่อไปโดยปราศจากภัยคุกคามใดๆ และประการสุดท้าย ทั้งสองประเทศควรบรรลุ ข้อตกลงเกี่ยวกับมาตรการชั่วคราวในการรักษาสถานะเดิมเกี่ยวกับปัญหาพรมแดน ได้แก่ การ หลบเลี่ยงการต่อสู้กันด้วยอาวุธและปลดกองกำลังของทั้งสองฝ่ายในบริเวณที่ขัดแย้งกัน และระงับ

³⁵Ibid., p. 34.

³⁶Ibid., p. 45.

ข้อพิพาทเกี่ยวกับพรมแดนผ่านการเจรจา³⁷ แม้ว่าการเจรจาดังกล่าวช่วยบรรเทาสภาวะความตึงเครียดระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตลง แต่กลับไม่ได้ช่วยให้การแก้ไขปัญหามรดกพรมแดนหรือการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นแต่อย่างใด

จีนพยายามแสวงหาแนวทางที่จะรักษาความมั่นคงและลดความหวาดกลัวภัยคุกคามจากสหภาพโซเวียต ดังนั้น ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 จีนจึงหันไปปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับสหภาพโซเวียต การเดินทางมาเยือนจีนเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ริชาร์ด นิกสัน ในช่วงระหว่างวันที่ 22-28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1972 ถือเป็นกาพลิกหน้าประวัติศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ ยุติความขัดแย้งระหว่างสองประเทศที่ดำเนินมาว่าสองทศวรรษ โดยในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1972 ประธานาธิบดีนิกสันและนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้ร่วมลงนามใน “แถลงการณ์เซี่ยงไฮ้” ซึ่งจีนกับสหรัฐอเมริกาได้ตกลงที่จะไม่แสวงหาการครอบครองความเป็นเจ้าในเอเชียแปซิฟิก และต่อต้านความพยายามในการครอบครองความเป็นเจ้าของประเทศหรือกลุ่มประเทศที่สาม³⁸ โดยมุ่งเป้าไปที่สหภาพโซเวียตเป็นสำคัญ

การที่จีนหันไปปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะสามเส้าระหว่างจีน สหภาพโซเวียต และสหรัฐอเมริกา ความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต และการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้สหภาพโซเวียตต้องการผ่อนคลายความตึงเครียดกับสหรัฐอเมริกา ในขณะที่สหรัฐอเมริกาต้องการเล่น “ไพ่จีน” เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในการดำเนินความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียต ดังที่ประธานาธิบดีนิกสันกล่าวว่า “เราต้องการปรับปรุงความสัมพันธ์กับจีนเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการกับสหภาพโซเวียต”³⁹ โดยในวันที่ 17 พฤศจิกายน ค.ศ. 1969 สหภาพโซเวียตกับสหรัฐอเมริกาได้เริ่มเจรจาลimitอาวุธทางยุทธศาสตร์ (Strategic Arms Limitation Talks : SALT) ณ กรุงเฮลซิงกิ ประเทศฟินแลนด์ และต่อมาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1972 ประธานาธิบดีนิกสันก็ได้ไปเยือนสหภาพโซเวียตเพื่อเข้าร่วมการประชุมที่กรุงมอสโก และได้ลงนามร่วมกับประธานาธิบดีเลโอนิด เบรชเนฟของสหภาพโซเวียตในเอกสารเกี่ยวกับการควบคุมและจำกัดอาวุธ

³⁷ Huichuan, “The Crux of the Sino-Soviet Boundary Question,” in *China & the World* (1), ed. Zhou Guo, pp. 62-63.

³⁸ Choudhury, *China in World Affairs: The Foreign Policy of the PRC Since 1970*, p. 77.

³⁹ *Ibid.*, p. 165.

ประกอบด้วยสนธิสัญญาต่อต้านขีปนาวุธ (antiballistic missile : ABM treaty) และข้อตกลงจำกัดขีปนาวุธข้ามทวีป (intercontinental ballistic missiles : ICBMs) เป็นการสิ้นสุดการเจรจาจำกัดอาวุธทางยุทธศาสตร์ในขั้นที่หนึ่ง (SALT I)⁴⁰

ความสัมพันธ์ในลักษณะสามเส้าดังกล่าว ส่งผลให้สถานการณ์ระหว่างประเทศผ่อนคลายความตึงเครียดลง อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตยังคงตึงเครียดต่อกัน เนื่องจากการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต และการลดบทบาทของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เป็นการเปิดโอกาสให้สหภาพโซเวียตขยายอิทธิพลของตนในภูมิภาคนี้ จีนพยายามต่อต้านการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตซึ่งจีนประณามว่าเป็นการกระทำของจักรวรรดินิยม โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านอย่างญี่ปุ่น ซึ่งจีนและสหภาพโซเวียตต่างแข่งขันกันสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นมีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในเอเชียและมีความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ จีนยังแข่งขันกับสหภาพโซเวียตในการขยายอิทธิพลในกลุ่มประเทศโลกที่สามทั้งในเอเชียและแอฟริกา

ตั้งแต่ ค.ศ. 1978 เมื่อเติ้งเสี่ยวผิงก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำสูงสุดของจีนและได้เริ่มดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ เป็นช่วงเวลาที่จีนเร่งปฏิรูปเศรษฐกิจภายในประเทศให้ก้าวหน้า โดยการเปิดประเทศรับการลงทุน และวิทยาการจากต่างประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศตามนโยบายสี่ทันสมัย ส่งผลให้นโยบายต่างประเทศของจีนคำนึงถึงเรื่องของอุดมการณ์ทางการเมืองน้อยลง โดยหันไปให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประเทศโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก จีนเปลี่ยนจากการโดดเดี่ยวตนเองออกจากประชาคมระหว่างประเทศไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกิจการระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลก พยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของระบอบการปกครองทางการเมือง เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีสันติภาพ เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ระหว่างประเทศกลับเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหภาพโซเวียต ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศในการแข่งขันกันขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียดำเนินมาสู่ช่วงวิกฤต อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ระหว่างประเทศที่สำคัญ

⁴⁰Stoessinger, *Nations in Darkness: China, Russia, and America*, pp. 214.

สองเหตุการณ์คือ การที่เวียดนามส่งกำลังทหารเข้ายึดครองกัมพูชาโดยมีสหภาพโซเวียตให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และการที่สหภาพโซเวียตใช้กำลังทหารบุกรุกอัฟกานิสถาน

ในกรณีเวียดนามรุกรานกัมพูชาใน ค.ศ. 1978 สร้างความไม่พอใจให้จีนเป็นอย่างมาก จีนมีท่าทีที่แข็งกร้าวในการตอบโต้การกระทำดังกล่าวของเวียดนาม โดยตั้งเสี้ยวผิงใช้โอกาสในการเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาในช่วงระหว่างวันที่ 23 มกราคม - 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1979 แสดงความกังวลใจเกี่ยวกับท่าทีก้าวร้าวของเวียดนาม และความเป็นไปได้ที่จีนจะลงโทษสั่งสอนเวียดนาม ในปีเดียวกันนั่นเอง จีนได้โจมตีเวียดนามด้วยกำลังทหารตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์จนถึงกลางเดือนมีนาคม⁴¹ การตอบโต้ดังกล่าวของจีนส่งผลให้บรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตตึงเครียดมากขึ้น ซึ่งต่อมาจีนได้แสดงออกซึ่งความไม่พอใจต่อสหภาพโซเวียตที่ให้การสนับสนุนเวียดนามยึดครองกัมพูชา โดยการประกาศในวันที่ 3 เมษายน ค.ศ. 1979 ว่ารัฐบาลจีนจะไม่ต่อสนธิสัญญามิตรภาพ พันธมิตร และความช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับสหภาพโซเวียต เมื่อถึงกำหนดเวลาที่สนธิสัญญาฉบับนี้หมดอายุลงใน ค.ศ. 1980 โดยอ้างสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะภัยคุกคามจากญี่ปุ่นซึ่งในสนธิสัญญานี้ระบุว่าเงื่อนไขของการเป็นพันธมิตรทางการทหารระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตได้ลดลงไป อีกทั้งจีนและสหภาพโซเวียตต่างหันไปปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการเป็นพันธมิตรระหว่างกัน ที่สำคัญคือจีนมองว่าผลของสนธิสัญญาฉบับนี้ได้สิ้นสุดมานานแล้วในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม จีนยังคงพยายามที่จะแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต โดยเสนอให้มีการเจรจาเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ซึ่งก็ได้รับการตอบสนองจากสหภาพโซเวียต โดยการเจรจาระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตเริ่มขึ้นในเดือนกันยายน ค.ศ. 1979⁴²

ความพยายามของจีนในการแก้ไขความขัดแย้งกับสหภาพโซเวียตต้องหยุดชะงักลง เมื่อเกิดเหตุการณ์สหภาพโซเวียตส่งกำลังทหารบุกยึดอัฟกานิสถาน ในวันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ. 1979 โดยการโค่นล้มรัฐบาลของประธานาธิบดีฮาฟิซุลลาห์ อามิน จีนตอบโต้การกระทำในลักษณะจักรวรรดินิยมดังกล่าวของสหภาพโซเวียตโดยการใช้สิทธิผ่านที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติร่วมกับประเทศสมาชิกรวมทั้งสิ้น 104 ประเทศ เรียกร้องให้สหภาพโซเวียตถอน

⁴¹Klaus Mehnert, "Foreword," in *China, the Soviet Union, and the West: Strategic and Political Dimensions in the 1980s*, eds. Douglas T. Stuart and William T. Tow (Boulder, Colo.: Westview Press, 1982), pp. xv-xvi.

⁴²Day, *China and the Soviet Union 1949-1984*, pp. 138-139.

กำลังออกไปจากอัฟกานิสถาน จีนประท้วงสหภาพโซเวียตโดยการประกาศไม่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกฤดูร้อนที่จัดขึ้นที่กรุงมอสโกในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1980⁴³ ยิ่งไปกว่านั้น จีนยังให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่กบฏชาวอัฟกานิสถานในการหลบหนี และยกเลิกการเจรจาเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียต⁴⁴

เหตุการณ์การบุกรุกอัฟกานิสถานส่งผลให้การผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตต้องหยุดชะงักลง สหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตกลับมาเผชิญหน้ากันอีกครั้ง โดยในวันที่ 23 มกราคม ค.ศ. 1980 ประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ได้ประกาศ “หลักการอ่าวเปอร์เซีย” และเตือนสหภาพโซเวียตว่าสหรัฐอเมริกาอาจจะใช้กองกำลังติดอาวุธขับไล่การบุกรุกเข้าสู่อ่าวเปอร์เซียของสหภาพโซเวียต⁴⁵ สถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศดังกล่าวผลักดันให้จีนและสหรัฐอเมริกามีความใกล้ชิดกันมากขึ้น จีนร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการแก้ไขปัญหาอย่างกระตือรือร้นโดยเข้าร่วมในการเจรจาระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศ ในการเดินทางมาเยือนจีนของนายฮาโรลด์ บราวน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา ในระหว่างวันที่ 5-13 มกราคม ค.ศ. 1980 ทั้งสองฝ่ายได้มีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาในอัฟกานิสถาน และได้ขยายความร่วมมือทางด้านความมั่นคงระหว่างกันเพื่อต่อต้านการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตเสื่อมถอยลง

เหตุการณ์เวียดนามรุกรานกัมพูชาและสหภาพโซเวียตบุกยึดอัฟกานิสถานส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตเป็นปรปักษ์ต่อกันมากขึ้น เนื่องจากจีนหวาดระแวงการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต ดังปรากฏในคำปราศรัยของนายหวง หั้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน ในที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติสมัยที่ 35 ในวันที่ 24 กันยายน ค.ศ. 1980 ว่า “การส่งกองกำลังทหารเข้าไปในอัฟกานิสถาน และให้การสนับสนุนแก่เวียดนามรุกรานกัมพูชา เป็นขั้นตอนที่สำคัญในนโยบายมุ่งสู่ทิศใต้ไปสู่มหาสมุทรอินเดียและเข้าสู่มหาสมุทรแปซิฟิก โดยประสานเข้ากับการขยายอิทธิพลในทะเลแดงและแหลมแอฟริกา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อยึดครองบริเวณที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ ตั้งแต่ทะเลแดงและคาบสมุทรอาระเบียทางทิศตะวันตกผ่านช่องแคบมะละกาไปสู่ทะเลจีนใต้ทางทิศตะวันออก ล้อมรอบแหล่ง

⁴³Mehnert, “Foreword,” in *China, the Soviet Union, and the West: Strategic and Political Dimensions in the 1980s*, eds. Douglas T. Stuart and William T Tow, p. xvi.

⁴⁴Stoessinger, *Nations in Darkness: China, Russia, and America*, pp. 107-108.

⁴⁵Choudhury, *China in World Affairs: The Foreign Policy of the PRC Since 1970*, p. 188.

น้ำมันในอ่าวและควบคุมเส้นทางเดินเรือระหว่างประเทศ สหภาพโซเวียตพยายามขยายการคุกคามจากภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกไปสู่ยุโรปตะวันตกเพื่อครอบงำโลกไว้ทั้งหมด”⁴⁶ นอกจากนี้ สหภาพโซเวียตยังคงกองกำลังทหารไว้บริเวณพรมแดนระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต และบริเวณพรมแดนระหว่างจีนกับมองโกเลียนอก⁴⁷ อีกทั้งปัญหาข้อพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตให้กลับคืนสู่สภาพปกติ

3.) ระยะเวลาของการปรับปรุงความสัมพันธ์ให้กลับคืนสู่สภาพปกติ (ค.ศ. 1982-1990)

ในช่วงทศวรรษที่ 1980 จีนเริ่มหันไปปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตให้กลับคืนสู่สภาพปกติ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปรับนโยบายต่างประเทศของจีนภายหลังการประชุมสมัชชาใหญ่ผู้แทนทั่วประเทศพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 12 ใน ค.ศ. 1982 ซึ่งได้กำหนดแนวทางนโยบายต่างประเทศของจีนที่เน้นความเป็นตัวของตัวเอง มีความยืดหยุ่น และไม่ผูกติดอยู่กับประเทศใดประเทศหนึ่ง ดังนั้น จีนจึงพยายามรักษาสอดคล้องในการดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตมากขึ้น⁴⁸ นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกาที่เสื่อมถอยลงภายหลังจากสหรัฐอเมริกาได้ออกพระราชบัญญัติความสัมพันธ์ได้หวนใน ค.ศ. 1979 และการขึ้นมาเป็นผู้นำสหรัฐอเมริกาของประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน (1981-1989) ซึ่งมีท่าทีเอนเอียงไปทางได้หวน โดยพยายามรื้อฟื้นความสัมพันธ์และขยายอาวูธให้กับได้หวน⁴⁹ ยิ่งเป็นแรงผลักดันให้จีนหันไปฟื้นฟูความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตมากขึ้น

โดยจีนมีเงื่อนไขในการปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตให้กลับคืนสู่สภาพปกติ 3 ประการ คือ ประการแรก สหภาพโซเวียตต้องเลิกให้การสนับสนุนเวียดนามในการยึดครองกัมพูชา และกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา ประการที่สอง สหภาพโซเวียตต้องถอนกำลังทหารออกจากบริเวณพรมแดน และมองโกเลียนอก และประการที่สาม สหภาพโซ

⁴⁶Ibid., p. 188.

⁴⁷Robert G. Sutter, *China's Rise in Asia: Promises and Perils* (Lanham, Md.: Rowman & Littlefields Publishers, 2005), p. 109.

⁴⁸Yu Bin, "China and Russia : Normalizing Their Strategic Partnership," in *Power Shift: China and Asia's New Dynamics*, ed. David Shambaugh (Berkeley : University of California Press, 2005), p. 230.

⁴⁹จี้ระพร จีระนันท์กิจ, *นโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1993-2001)*, หน้า 56-58.

เวียดนามต้องถอนกำลังทหารออกจากอัฟกานิสถาน ซึ่งทั้งสามประการนี้จีนถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหภาพโซเวียต

จีนภายใต้การนำของเติ้งเสี่ยวผิงเริ่มเจรจากับสหภาพโซเวียตมาตั้งแต่ ค.ศ. 1982 ตั้งแต่ในสมัยของประธานาธิบดีเลโอนิด เบรชเนฟ แต่ไม่มีความคืบหน้าเนื่องจากฝ่ายสหภาพโซเวียตไม่ยอมรับเงื่อนไขสามประการที่จีนเสนอ การปรับปรุงความสัมพันธ์ให้กลับคืนสู่สภาพปกติระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตเริ่มมีความก้าวหน้าอย่างจริงจังในสมัยของประธานาธิบดีมีคาอิล กอร์บาชอฟ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทั้งภายในและภายนอกของสหภาพโซเวียต โดยการปรับปรุงความสัมพันธ์กับจีนถือว่ามีผลสำคัญเป็นอันดับแรกในยุทธศาสตร์ของสหภาพโซเวียตที่มีต่อเอเชีย⁵⁰ ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1986 ประธานาธิบดีกอร์บาชอฟกล่าวคำปราศรัยที่วลาดิวอสต็อก ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า สหภาพโซเวียตยินดีจะพบปะกับจีนไม่ว่าจะในระดับไหน และในโอกาสใด ทั้งนี้เพื่อหา “มาตรการอีกอย่างก้าวหน้า” อย่างจริงจัง เพื่อสัมพันธ์ภาพที่เป็นมิตรต่อกัน⁵¹ โดยประธานาธิบดีกอร์บาชอฟมีท่าทีที่เปลี่ยนไปจากผู้นำรุ่นก่อนโดยยอมแก้ไขปัญหาคือเป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงความสัมพันธ์ตามข้อเสนอของฝ่ายจีน ได้แก่ การถอนทหารออกจากอัฟกานิสถาน มองโกเลียนอก และเริ่มเจรจากับจีนเพื่อลดกำลังทหารบริเวณแนวพรมแดนระหว่างสองประเทศ

จีนตอบรับต่อท่าทีของประธานาธิบดีกอร์บาชอฟที่ต้องการปรับปรุงความสัมพันธ์กับจีนโดยทันที เพียงแต่ไม่พอใจที่สหภาพโซเวียตไม่ได้กล่าวถึงการที่สหภาพโซเวียตให้การสนับสนุนเวียดนามยึดครองกัมพูชา ซึ่งอู๋เสวเซี่ยน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนขณะนั้นได้มีคำสั่งไปยังอุปทูตจีนในกรุงมอสโกให้แจ้งให้รัฐบาลโซเวียตทราบว่าจีนยินดีต้อนรับคำกล่าวในสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีกอร์บาชอฟ แต่ขอให้พิจารณาประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหากัมพูชาอย่างจริงจังต่อไปด้วย⁵² อย่างไรก็ตาม จีนและสหภาพโซเวียตได้เดินทางปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันต่อไป ซึ่งตามข้อตกลงเจนีวาสหภาพโซเวียตจะถอนกำลังทหารออกจากอัฟกานิสถานภายในสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1989 และในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1987 สหภาพโซ

⁵⁰Gail W. Lapidus, “The USSR and Asia in 1986: Gorbachev’s New Initiatives,” *Asian Survey* 27, 1 (January 1987): 4.

⁵¹เจียนฉีเจิน, บันทึกการทูตจีน 10 เรื่อง, แปลโดย อาทรรุ่งธรรมสาร (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2549), หน้า 73-74.

⁵²เจียน ฉีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน, หน้า 461.

เวียตได้ถอนกำลังทหารหนึ่งในหกกองพลใหญ่ออกจากมอญโกเลียนอก ในประเด็นข้อพิพาทเรื่องพรมแดนนั้น ในการเจรจาระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต สหภาพโซเวียตยอมผ่อนปรนด้วยการยอมรับสิทธิเหนือเกาะเงินเป่าของจีน และในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1988 ประธานาธิบดีกอร์บาชอฟได้เสนอให้ถอนกำลังทหารจำนวน 500,000 คนออกจากบริเวณพรมแดนระหว่างสองประเทศ⁵³ ซึ่งทำที่ดังกล่าวของสหภาพโซเวียตส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีมากขึ้น

ผู้นำของจีนและสหภาพโซเวียตได้แลกเปลี่ยนการเยือนเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และขยายความร่วมมือระหว่างกัน ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1988 ฉีเยิน ฉี เซิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน ได้เดินทางไปเยือนสหภาพโซเวียต⁵⁴ การเดินทางเยือนจีนอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดีกอร์บาชอฟ ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1989 เพื่อพบปะกับเติ้งเสี่ยวผิงในการประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศ นับเป็นการเยือนจีนครั้งแรกในรอบ 30 ปีของผู้นำสหภาพโซเวียต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสัมพันธภาพของทั้งสองประเทศที่ได้กลับคืนสู่สภาพปกติ โดยแถลงการณ์ร่วมเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศได้กำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการ* ไม่เป็นพันธมิตรกัน ไม่เผชิญหน้ากัน และไม่มุ่งต่อประเทศที่สาม⁵⁵ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต

ในระหว่างการเดินทางเยือนจีนของประธานาธิบดีกอร์บาชอฟ ได้เกิดเหตุการณ์ที่กลุ่มนักศึกษาและประชาชนรวมตัวกันชุมนุมประท้วงที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน เพื่อเรียกร้องเสรีภาพและประชาธิปไตย โดยอาศัยช่วงเวลาทั่วโลกกำลังจับตามองการประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำจีนและสหภาพโซเวียตกดดันรัฐบาลของพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยเหตุการณ์ในวันที่ 3 มิถุนายน ค.ศ.

⁵³ Guocang Huan, "Sino-Soviet Relations," in *The Chinese View of the World*, eds. Yufan Hao and Guocang Huan (New York: Random House, 1989), p. 103.

⁵⁴ จูลีฟ ชินวรโรณ, "จีน," ใน *เอเชียรายปี 1989/2532*, อุกฤษฏ์ ปัทมานนท์ และ วรศักดิ์ มัทธโนบล, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 215.

* หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการ หรือ "หลักปัญญาศีล" ประกาศโดยนายกรัฐมนตรีโจว เอิน ไหล ขณะไปเยือนอินเดียในปี ค.ศ. 1954 หลักการดังกล่าวประกอบด้วย 1. การเคารพบูรณภาพเหนือดินแดนและเอกราชของกันและกัน 2. การไม่แทรกแซงในกิจการภายในระหว่างกัน 3. การมีผลประโยชน์ร่วมและเท่าเทียมกัน 4. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5. การไม่รุกรานซึ่งกันและกัน

⁵⁵ ฉีเยิน ฉี เซิน, *บันทึกการทูตจีน 10 เรื่อง*, หน้า 91-92.

1989 เมื่อตั้งเสี่ยวผิงสั่งการให้ใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามกลุ่มผู้ประท้วงที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก โดยนักศึกษามากกว่า 3,000 คนเสียชีวิต และประชาชนประมาณหนึ่งหมื่นคนได้รับบาดเจ็บ⁵⁶ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา กลับมาตึงเครียดต่อกันอีกครั้ง เนื่องจากสหรัฐอเมริกาภายใต้รัฐบาลของประธานาธิบดีจอร์จ บุช ได้ประณามจีนอย่างรุนแรง และกดดันให้ประเทศพันธมิตร ได้แก่ ชาติตะวันตก และญี่ปุ่น ทำการคว่ำบาตรจีนทางเศรษฐกิจ รวมถึงยกเลิกการขายอาวุธให้กับจีน แรงกดดันจากภายนอกประเทศดังกล่าวส่งผลให้จีนหันไปมีความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตมากขึ้น ซึ่งเหตุการณ์เทียนอันเหมิน ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตแต่อย่างใด ทั้งสองประเทศ ยังคงเดินทางกระชับความร่วมมือระหว่างกันต่อไป โดยในระหว่างวันที่ 23-26 เมษายน ค.ศ. 1990 นายกรัฐมนตรีหลี่เผิงของจีนได้เดินทางไปเยือนสหภาพโซเวียต ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ นายกรัฐมนตรีของจีนเดินทางไปเยือนสหภาพโซเวียต นับตั้งแต่การเดินทางเยือนของ นายกรัฐมนตรีโจวเินไหล ใน ค.ศ. 1964 โดยได้เจรจากับนายกรัฐมนตรีนิโคไล รีชคอฟ และประธานาธิบดีกอร์บาเชฟ เพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ให้ดีขึ้น และขยายขอบเขตของความร่วมมือระหว่างกัน พร้อมทั้งลงนามในข้อตกลงระหว่างสองประเทศ 6 ฉบับ ได้แก่ (1) ข้อตกลงความร่วมมือระยะยาว และโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2) ข้อตกลงในความร่วมมือที่จะศึกษาและใช้อวกาศอย่างสันติ (3) ข้อตกลงที่จะลดกำลังทหารตามพรมแดนของทั้งสองฝ่าย ตลอดจนมาตรการในการเพิ่มความเชื่อมั่นต่อกันทางการทหาร (4) ข้อตกลงที่จะมีการปรึกษาหารือเป็นประจำระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศของทั้งสองฝ่าย (5) ข้อตกลงเกี่ยวกับสินเชื่อที่ จีนจะส่งสินค้าอุปโภคบริโภคมาให้สหภาพโซเวียต (6) ข้อตกลงที่โซเวียตจะสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ 2 เครื่อง โดยสินเชื่อของโซเวียต⁵⁷

⁵⁶Stoessinger, *Nations in Darkness: China, Russia, and America*, p. 112.

⁵⁷จุลชีพ ชินวรรณ, “จีน 1990 การทูตกีฬาเพื่อพัฒนาภาพพจน์,” ใน *เอเชียรายปี 1991/2534*, ปราณี ทิพย์รัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 214.

นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในช่วงยุคหลังสงครามเย็น (ค.ศ. 1991-2002)

ในช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อก่อนการล่มสลายของสหภาพโซเวียตไม่ได้ทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียต้องหยุดชะงักลง เห็นได้จากการเยือนสหภาพโซเวียตของประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินใน ค.ศ. 1991 ซึ่งส่งผลให้จีนและรัสเซียสามารถบรรลุข้อตกลงในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทดินแดนระหว่างกัน เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายลงในวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1991 จีนยังคงดำเนินความสัมพันธ์ที่ดีกับรัสเซียแม้ว่าจะมีความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง เพราะรัสเซียได้ปฏิรูปการเมืองภายในประเทศให้เป็นประชาธิปไตยตามแบบของประเทศตะวันตก เนื่องจากในช่วงเวลานี้จีนคำนึงถึงเรื่องของผลประโยชน์มากกว่าอุดมการณ์ทางการเมือง เพราะการล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ของอดีตสหภาพโซเวียตส่งผลให้จีนต้องเผชิญกับแรงกดดันจากกระแสของอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตยที่แผ่ขยายไปทั่วโลก จีนจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศเพื่อรักษาความอยู่รอดของระบอบสังคมนิยมของจีนไม่ให้ล่มสลาย เห็นได้จากคำปราศรัยของเติ้งเสี่ยวผิงในระหว่างการเยือนภาคใต้ของจีนในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1992 ซึ่งกล่าวว่า จีนต้องการเร่งปฏิรูปไปสู่เศรษฐกิจการตลาดและจะไม่กลับไปสู่ภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจดังเช่นในอดีตอีกเป็นอันขาด⁵⁸ ด้วยเหตุนี้ จีนจึงดำเนินความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในอาณาบริเวณโดยรอบที่มีสันติภาพและเสถียรภาพซึ่งจะเอื้อต่อการพัฒนาประเทศของจีน ในขณะเดียวกัน ความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศจากระบบสองขั้วอำนาจไปสู่ระบบขั้วอำนาจเดียว คือ สหรัฐอเมริกา ส่งผลให้จีนต้องเผชิญกับแรงกดดันจากอิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะหลังจากที่ประธานาธิบดีจอร์จ บุช ของสหรัฐอเมริกาได้ประกาศระเบียบโลกใหม่ขึ้นในวันที่ 16 มกราคม ค.ศ. 1991 โดยได้เน้นย้ำความจำเป็นและความสำคัญของการเป็นผู้นำของสหรัฐอเมริกาในกระบวนการสร้างระเบียบระหว่างประเทศใหม่ ซึ่งประธานาธิบดีจอร์จ บุช กล่าวว่า “สหรัฐอเมริกามีภาระรับผิดชอบและโอกาสอันดีที่จะแสดงบทบาทนำ” และ “ไม่มีประเทศใดที่จะรับภาระความรับผิดชอบดังกล่าวได้”⁵⁹ ดังนั้น ระเบียบโลกใหม่ของสหรัฐอเมริกาจึงหมายถึงการ

⁵⁸ Akihiro Iwashita, *Russo-Chinese Relations in the Post-Cold War Period* [Online], 1996. Available from: <http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/sympo/Proceed97/Iwashita.html>

⁵⁹ Qian Wenrong, *A Discussion on New International/World Order* [Online], 2005. Available from: <http://irchina.org/en/xueren/china/view.asp?id=829>

มีบทบาทนำแต่เพียงฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกาในกิจการระหว่างประเทศ ซึ่งขัดกับแนวคิดระเบียบระหว่างประเทศใหม่ของจีน อันเป็นแนวคิดที่เติ้งเสี่ยวผิงได้ริเริ่มขึ้นใน ค.ศ. 1988 ในการพบปะกับนายกรัฐมนตรีราจีฟ คานธี ของอินเดีย เติ้งเสี่ยวผิงได้เน้นย้ำความสำคัญของการก่อตั้งระเบียบระหว่างประเทศใหม่ โดยกล่าวว่าระเบียบระหว่างประเทศใหม่ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระเบียบระหว่างประเทศที่มีความยุติธรรม มีเหตุมีผล และเท่าเทียมที่ทุกประเทศไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็ก เข้มแข็งหรืออ่อนแอ รวยหรือยากจนควรมีสิทธิเท่าเทียมกันในกิจการระหว่างประเทศ⁶⁰

อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกหลังยุคสงครามเย็นการที่รัสเซียหันไปให้ความสำคัญกับการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกมากกว่าจีนเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับรัสเซีย โดยประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน มองว่าประเทศตะวันตก รวมทั้งญี่ปุ่นเป็นพันธมิตรโดยธรรมชาติซึ่งการที่รัสเซียเป็นประเทศประชาธิปไตยในระบบเศรษฐกิจการตลาด การเป็นหุ้นส่วนที่ใกล้ชิดกับประเทศตะวันตกจึงถือเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญลำดับแรกของรัสเซียหลังยุคสังคมนิยม⁶¹ ทั้งนี้ เนื่องจากรัสเซียต้องการความช่วยเหลือจากตะวันตกในการปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศซึ่งประเทศตะวันตกให้สัญญาว่าจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่รัสเซีย นอกจากนี้ ผลจากการที่จีนให้การสนับสนุนการรัฐประหารโค่นล้มประธานาธิบดีมิคาอิล กอร์บาชอฟ ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1991 ซึ่งเป็นความพยายามที่จะรื้อฟื้นอำนาจนิยมของลัทธิคอมมิวนิสต์ แม้ว่าจะไม่บรรลุผลสำเร็จแต่ก็ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียเสื่อมถอยลง โดยฝ่ายสนับสนุนประชาธิปไตยในรัฐบาลของประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซินไม่ต้องการมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีน⁶² จนกระทั่งรัสเซียพบว่าฝ่ายตะวันตกไม่ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่รัสเซียตามที่ได้สัญญาไว้ รัสเซียจึงเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการดำเนินความสัมพันธ์กับจีน โดยในเดือนมกราคม ค.ศ. 1992 เมื่อนายกรัฐมนตรีหลี่เฉิงได้พบปะกับประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน ในโอกาสที่ไปเข้าร่วมประชุมที่องค์การสหประชาชาติ ผู้นำของทั้งสองประเทศได้ให้สัญญาต่อกันว่าจะพัฒนาความสัมพันธ์ในฐานะมิตรประเทศระหว่างกัน

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Akihiro Iwashita, *Russo-Chinese Relations in the Post-Cold War Period* [Online], 1996. Available from: <http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/sympo/Proceed97/Iwashita.html>

⁶² Elizabeth Wishnick, *Sino-Russian Relations in a Changed International Landscape* [Online], 2002. Available from: <http://www.cefc.com.hk/pccpa.php?aid=1811>

ต่อไป⁶³ ต่อมาในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1992 ประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน ได้เดินทางมาเยือนจีน โดยในแถลงการณ์ร่วมระหว่างจีนและรัสเซียมีสาระสำคัญ คือ การที่ทั้งสองประเทศจะหลีกเลี่ยงการใช้กำลังต่อกัน รวมถึงการใช้กำลังต่อกันในดินแดนของประเทศที่สาม ไม่เข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางทหารหรือทางการเมืองที่มุ่งหมายต่ออีกฝ่าย และจะไม่ลงนามในสนธิสัญญา หรือข้อตกลงใดๆกับประเทศที่สามในอันที่จะมุ่งทำลายอำนาจอธิปไตยและผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงของอีกฝ่าย⁶⁴ และใน ค.ศ. 1994 ประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซินและประธานาธิบดีเจียง เจ๋อหมินได้ประกาศการเป็นหุ้นส่วนที่สร้างสรรคระหว่างจีนและรัสเซีย

แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียจะมีความก้าวหน้ามากขึ้น แต่การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียก็ไม่ได้เป็นไปอย่างราบรื่น จีนและรัสเซียยังคงมีปัญหาที่เป็นข้อพิพาทระหว่างกัน ซึ่งนอกเหนือจากปัญหาข้อพิพาททางดินแดนแล้ว ปัญหาที่เกิดจากการที่ชาวจีนจำนวนมากในมณฑลทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนข้ามแนวพรมแดนเข้าไปในบริเวณตะวันออกไกลของรัสเซียเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจจากการค้าขายสินค้าในตลาดของรัสเซีย แต่การที่จำนวนประชากรของจีนตามแนวพรมแดนมีจำนวนมากกว่าประชากรของรัสเซีย โดยที่ประชากรในมณฑลทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนมีอยู่ประมาณร้อยละล้านคนในขณะที่ประชากรในตะวันออกไกลของรัสเซียมีเพียงเจ็ดล้านคน⁶⁵ ดังนั้น ใน ค.ศ. 1994 รัสเซียจึงกำหนดให้ชาวจีนต้องได้รับหนังสือเดินทางก่อนเข้าไปในรัสเซียตามคำเรียกร้องของรัฐบาลท้องถิ่นของรัสเซียซึ่งหวาดระแวงภัยคุกคามจากจีน แต่มาตรการดังกล่าวไม่ได้ทำให้ปัญหาหมดไป เนื่องจากพบว่ามีผู้อพยพชาวจีนจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในบริเวณตะวันออกไกลของรัสเซียโดยที่ไม่ได้รับการจดทะเบียน รัฐบาลท้องถิ่นของรัสเซียจึงทำการกวาดล้างด้วยการไล่จับกุมชาวจีนที่อพยพเข้ามาอย่างผิดกฎหมายซึ่งส่งผลให้จีนไม่พอใจเป็นอย่างมาก⁶⁶ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัญหาดังกล่าวจะยังคงอยู่แต่ก็ไม่ได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียต้องหยุดชะงักลง

---

⁶³Liu Guiling, *Sixty Years and Counting: An Overview of Sino-Russian Relations Shows the Two Countries are Bound by History and Destiny* [Online], 19 October 2009. Available from : http://www.bjreview.com/world/txt/2009-10/16/content_224394.htm

⁶⁴Robert G. Sutter, *China's Rise in Asia: Promises and Perils*, p. 111-112.

⁶⁵Akihiro Iwashita, *Russo-Chinese Relations in the Post-Cold War Period* [Online], 1996. Available from: <http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/sympo/Proceed97/Iwashita.html>

⁶⁶Ibid.

เมื่อสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นได้ลงนามในคำปฏิญญาร่วมว่าด้วยความมั่นคงในวันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1996 ซึ่งได้ขยายความร่วมมือทางด้านทหารระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นทั้งในด้านเป้าหมายและอาณาบริเวณที่อยู่ในความคุ้มครองของสนธิสัญญาความมั่นคงสหรัฐ-ญี่ปุ่น ที่แต่เดิมมีเป้าหมายเพียงเพื่อต่อต้านภัยคุกคามต่อญี่ปุ่นโดยตรงนั้นให้รวมไปถึงภัยคุกคามต่อญี่ปุ่นใน “อาณาบริเวณรอบๆญี่ปุ่น” ด้วย ส่วนในด้านเขตป้องกันตามสนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาก็ให้ขยายจาก “ญี่ปุ่นและตะวันออกไกล” เป็น “เอเชีย-แปซิฟิก”⁶⁷ ได้สร้างความไม่พอใจให้กับจีนอย่างมาก โดยเฉพาะจากความคลุมเครือของคำว่า “อาณาบริเวณรอบๆญี่ปุ่น” ก็ทำให้จีนเข้าใจว่าครอบคลุมไปถึงไต้หวัน และทะเลจีนใต้ ซึ่งก็หมายถึงภัยคุกคามจากจีนนั่นเอง เพราะคำปฏิญญานี้มีขึ้นหลังจากวิกฤตการณ์เหนือช่องแคบไต้หวันใน ค.ศ. 1995-1996 เพื่อตอบโต้สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นในเดือนเมษายนปีเดียวกัน จีนและรัสเซียก็ได้ยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือทางยุทธศาสตร์ที่เท่าเทียมและไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยในแถลงการณ์ร่วมของทั้งสองประเทศมีใจความสำคัญว่าจีนและรัสเซียคัดค้านโลกแกนเดียว ความร่วมมือทางทหารระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นมีลักษณะเป็นรูปสงครามเย็น และให้หยุดยั้งการปฏิบัติของประเทศใหญ่ที่ใช้มาตรฐานของตนครอบงำประเทศเล็ก⁶⁸

นอกจากนั้น จีนและรัสเซียยังได้แสดงจุดยืนร่วมกันเกี่ยวกับโลกหลายขั้วอำนาจและระเบียบระหว่างประเทศใหม่ โดยในเดือนเมษายน ค.ศ. 1997 ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินและประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซินได้ออกแถลงการณ์ร่วมกันระบุว่า “ในความเป็นหุ้นส่วนระหว่างกันทั้งสองฝ่ายควรต่อสู้เพื่อส่งเสริมโลกหลายขั้วอำนาจและก่อตั้งระเบียบระหว่างประเทศใหม่”⁶⁹ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการ และการเคารพในหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยทุกประเทศมีสิทธิอย่างอิสระในการเลือกวิถีทางการพัฒนาโดยคำนึงถึงเงื่อนไขเฉพาะของตนเองและโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐอื่น ความแตกต่างด้านระบบสังคม อุดมการณ์ และระบบค่านิยมต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ทุกประเทศทั้งใหญ่และเล็ก เข้มแข็งและอ่อนแอ ร่ำรวยและยากจนล้วนเป็นสมาชิกที่เท่าเทียมกันใน

⁶⁷ไชยวัฒน์ คำชู, นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ความต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 238.

⁶⁸เทียน ชีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน, หน้า 467-468.

⁶⁹Russian-Chinese Joint Declaration on a Multipolar World and the Establishment of a New International Order, Adopted on 23 April 1997 [Online], 1997. Available from: <http://www.fas.org/news/russia/1997/a52--153en.htm>

ประชาคมระหว่างประเทศ ไม่ควรมีประเทศใดแสวงหาการครองความเป็นเจ้าและเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองที่ใช้อำนาจครอบงำหรือผูกขาดกิจการระหว่างประเทศ⁷⁰

เหตุการณ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ การที่นาโต้ซึ่งนำโดยสหรัฐอเมริกาเข้าไปแทรกแซงในโคโซโว ใน ค.ศ. 1999 โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ และเหตุการณ์ที่สหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดใส่สถานทูตจีนในกรุงเบลเกรดโดยอ้างว่าเป็นอุบัติเหตุซึ่งได้สร้างความตึงเครียดระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาอย่างมาก ยิ่งเป็นแรงผลักดันให้จีนหันไปกระชับความสัมพันธ์กับรัสเซียมากขึ้นในการต่อต้านการกระทำฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกา โดยในการประชุมอย่างไม่เป็นทางการครั้งที่สองระหว่างประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินกับประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน ผู้นำของทั้งสองประเทศได้ออกคำแถลงการณ์ร่วมกันระหว่างจีนและรัสเซียในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1999 ระบุว่า “จีนและรัสเซียมีวัตถุประสงค์ที่จะผลักดันการก่อตั้งโลกที่มีหลายขั้วอำนาจบนพื้นฐานของหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่ในศตวรรษที่ 21 เสริมสร้างสถานะที่มีความสำคัญขององค์การสหประชาชาติในกิจการระหว่างประเทศ และแก้ไขปัญหาคือพิพาทระหว่างประเทศอย่างสันติผ่านวิธีการการเมือง”⁷¹

ต่อมาจีนและรัสเซียได้ลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีระหว่างจีนและรัสเซีย ในวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 2001 ระหว่างประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินกับประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน โดยสนธิสัญญานี้มีระยะเวลา 20 ปี ครอบคลุมความร่วมมือระดับทวิภาคี ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ การค้า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวัฒนธรรม รวมถึงความร่วมมือเกี่ยวกับประเด็นปัญหาระหว่างประเทศ โดยประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูตินกล่าวว่าสนธิสัญญานี้จะเป็นรากฐานทางกฎหมายที่มั่นคงในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียในฐานะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่สร้างสรรค์ บนพื้นฐานของความเท่าเทียมและความไว้วางใจระหว่างกัน⁷² เช่นเดียวกับประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินที่กล่าวว่า “สนธิสัญญาดังกล่าวเป็นการก่อตั้งความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐในรูปแบบใหม่ระหว่างจีนและ

⁷⁰Ibid.

⁷¹Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, Sino-Russian Joint Statement [Online], 15 November 2000. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/2649/t15793.htm>

⁷²Xinhua, China, Russia Sign Treaty of Friendship, Cooperation [Online], 17 July 2001. Available from : <http://news.xinhuanet.com/english/20010717/430356.htm>

รัสเซีย ที่ไม่ใช่ทั้งการเป็นพันธมิตรหรือเผชิญหน้ากันและไม่ได้มีเป้าหมายต่อประเทศที่สาม ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมโลกที่มีหลายขั้วอำนาจตลอดจนสันติภาพและเสถียรภาพของโลก และก่อตั้งระเบียบระหว่างประเทศใหม่”⁷³ ดังนั้น สนธิสัญญานี้ก็จึงมีความสำคัญอย่างมากในฐานะที่เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซีย ในศตวรรษที่ 21

บทสรุป

จากการศึกษาภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียพบว่าจีนมีการปรับนโยบายต่างประเทศที่มีต่อรัสเซียให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในแต่ละช่วงเวลา แม้ว่าในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศจะมีประเด็นทั้งที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันและเป็นปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างกัน แต่การที่ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียจะเป็นไปในลักษณะใดขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจในระบบระหว่างประเทศด้วยส่วนหนึ่ง โดยในระบบระหว่างประเทศที่มีสองขั้วอำนาจในยุคสงครามเย็น จีนดำเนินนโยบายทั้งที่เป็นมิตรและศัตรูกับสหภาพโซเวียตเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต หลังยุคสงครามเย็นการที่สหรัฐอเมริกากลายเป็นขั้วอำนาจเดียวของระบบระหว่างประเทศ นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียจึงเป็นไปเพื่อตอบสนองต่ออำนาจครอบงำของสหรัฐอเมริกา โดยทั้งสองประเทศต่างแสดงจุดยืนร่วมกันในการส่งเสริมโลกหลายขั้วอำนาจและระเบียบโลกใหม่ ซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาถึงนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา

---

⁷³Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, President Jiang Zemin Meets the New York Times [Online], 18 August 2001. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t25040.htm>

บทที่ 3

นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียสมัยประธานาธิบดีหู จิ้น เทา

(ค.ศ. 2003-2009)

บทนำ

เมื่อประธานาธิบดีหูจิ้นเทาก้าวขึ้นมาเป็นเลขาธิการใหญ่ของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนแทนที่ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิน ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2002 เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีในวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ. 2003 และเป็นประธานคณะกรรมการทหารของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนในเดือนกันยายน ค.ศ. 2004 นับเป็นการถ่ายโอนอำนาจจากผู้นำรุ่นที่สามมาสู่ผู้นำรุ่นที่สี่ของจีนอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประธานาธิบดีหูจิ้นเทาจะไม่ได้อยู่ฝ่ายทางการเมืองเดียวกับประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินและไม่ได้เป็นผู้ที่ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินเลือกให้สืบทอดตำแหน่งต่อจากตน เนื่องจากประธานาธิบดีหูจิ้นเทาถูกวางตัวโดยตั้งเสี่ยวผิงให้ขึ้นมาเป็นผู้นำของจีน¹ แต่จีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีหูจิ้นเทายังคงดำเนินนโยบายทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ต่อเนื่องจากผู้นำรุ่นก่อน เห็นได้จากการที่ประธานาธิบดีหูจิ้นเทาได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของ “ทฤษฎีสามตัวแทน” ซึ่งประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินเป็นผู้คิดค้นขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลไม่ได้ส่งผลกระทบต่อนโยบายของจีน เพราะพรรคคอมมิวนิสต์จะเป็นผู้กำหนดนโยบายให้รัฐบาลไปปฏิบัติ² อีกทั้งแนวความคิดทางการเมืองของจีนที่ส่งผลให้ไม่ว่าใครขึ้นมาเป็นผู้นำของจีนต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนมาเป็นอันดับแรก

---

¹Zhang Liang, Jiang Zemin's Influence [Online], 20 December 2002. Available from: <http://www.asianresearch.org/articles/1104.html>

²ทฤษฎีสามตัวแทนได้กำหนดให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นตัวแทนใน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการผลิต ด้านวัฒนธรรม และเป็นตัวแทนของประชาชนทุกชนชั้น

²สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปักกิ่ง, สถานการณ์ทั่วไปในจีน: การเมืองการปกครอง [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.thaiembbeij.org/thaiembbeij/th/republic-of-china/overview-of-china/china-politics.php>

ดังนั้น นโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่อรัสเซียจึงมีลักษณะที่ต่อเนื่องจากในสมัยของประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิน โดยเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อดุลอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งการที่จีนมองโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่มีขั้วอำนาจเดียวซึ่งมีประเทศอภิมหาอำนาจเดียว คือ สหรัฐอเมริกา กับประเทศมหาอำนาจระดับรองหลายประเทศ (yi chao, duo qiang)³ ซึ่งได้แก่ ยุโรป ญี่ปุ่น จีน และรัสเซีย โดยไม่มีประเทศมหาอำนาจใดที่สามารถแข่งขันอิทธิพลกับสหรัฐอเมริกาได้ ส่งผลให้ระบบระหว่างประเทศอยู่ภายใต้การครอบงำของสหรัฐอเมริกาซึ่งได้ขยายอิทธิพลครอบงำภูมิภาคต่างๆทั่วโลกเพื่อรักษาการครอบงำความเป็นเจ้าของตน โดยสหรัฐอเมริกามีบทบาทเป็นผู้นำโลกในกิจการระหว่างประเทศ และกำหนดระเบียบระหว่างประเทศที่สอดคล้องกับค่านิยมและผลประโยชน์ของตน โดยการเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น ส่งผลให้จีนต้องการส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจและระเบียบระหว่างประเทศใหม่ เพื่อลดทอนการครอบงำของสหรัฐอเมริกาและส่งเสริมบทบาทการเป็นผู้นำของจีนในกิจการระหว่างประเทศ

ด้วยเหตุนี้ นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาจึงมีลักษณะที่เป็นมิตรและขยายความร่วมมือกับรัสเซียซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจในระดับรองเช่นเดียวกัน เนื่องจากจีนและรัสเซียมีเป้าหมายร่วมกันในการส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจและระเบียบระหว่างประเทศใหม่ อีกทั้งจีนและรัสเซียต่างต้องเผชิญกับผลกระทบที่เกิดจากระบบระหว่างประเทศที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นขั้วอำนาจเดียว โดยความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียในการส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจและระเบียบระหว่างประเทศใหม่ในช่วงเวลานี้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่าในสมัยที่ผ่านมาที่เป็นเพียงคำแถลงการณ์ร่วมระหว่างสองประเทศเท่านั้น แต่ในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาจีนได้ขยายความร่วมมือกับรัสเซียในระดับดังกล่าวไปสู่เวทีการเมืองระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลก อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียก็มีข้อจำกัดที่เกิดจากปัญหาและอุปสรรคในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ดังจะได้อธิบายต่อไปในบทนี้

โดยในบทนี้ผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วนหลัก ประกอบด้วย 1. ภาพรวมของระบบระหว่างประเทศในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาที่ส่งผลกระทบต่อจีนและรัสเซีย

---

³ Bennie S. Glaser, "A Shifting Balance: Chinese Assessments of U.S. Power," in *Capacity and Resolve: Foreign Assessments of U.S. Power*, ed. Craig S. Cohen (Washington, DC: Center for Strategic & International Studies, 2011), p. 3.

2. นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา 3. ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2003-2009 และ 4. ปัญหาและอุปสรรคในความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซีย

ภาพรวมของระบบระหว่างประเทศในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาที่ส่งผลกระทบต่อจีนและรัสเซีย

จีนและรัสเซียต่างต้องเผชิญกับแรงกดดันจากระบบระหว่างประเทศที่มีอำนาจเดียวซึ่งเกิดจากการขยายอำนาจครอบงำและการกระทำฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงของจีนและรัสเซีย ได้แก่ การขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาทั้งในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และภูมิภาคเอเชียกลาง โดยจีนหวาดระแวงการขยายความร่วมมือทางด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยเฉพาะญี่ปุ่น และอินเดีย เพื่อเสริมสร้างระบบเครือข่ายพันธมิตรทางการทหารของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาค โดยสหรัฐอเมริกาได้ขยายความร่วมมือทางด้านความมั่นคงกับญี่ปุ่นโดยการวางแผนพัฒนาระบบป้องกันขีปนาวุธร่วมกัน ในขณะที่เดียวกัน สหรัฐอเมริกาได้ขยายความร่วมมือกับอินเดียทางด้านกรทหารมากยิ่งขึ้น เช่น การที่สหรัฐอเมริกาและอินเดียได้บรรลุข้อตกลงระหว่างกันเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางด้านนิวเคลียร์⁴ และจัดให้มีการปฏิบัติการทางการทหารร่วมกันระหว่างสหรัฐอเมริกาและอินเดีย โดยในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2009 สหรัฐอเมริกาและอินเดียได้ฝึกซ้อมทางการทหารร่วมกันภายใต้รหัส “การปฏิบัติการรบ” (Yudh Abhyas) ซึ่งจัดขึ้นที่รัฐคุตตรประเทศของอินเดีย นับเป็นการซ้อมรบภาคพื้นดินที่ใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีมาระหว่างสองประเทศ⁵ ยิ่งไปกว่านั้น กองทัพเรือของสหรัฐอเมริกา อินเดีย และญี่ปุ่น ยังได้ซ้อมรบร่วมกันในการฝึกซ้อมรบทางเรือประจำปีระหว่างสหรัฐอเมริกาและอินเดียที่เรียกว่า “Malabar” โดยการซ้อมรบดังกล่าวที่จัดขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ. 2009 บริเวณทะเลนอกชายฝั่งญี่ปุ่น เป็นการซ้อมรบระหว่างกองทัพเรือของสหรัฐอเมริกากับกองทัพเรือของอินเดีย และกองกำลังป้องกันตนเองทางทะเลของ

⁴Stephen Burman, *The State of the American Empire: How the USA Shapes the World* (Berkeley: University of California Press, 2007), pp. 82-83.

⁵Rick Rozoff, *U.S. Expands Asian NATO Against China, Russia* [Online], 16 October 2009. Available from: <http://rickrozoff.wordpress.com/2009/10/16/u-s-expands-asian-nato-against-china-russia/>

ญี่ปุ่น⁶ ซึ่งการที่สหรัฐอเมริกาขยายความร่วมมือทางการทหารกับสองประเทศมหาอำนาจที่อยู่ติดกับจีนอย่างญี่ปุ่นและอินเดีย สะท้อนให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ในการปิดล้อมจีนของสหรัฐอเมริกา และเป็นการสกัดกั้นการขยายอำนาจทางการทหารของจีนในภูมิภาค

นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังขยายความร่วมมือทางด้านความมั่นคงกับประเทศพันธมิตรอื่นๆ ในภูมิภาค อาทิเช่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ ไทย เวียดนาม สิงคโปร์ ออสเตรเลีย และไต้หวัน เพื่อปิดล้อมและสกัดกั้นการขยายอิทธิพลทางการทหารของจีน ในประเด็นปัญหาไต้หวัน ซึ่งมีความสำคัญต่ออำนาจอธิปไตยและผลประโยชน์ของจีนโดยตรง ยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาในการปิดล้อมจีนผลักดันให้สหรัฐอเมริกาต้องให้หลักประกันในการป้องกันไต้หวันจากการใช้กำลังโจมตีของจีน และให้ความช่วยเหลือแก่ไต้หวันในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการทหาร⁷ โดยสหรัฐอเมริกายังคงขยายอาวุธและเทคโนโลยีทางการทหารที่ทันสมัยให้กับไต้หวัน ส่งผลให้จีนมองสหรัฐอเมริกาคือภัยคุกคาม และเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการรวมชาติของจีน

ในขณะที่รัสเซียต้องเผชิญกับการปิดล้อมของสหรัฐอเมริกาที่แผ่ขยายอิทธิพลรุกล้ำเข้ามาในอาณาบริเวณที่เคยเป็นอดีตสหภาพโซเวียต ทั้งในยุโรปตะวันออก และภูมิภาคเอเชียกลาง ซึ่งมีความสำคัญต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของรัสเซีย การที่สหรัฐอเมริกาพยายามโน้มน้าวประเทศอดีตสหภาพโซเวียตให้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การความร่วมมือแอตแลนติกเหนือ หรือ “นาโต้” ได้แก่ ยูเครน และจอร์เจีย ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่รัสเซียอย่างมาก โดยเฉพาะในกรณีของจอร์เจีย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ผลักดันให้รัสเซียตัดสินใจทำสงครามกับจอร์เจียโดยใช้กำลังทหารบุกเข้าไปในเขต South Ossetia ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2008 เพราะภายหลังจากการประชุมสุดยอดผู้นำของนาโต้ซึ่งจัดขึ้นที่บูคาเรสต์ในเดือนเมษายนปีเดียวกัน นาโต้ได้ประกาศจะยอมรับยูเครน และจอร์เจียเข้าเป็นสมาชิก รัสเซียก็ตอบโต้ทันที ด้วยการตัดสินใจเพิ่มและกระชับความสัมพันธ์กับ South Ossetia และ Abkhazia⁸ ซึ่งรัสเซียสนับสนุนให้แยกตัวเป็นเอกราชจากจอร์เจีย นอกจากนี้ การที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาแทรกแซงในโคโซโว โดยนำกองกำลังของนาโต้เข้ามาปฏิบัติการทางทหารในโคโซโวเพื่อผลักดันให้เซอร์เบียถอนกำลังทหารออกไปตั้งแต่ ค.ศ. 1999 และสนับสนุนโคโซโวในการแยกตัวออกจากเซอร์เบีย จนนำไปสู่การประกาศเอกราชโดยฝ่ายเดียว

⁶Rick Rozoff, U.S. Expands Asian NATO Against China, Russia [Online], 16 October 2009. Available from: <http://rickrozoff.wordpress.com/2009/10/16/u-s-expands-asian-nato-against-china-russia/>

⁷Christopher Layne, “China’s Challenge to US Hegemony,” *Current History* (January 2008): 15.

⁸ประภัสสร เทพชาตรี, **สงครามรัสเซีย-จอร์เจีย (ตอนที่ 1)** [ออนไลน์], 27 สิงหาคม 2551. แหล่งที่มา: <http://thepchatree.blogspot.com/2008/08/1.html>

ของโคโซโว ใน ค.ศ. 2008 ยิ่งส่งผลให้รัสเซียมองการแผ่ขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเป็นภัยคุกคาม เนื่องจากอาจเป็นแรงผลักดันให้กลุ่มแบ่งแยกดินแดนในเชชเนีย (Chechnya) และกลุ่มอื่นๆพยายามแยกตัวออกจากรัสเซีย

นอกจากนี้ จีนและรัสเซียต่างไม่พอใจต่อการที่สหรัฐอเมริกาขยายอิทธิพลแทรกซึมเข้ามาในภูมิภาคเอเชียกลาง ทั้งการที่สหรัฐอเมริกาส่งกำลังเข้าไปปฏิบัติการทางทหารในภูมิภาคเอเชียกลาง และการที่สหรัฐอเมริกาพยายามแพร่ขยายอุดมการณ์ประชาธิปไตยเข้ามาในภูมิภาค โดยการแทรกแซงการเมืองภายในของประเทศต่างๆ โดยสหรัฐอเมริกาอาศัยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประเทศในภูมิภาคเอเชียกลางในการเจรจาขอให้นำเอากองกำลังทหารเข้าไปไว้ในอุซเบกิสถาน ทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถาน ซึ่งประเทศเอเชียกลางทั้งสามประเทศได้ตอบรับโดยการลงนามในความตกลงเกี่ยวกับการใช้ฐานทัพในเอเชียกลาง โดยสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาจัดตั้งฐานทัพอากาศ 2 แห่ง ที่เมืองการชี-คานาบัต ของอุซเบกิสถาน และที่ท่าอากาศยานนานาชาติมานาสในคีร์กีซสถาน และยังมีกองกำลังของนาโต้ที่นำโดยสหรัฐอเมริกาประจำการอยู่ที่เมืองเตอร์เมซของอุซเบกิสถาน และในทาจิกิสถานอีก 2 แห่ง คือ เมืองดูชานเบ และเมืองคูลอบ⁹ ซึ่งสหรัฐอเมริกาไม่เพียงนำเอากำลังทหารเข้ามาในภูมิภาคเอเชียกลางเท่านั้น แต่ยังพยายามเผยแพร่อุดมการณ์ประชาธิปไตยในอาณาบริเวณนี้เพื่อขยายอิทธิพลทางการเมืองของตน จนนำไปสู่กระแสการปฏิวัติเรียกร้องประชาธิปไตยไปทั่วภูมิภาค หรือที่เรียกว่า “การปฏิวัติหาลากี” ซึ่งเกิดขึ้นในกลุ่มประเทศอดีตสหภาพโซเวียตทั้งในยุโรปตะวันออก และภูมิภาคเอเชียกลาง ได้แก่ การปฏิวัติทูลาบในจอร์เจีย ค.ศ. 2003 การปฏิวัติสีส้มในยูเครนใน ค.ศ. 2004 และการปฏิวัติดอกทิวลิปหรือการปฏิวัติสีชมพูในคีร์กีซสถานใน ค.ศ. 2005 และการที่สหรัฐอเมริกาพยายามสนับสนุนการปฏิวัติในอุซเบกิสถานใน ค.ศ. 2005 ซึ่งรัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังการปฏิวัติในประเทศเหล่านี้ผ่านองค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาลและสื่อของสหรัฐอเมริกาที่ทำหน้าที่ส่งเสริมประชาธิปไตยและเสรีภาพในประเทศเหล่านี้ โดยการโฆษณาชวนเชื่อและให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ขบวนการปฏิวัติหรือกลุ่มผู้ประท้วงที่เรียกร้องประชาธิปไตย และเข้าไปแทรกแซงการเลือกตั้งเพื่อโค่นล้มผู้นำหรือรัฐบาลเผด็จการ โดยสนับสนุนให้บุคคลหรือฝ่ายที่เป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกาขึ้นมาเป็นผู้นำแทน ซึ่งถือต่อผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคนี้ทั้งในด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคง และเศรษฐกิจ ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของคีร์กีซสถาน ซึ่งรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ให้การ

⁹พันธรับ ราชพงศา, สถานการณ์ภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน [ออนไลน์], 27 ธันวาคม 2554.

สนับสนุนทางการเงินแก่องค์กรที่ไม่ใช่รัฐของสหรัฐอเมริกาที่ชื่อว่า “Freedom House” ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงในการเรียกร้องประชาธิปไตยและเสรีภาพทั่วโลก และมีส่วนที่สำคัญในการสนับสนุนการปฏิวัติสีส้มในยูเครน ในการออกหนังสือพิมพ์โจมตีความฟุ่มเฟือยของประธานาธิบดี Askar Akayev ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ซึ่งได้สร้างกระแสการต่อต้านจนนำไปสู่การปฏิวัติของประชาชนในเวลาต่อมา¹⁰ เป็นต้น ซึ่งการที่สหรัฐอเมริกาพยายามขยายอิทธิพลครอบงำภูมิภาคเอเชียกลางซึ่งเป็นดินแดนหัวใจของทวีปยูเรเชียและมีพรมแดนติดกับจีนและรัสเซียเป็นยุทธศาสตร์ในการปิดล้อมและสกัดกั้นอิทธิพลของจีนและรัสเซียไม่ให้ทำลายอิทธิพลกับสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคนี้ และเพื่อช่วงชิงผลประโยชน์ทางด้านพลังงานที่มีอย่างอุดมสมบูรณ์ในบริเวณดังกล่าว

ในขณะที่จีนและรัสเซียมองว่าภูมิภาคเอเชียกลางเป็นเขตอิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงของตน การเข้ามาแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาจึงถือเป็นการคุกคามต่อทั้งสองประเทศ โดยภูมิภาคเอเชียกลางถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของจีน เพราะสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียกลางที่ติดกันกับภาคตะวันตกของจีน โดยมีพรมแดนติดกับเขตปกครองตนเองอุยกูร์ซินเจียง (ซินเกียง) ดังนั้น จีนจึงหวาดระแวงว่าการที่สหรัฐอเมริกาขยายอิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคเอเชียกลางอาจมีจุดมุ่งหมายเพื่อปิดล้อมจีน โดยเฉพาะการเข้ามาตั้งฐานทัพของกองกำลังทหารของสหรัฐอเมริกาซึ่งในอนาคตอาจมุ่งเป้ามาที่จีน เห็นได้จากคำกล่าวของหลี่ จ้าว ชิง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน ที่ระบุว่า “จีนต้องการให้สหรัฐอเมริกาแสดงความชัดเจนว่าไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะคงกองกำลังทหารไว้ในภูมิภาคเอเชียกลางในระยะยาว”¹¹ นอกจากนี้ ภูมิภาคเอเชียกลางยังมีความสำคัญต่อจีนในแง่ของการเป็นแหล่งพลังงานซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งในอนาคตภูมิภาคนี้จะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลกอย่างมาก โดยเฉพาะต่อความมั่นคงทางด้านพลังงานซึ่งเอเชียกลางจะกลายเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญของโลกแทนที่ตะวันออกกลาง อีกทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ของเอเชียกลางยังมีความสำคัญต่อจีน เนื่องจากสามารถเชื่อมต่อไปยังยุโรป ตะวันออกกลาง และเอเชียใต้ โดยท่อส่งน้ำมันจากรัสเซียและอิหร่านสามารถเชื่อมต่อกับท่อส่งน้ำมันใน

¹⁰ Andrew Gavin Marshall, *Colour-Coded Revolutions and the Origins of World War III* [Online], 13 July 2011. Available from: <http://andrewgavinmarshall.com/2011/07/13/colour-coded-revolutions-and-the-origins-of-world-war-iii>

¹¹ Kyrre Brækhus and Indra Øverland, *A Match Made in Heaven? Strategic Convergence between China and Russia* (Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institute, 2007), p. 24.

เอเชียกลางข้ามผ่านไปสู่จีนทางตะวันออก¹² ดังนั้น จีนจึงไม่ต้องการให้ภูมิภาคเอเชียกลางตกอยู่ภายใต้การควบคุมของประเทศมหาอำนาจประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา

ในด้านของรัสเซีย การแผ่ขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเข้ามาในภูมิภาคเอเชียกลางเป็นการรุกรานเขตอิทธิพลทางการเมืองและการทหารของรัสเซีย นอกจากนี้ การเข้ามาของสหรัฐอเมริกาจะทำลายอิทธิพลของรัสเซียในการควบคุมเส้นทางขนส่งพลังงานจากเอเชียกลางส่งออกไปสู่เอเชีย และยุโรป เห็นได้จากการที่สหรัฐอเมริกาและยุโรปกำลังพัฒนาเส้นทางขนส่งพลังงานทางเลือกที่หลบเลี่ยงดินแดนของรัสเซีย โดยเฉพาะการสร้างท่อส่งน้ำมันสายบากู-ทบิลีซี-ซีฮาน หรือบีทีซี (Baku-Tbilisi-Ceyhan: BTC) ซึ่งมีความยาว 1,768 กิโลเมตร ขนส่งน้ำมันดิบจากแหล่งน้ำมันในทะเล Caspian ไปสู่ชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนของตุรกีเพื่อส่งออกน้ำมันไปสู่อุโรป โดยท่อส่งน้ำมันดังกล่าวจะเริ่มต้นจากเมืองบากูของอาเซอร์ไบจาน ผ่านจอร์เจีย ไปสู่ตุรกีที่จุดเชื่อมต่อ Ceyhan บนชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน¹³ ซึ่งประเทศมหาอำนาจตะวันตกพยายามเพิ่มเติมที่จะเชื่อมท่อส่งน้ำมันบีทีซีเข้ากับท่อส่งน้ำมัน trans-Caspian เพื่อเชื่อมต่อกับคาซัคสถานที่ Atyrau¹⁴ ซึ่งแผนการดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่ออิทธิพลด้านพลังงานของรัสเซียในภูมิภาคเอเชียกลาง ซึ่งไม่ใช่เพียงผลกระทบในแง่ของเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่ออิทธิพลทางการเมืองของรัสเซียในภูมิภาคนี้อีกด้วย

นอกจากการแผ่ขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคต่างๆแล้ว การครองความเป็นเจ้าทางด้านนิวเคลียร์ของสหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 21 โดยในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2001 ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ได้ประกาศถอนตัวออกจากสนธิสัญญาต่อต้านขีปนาวุธ ค.ศ. 1972 (the 1972 Anti-Ballistic Missile Treaty) ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต เพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบป้องกันขีปนาวุธแห่งชาติ (National Missile Defense: NMD) ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งจีนและรัสเซียต่างคัดค้านการกระทำโดยฝ่ายเดียวดังกล่าวของสหรัฐอเมริกา ต่อมา ในวันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ. 2002 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้

¹²Matt Johnson, A Multipolar World? China's Role in Central Asia [Online], 27 September 2011. Available from: <http://reasonradionetwork.com/20110927/a-multipolar-world-chinas-role-in-central-asia>

¹³BP Caspian, Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Spanning Three Countries from the Caspian Sea to the Mediterranean Coast [Online], Available from: <http://www.bp.com/sectiongenericarticle.do?categoryId=9006669&contentId=7015093>

¹⁴Nicklas Norling, China and Russia: Partners with Tensions [Online], January 2007. Available from: http://www.silkroadstudies.org/new/docs/publications/2007/Norling_China_and_Russia.pdf

ประกาศใช้ระบบป้องกันขีปนาวุธที่มีขอบเขตจำกัดภายใน ค.ศ. 2004 ซึ่งมีฐานอยู่ในอลาสก้า และ แคลิฟอร์เนีย¹⁵ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังวางแผนจะวางระบบป้องกันขีปนาวุธในเอเชียแปซิฟิก และยุโรปตะวันออก ซึ่งการสร้างระบบป้องกันขีปนาวุธโดยฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกาสร้างความวิตกกังวลให้กับจีนและรัสเซียเป็นอย่างมาก เนื่องจากส่งผลกระทบต่อยุทธศาสตร์การป้องปรามด้วยอาวุธนิวเคลียร์ของทั้งสองประเทศ และอาจนำไปสู่การแข่งขันทางด้านอาวุธนิวเคลียร์ เพราะการที่จีนและรัสเซียยังไม่มีระบบป้องกันขีปนาวุธดังกล่าวทำให้โอกาสที่จีนและรัสเซียจะถูกโจมตีด้วยอาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐอเมริกามีเพิ่มสูงขึ้น โดยที่การตอบโต้กลับด้วยการยิงขีปนาวุธไม่สามารถไปถึงเป้าหมายได้เนื่องจากถูกสกัดกั้นจากระบบป้องกันขีปนาวุธของสหรัฐอเมริกา ซึ่งระบบดังกล่าวจะมีเรดาร์ในการตรวจจับการรुकล้ำเข้ามาของขีปนาวุธ เมื่อตรวจพบก็จะส่งขีปนาวุธขึ้นไปสกัดกั้นกลางอากาศ ส่งผลให้จีนและรัสเซียต้องการพัฒนาขีดความสามารถทางด้านนิวเคลียร์ของตน เพื่อรักษาดุลของอำนาจนิวเคลียร์ให้กลับมาสมดุลอีกครั้ง ซึ่งอาจนำไปสู่การแข่งขันทางด้านอาวุธนิวเคลียร์ดังเช่นในสมัยสงครามเย็นอีกครั้งหนึ่ง

โดยจีนมองว่าระบบป้องกันขีปนาวุธของสหรัฐอเมริกาส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของโลก เนื่องจากก่อให้เกิดการแข่งขันและการแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ตามมา โดยเฉพาะแผนการติดตั้งระบบดังกล่าวในเอเชียแปซิฟิกซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของจีนโดยตรง เห็นได้จากคำกล่าวของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน เหอ ย่า เฟย ในระหว่างการเจรจากับนายจอห์น ฐู๊ด รักษาการรัฐมนตรี ในวันที่ 13 มิถุนายน ค.ศ. 2008 โดยรัฐมนตรีเหอได้กล่าวว่าจีนปฏิเสธที่จะยอมรับทัศนคติของสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับโครงการป้องกันขีปนาวุธแห่งชาติว่าเป็นการป้องกันตนเอง และไม่ได้เป็นภัยคุกคามต่อจีนและรัสเซีย เพราะโปรแกรมดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาคือการทำลายดุลอำนาจของโลก เนื่องจากการที่สหรัฐอเมริกามีขีดความสามารถทางการทหารในการรุกรานมากที่สุด และระบบป้องกันขีปนาวุธแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาคือการทำลายความสามารถในการป้องปรามของประเทศอื่น นอกจากนี้ ยังได้เตือนสหรัฐอเมริกาคือความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นเกี่ยวกับระบบป้องกันขีปนาวุธมีความเกี่ยวข้องกับจีนมากที่สุด เนื่องจากการติดตั้งเรดาร์ป้องกันขีปนาวุธในญี่ปุ่นจะครอบคลุมพื้นที่ของประเทศจีนทั้งหมด และเป็นการบังคับให้จีนต้องทบทวนยุทธศาสตร์

---

¹⁵Jing-Dong Yuan, "Chinese Responses to U.S. Missile Defenses: Implications for Arms Control and Regional Security," *The Nonproliferation Review* (Spring 2003): 76.

ทางด้านนิวเคลียร์ของประเทศอีกครั้ง¹⁶ โดยจีนมีแผนที่จะสร้างระบบป้องกันขีปนาวุธของตนเองขึ้นมา

จีนต่อต้านความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นในการสร้างเครือข่ายของระบบป้องกันขีปนาวุธแบบจำกัดบริเวณในเอเชียตะวันออก โดยอ้างว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันการโจมตีด้วยขีปนาวุธจากเกาหลีเหนือ ซึ่งไม่เพียงเป็นการขยายความร่วมมือทางด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้สหรัฐอเมริกามีอิทธิพลครอบงำในภูมิภาคนี้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากประเทศพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาค อาทิเช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน ต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกาในการรับประกันความมั่นคงของประเทศ ส่งผลให้สหรัฐอเมริกามีอิทธิพลมากขึ้นต่อการกำหนดนโยบายการป้องกันประเทศและนโยบายต่างประเทศของประเทศเหล่านี้ โดยเฉพาะท่าทีที่มีต่อจีน¹⁷ ยิ่งไปกว่านั้น การติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธในเอเชียตะวันออก อาจส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ในช่องแคบไต้หวัน โดยเฉพาะถ้าสหรัฐอเมริกาติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธให้กับไต้หวัน จะทำให้จีนไม่สามารถใช้ขีดความสามารถทางด้านนิวเคลียร์โจมตีไต้หวันได้ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการผนวกไต้หวันเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจีน

ในขณะเดียวกัน รัสเซียก็ขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับแผนการวางฐานของระบบป้องกันขีปนาวุธในยุโรปตะวันออก โดยสหรัฐอเมริกาในสมัยรัฐบาลของประธานาธิบดีจอร์จดับเบิลยู บุช มีแผนที่จะติดตั้งระบบดังกล่าวในโปแลนด์และสาธารณรัฐเชก¹⁸ โดยอ้างการป้องกันยุโรปจากการโจมตีของอิหร่าน และเกาหลีเหนือ แต่รัสเซียไม่พอใจต่อการกระทำดังกล่าวของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากรัสเซียมองว่าการติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธใกล้กับพรมแดนของรัสเซียเป็นการละเมิดอำนาจอธิปไตยของตน เห็นได้จากเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศรัสเซีย “A Survey of Russian Federation Foreign Policy” ที่เปิดเผยออกมาใน ค.ศ. 2007 ที่ระบุว่า “แผนการติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธในยุโรปตะวันออกโดยการให้ประเทศที่เป็นสมาชิกของนาโต้เป็นฐานของการป้องกันขีปนาวุธเป็นส่วนหนึ่งของระบบป้องกันขีปนาวุธในระดับโลกของสหรัฐอเมริกา ดังนั้น การปรากฏของฐานป้องกันขีปนาวุธของสหรัฐอเมริกาในยุโรปเท่ากับเป็นการ

¹⁶ John Chan, US Threatens “Military Option” Against China over Space Arms Race [Online], 22 February 2011. Available from: <http://www.wsws.org/articles/2011/feb2011/usch-f22.shtml>

¹⁷ Jing-Dong Yuan, “Chinese Responses to U.S. Missile Defenses: Implications for Arms Control and Regional Security,” *The Nonproliferation Review* (Spring 2003): 83.

¹⁸ Robert Bridge, Creating a Multi-Polar: Beijing, Moscow Make Case Against Unilateralism [Online], 24 March 2010. Available from: <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=18315>

ปรากฏตัวทางการทหารของสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการป้องกันด้วยอาวุธนิวเคลียร์ของรัสเซีย¹⁹

ยิ่งไปกว่านั้น สหรัฐอเมริกายังขยายความเป็นเจ้าทางด้านนิวเคลียร์ออกไปสู่ห้วงอวกาศ ซึ่งตามนโยบายแห่งชาติทางด้านอวกาศของสหรัฐอเมริกาที่ประกาศออกมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2006 ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของรัฐบาลของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช เกี่ยวกับการใช้พื้นที่อวกาศในการป้องกันความมั่นคงของประเทศ²⁰ โดยเน้นย้ำถึงผลประโยชน์หลักของสหรัฐอเมริกาในการรักษาความเป็นมหาอำนาจในมิติของอวกาศ และยืนยันความตั้งใจของสหรัฐอเมริกาที่จะปกป้องการใช้พื้นที่ในอวกาศของตนในทุกวิถีทาง ประกอบด้วย “การไม่ยอมรับการใช้ขีดความสามารถทางด้านอวกาศของฝ่ายตรงข้ามที่มีเจตนาเป็นปรปักษ์ต่อผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกาถ้าจำเป็น”²¹

นอกจากนี้ จีนและรัสเซียต้องเผชิญกับแรงกดดันจากการที่สหรัฐอเมริกาพยายามครอบงำระเบียบระหว่างประเทศทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง ด้วยการนำค่านิยมของตนไปกำหนดให้ประเทศต่างๆ ดำเนินตามแบบอย่างของสหรัฐอเมริกา อันได้แก่ อุดมการณ์ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน นโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ โดยใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ในการกดดัน ควบคุม หรือเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาให้เปลี่ยนแปลงระบบการเมือง และระบบเศรษฐกิจตามแนวทางที่สหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกกำหนด โดยประเทศที่ไม่ยอมรับหรือต่อต้านระบอบการเมืองและเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาจะถูกประณามว่าเป็น “อักษะแห่งความชั่วร้าย” ซึ่งได้แก่ เกาหลีเหนือ อิรัก และอิหร่าน เป็นต้น ซึ่งการที่ประเทศต่างๆ นำแนวทางของสหรัฐอเมริกาและตะวันตกมาใช้ในการพัฒนาประเทศทั้งทางการเมือง และเศรษฐกิจ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของสภาพทางด้านสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและ

¹⁹The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, *A Survey of Russian Federation Foreign Policy* [Online], 2007. Available from: http://www.mid.ru/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/89a30b3a6b65b4f2c32572d700292f74?OpenDocument

²⁰Bao Shixiu, *Deterrence Revisited: Outer Space* [Online], 2007. Available from: http://www.wsichina.org/cs5_1.pdf

²¹Richard Weitz, *China, Russia, and the Challenge to the Global Commons* [Online], December 2009. Available from: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1976-5118.2009.01026.x/pdf>

เศรษฐกิจตามมา ได้แก่ ปัญหาช่องว่างทางด้านรายได้ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการเมือง เป็นต้น

จีนและรัสเซียต่างต้องเผชิญกับการวิพากษ์วิจารณ์ของสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกเกี่ยวกับปัญหาประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพของประชาชนภายในของทั้งสองประเทศ โดยจีนมองการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวเป็นการบ่อนทำลายเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศของจีน โดยเฉพาะอำนาจการปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เช่นเดียวกับรัสเซียที่โดนสหรัฐอเมริกากดดันเกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยองค์การที่ไม่ใช่รัฐบาลของสหรัฐอเมริกาที่มีชื่อว่า “Freedom House” ซึ่งทำหน้าที่สังเกตการณ์เกี่ยวกับความก้าวหน้าของกระบวนการประชาธิปไตยทั่วโลก ได้เปิดเผยผลสำรวจใน ค.ศ. 2005 ว่า จากตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยใน ค.ศ. 2004 รัสเซียมีคะแนนต่ำที่สุดเท่าที่เคยมีมา อันเนื่องมาจากรัสเซียในสมัยของประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูตินได้เข้าไปควบคุมบริษัทน้ำมัน สื่อมวลชน ภาคประชาสังคม รวมถึงการปกครองในระดับท้องถิ่น เพื่อรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่รัฐบาลกลาง โดยเฉพาะการที่รัสเซียเข้าไปแทรกแซงการเลือกตั้งประธานาธิบดีของยูเครนใน ค.ศ. 2004²² ส่งผลให้รัฐบาลของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช นำประเด็นเรื่องของประชาธิปไตยมากดดันรัสเซีย เห็นได้จากการประชุมระหว่างสหรัฐอเมริกากับรัสเซียที่จัดขึ้นในสโลวาเกียในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005 ซึ่งประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ได้หยิบยกประเด็นของประชาธิปไตยในรัสเซียโดยเรียกร้องให้ประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน เร่งรัดกระบวนการไปสู่ประชาธิปไตยของรัสเซีย²³ โดยอ้างประเด็นดังกล่าวมากดดันการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกของรัสเซีย และการเข้าร่วมการประชุมของกลุ่ม G8 และในการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับประชาธิปไตย ที่จัดขึ้นในวันที่ 5 มิถุนายน ค.ศ. 2007 ณ Prague Security Studies Institute ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ได้วิจารณ์การปฏิบัติที่ไม่เป็นประชาธิปไตยของจีนและรัสเซีย²⁴ อย่างไรก็ตาม จีนและรัสเซียยังคงยืนยันในสิทธิของการเป็นประเทศที่มีอำนาจอธิปไตยที่มีสิทธิในการกำหนดระบบการ

²²The National Institute for Defense Studies, *East Asian Strategic Review 2006* (Tokyo: The Japan Times, 2006), p.170.

²³Ibid., p. 171.

²⁴Richard Weitz, *China-Russia Security Relations: Strategic Parallelism without Partnership or Passion?* (Carlisle: Strategic Studies Institute, 2008), p. 2.

ปกครองของตนเอง²⁵ นอกจากนี้ จีนและรัสเซียยังไม่ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ของสหรัฐอเมริกา และประเทศตะวันตกเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน โดยมองว่าเป็นความพยายามในการเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของจีนและรัสเซีย

โดยจีนและรัสเซียกังวลว่าการรณรงค์ในเรื่องสิทธิมนุษยชนของประเทศตะวันตก อาจเป็นการยุยงขบวนการของฝ่ายต่อต้านภายในประเทศของตน ซึ่งจะบ่อนทำลายเสถียรภาพทางการเมืองภายในของจีนและรัสเซีย และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศของจีนและรัสเซีย ยกตัวอย่างเช่น การที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนลัทธิฝักหลุนกง ซึ่งต่อต้านรัฐบาลจีน โดยการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อโจมตีพรรคคอมมิวนิสต์จีน หรือในกรณีของทิเบต ซึ่งเหตุการณ์การประท้วงอย่างรุนแรงที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม ค.ศ. 2008 โดยรัฐบาลจีนใช้กำลังปราบปรามผู้ประท้วงที่ต้องการปลดปล่อยทิเบตส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนหนึ่ง ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงก่อนการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกที่จีนเป็นเจ้าภาพเพียงไม่กี่เดือน โดยกลุ่มแบ่งแยกดินแดนชาวทิเบตอาศัยโอกาสที่สื่อทั่วโลกกำลังจับตามองมาที่จีน เพื่อให้นานาชาติกดดันจีนในเรื่องของสิทธิมนุษยชน โดยประเทศตะวันตกหลายประเทศเชื่อว่าคว่ำบาตรงานกีฬาระดับโลกที่จีนเป็นเจ้าภาพนี้ ซึ่งมีความสำคัญต่อภาพลักษณ์และเกียรติภูมิของจีนที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงการก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ของจีน ยิ่งไปกว่านั้น สหรัฐอเมริกาอาจใช้หลัก “การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม” เป็นข้ออ้างในการเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของจีนและรัสเซีย โดยเฉพาะประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับบูรณภาพทางด้านดินแดนของทั้งสองประเทศ ได้แก่ ปัญหาทิเบต และซินเจียงของจีน และปัญหาเซเชเนี่ย และดินแดนคอเคซัสตอนเหนือของรัสเซีย

ในด้านระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สหรัฐอเมริกาพยายามขยายอิทธิพลครอบงำระบบเศรษฐกิจโลกโดยการแพร่ขยายลัทธิทุนนิยม และการค้าเสรี โดยต้องการให้ประเทศต่างๆ ดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจตามแนวการพัฒนาทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาหรือที่เรียกว่า “ฉันทามติวอชิงตัน” โดยการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ซึ่งให้ความสำคัญกับกลไกตลาด การเปิดเสรีทางการค้าและการเงิน และลดการควบคุมจากภาครัฐ ซึ่งได้รับการผลักดันและสนับสนุนจากสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศที่สหรัฐอเมริกามีอิทธิพลครอบงำ ได้แก่ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารโลก ซึ่งได้ตั้งเงื่อนไขให้ประเทศที่กู้ยืมเงินต้องดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม นอกจากนี้ การที่สหรัฐอเมริกาคำหนดให้เงินดอลลาร์เป็น

²⁵ Jinda Jakobson, Paul Holtom, Dean Knox and Jingchao Peng, “China’s Energy and Security Relations with Russia,” *SIPRI Policy Paper* 29 (October 2011): 6.

เงินสกุลหลักของระบบการเงินระหว่างประเทศ โดยให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศผูกติดกับค่าเงินดอลลาร์ อีกทั้งยังเป็นสกุลเงินสำรองต่างประเทศหลักของโลก ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาสามารถครองความเป็นเจ้าทางด้านการเงินที่มีอิทธิพลต่อระบบการเงินและการค้าระหว่างประเทศมาจนถึงทุกวันนี้

การที่จีนและรัสเซียต่างมีระบบเศรษฐกิจที่มีการวางแผนและควบคุมโดยภาครัฐ ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาพยายามกดดันจีนและรัสเซียให้ยอมปรับระเบียบทางเศรษฐกิจที่สหรัฐอเมริกากำหนด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสกัดกั้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนและรัสเซีย ยกตัวอย่างเช่น การที่สหรัฐอเมริกากดดันให้จีนปรับค่าเงินหยวนให้แข็งค่าขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเงินดอลลาร์ เพื่อลดการขาดดุลทางการค้ากับจีน โดยอ้างความไม่เป็นธรรมทางการค้าจากการที่จีนกดค่าเงินหยวนให้ต่ำกว่าพื้นฐานความเป็นจริง ซึ่งสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นสาเหตุของการขาดดุลการค้ากับจีน เนื่องจากส่งผลให้สหรัฐอเมริกาเสียเปรียบจีนในการส่งออก ซึ่งใน ค.ศ. 2005 สหรัฐอเมริกาขาดดุลทางการค้ากับจีนเป็นมูลค่าถึง 201.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ²⁶ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจีนต้องเผชิญกับแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกา แต่นับตั้งแต่ ค.ศ. 2004 เป็นต้นมา จีนยังคงรักษาความคงที่ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินหยวน และมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก²⁷ แสดงให้เห็นว่าจีนยังคงดำเนินนโยบายทางการเงินอย่างอิสระโดยไม่ยอมให้สหรัฐอเมริกาเข้ามามีอิทธิพลครอบงำระบบเศรษฐกิจของประเทศ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ภาพรวมของระบบระหว่างประเทศในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาที่ส่งผลกระทบต่อจีนและรัสเซีย ผู้วิจัยเห็นว่านโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในช่วงเวลานี้เป็นไปเพื่อตอบสนองต่อโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นขั้วอำนาจเดียว ส่งผลให้จีนต้องการร่วมมือกับรัสเซียในการสร้างขั้วอำนาจใหม่ โดยการส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจและระเบียบระหว่างประเทศใหม่ ดังจะได้อธิบายในส่วนต่อไป

²⁶ Stephen Burman, *The State of the American Empire: How the USA Shapes the World* (Berkeley: University of California Press, 2007), p. 35.

²⁷ Jenny Clegg, *China's 21st Century Vision: Towards an International New Democracy* [Online], 2008. Available from: http://www.comunistreview.org.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=25: chinass-21st-century-vision-towards-an-international-new-democracy-&catid=3:cr51-autumn-08&Itemid=3

นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา

จีนในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาต้องการส่งเสริมระบบโลกที่มีหลายขั้วอำนาจ เห็นได้จากเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศจีนเกี่ยวกับทัศนะของจีนต่อระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจ ซึ่งระบุว่า

“ในขณะที่กำลังเกิดความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ระหว่างประเทศ อย่างรุนแรง แนวโน้มของการไปสู่โลกที่มีหลายขั้วอำนาจยังคงไม่เปลี่ยนแปลง โลกที่มีเกือบ 200 ประเทศ มีประชากรมากกว่า 6 พันล้านคน ซึ่งมีความแตกต่าง หลากหลายทั้งทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับการพัฒนาทาง เศรษฐกิจ และระบบการเมือง จึงแทบจะเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้ทุกประเทศเป็นแบบ เดียวกันทั้งหมดด้วยการนำเอาแบบอย่างหรือค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่งมากำหนด หรือโดยการนำของประเทศเพียงประเทศเดียว²⁸

แสดงให้เห็นว่าจีนไม่ยอมรับบทบาทนำของสหรัฐอเมริกาในระบบระหว่าง ประเทศที่มีขั้วอำนาจเดียว ที่พยายามแทรกแซงทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ให้ เป็นไปตามแบบอย่างหรือค่านิยมของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่น ของจีนว่าระบบระหว่างประเทศจะต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบที่มีหลายขั้วอำนาจ โดย ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้กล่าวคำปราศรัย ณ มหาวิทยาลัย Moscow State Institute of International Relations (University) of MFA of Russia (MGIMO) ในระหว่างเดินทางเยือน รัสเซีย ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2003 เน้นย้ำว่า “แนวโน้มไปสู่โลกที่มีหลายขั้วอำนาจเป็นสิ่งที่ไม่ สามารถเปลี่ยนแปลงได้และปรากฏเด่นชัด”²⁹ โดยจีนต้องการส่งเสริมระเบียบระหว่างประเทศทั้ง ในด้านการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศบนพื้นฐานของหลักการ 5 ประการ³⁰ ดังต่อไปนี้

²⁸Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, *China's Views on the Development of Multipolarization* [Online], 18 August 2003. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24880.htm>

²⁹China's Hu Calls for Multipolar World [Online], 27 May 2003. Available from: <http://russiajournal.com/node/15378>

³⁰Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, *China's Position on Establishing a New International Political and Economic Order* [Online], 18 August 2003. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn .eng/wjdt/wjzc/t24883.htm>

ประการแรก เคารพในอำนาจอธิปไตยและบูรพภาพทางด้านดินแดนซึ่งกันและกัน ไม่รุกรานซึ่งกันและกัน และไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน

ประการที่สอง จัดการกับความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติ ต่อต้านการใช้กำลังหรือคุกคามด้วยกำลังในทุกโอกาสโดยอาศัยความได้เปรียบทางด้านขีดความสามารถทางการทหารที่เหนือกว่า ละทิ้งความคิดแบบสงครามเย็นและสนับสนุนแนวความคิดของความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่เน้นความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผลประโยชน์ร่วมกัน ความเท่าเทียม และร่วมมือประสานงานกัน สร้างความไว้วางใจใจระหว่างกันผ่านการเจรจาและส่งเสริมความมั่นคงร่วมกันผ่านความร่วมมือ

ประการที่สาม ทุกประเทศในโลกได้รับการเคารพในอำนาจอธิปไตยอย่างเท่าเทียมกัน ทุกประเทศไม่ว่าจะเข้มแข็งหรืออ่อนแอ รวยหรือจน ก็ต่างเป็นสมาชิกโดยเท่าเทียมกันในประชาคมระหว่างประเทศ และมีสิทธิเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมในกิจการระหว่างประเทศ ประชาชนในประเทศต่างๆควรเป็นผู้กำหนดความเป็นไปของกิจการภายในประเทศของตน ประเด็นปัญหาระหว่างประเทศควรจัดการผ่านกระบวนการของการปรึกษาหารืออย่างเท่าเทียมระหว่างประเทศต่างๆ และร่วมมือกันจัดการกับปัญหาที่เป็นความท้าทายของโลก

ประการที่สี่ เคารพในเงื่อนไขที่แตกต่างหลากหลายของแต่ละประเทศ โดยการแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่าง โดยแต่ละประเทศมีสิทธิในการเลือกระบบสังคมของตนเองและหนทางสู่การพัฒนาอย่างอิสระ พวกเราคือโลกที่หลากหลายและแตกต่างโดยธรรมชาติจึงเป็นไปได้ที่จะมีแบบอย่างเพียงรูปแบบเดียวสำหรับทุกๆประเทศ ความแตกต่างในด้านระบบสังคมและค่านิยมระหว่างประเทศต่างๆไม่ควรเป็นอุปสรรคที่เกิดขวางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ หรือใช้เป็นข้ออ้างในการเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น

และประการสุดท้าย ความร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์และการพัฒนา ร่วมกัน ประเทศต่างๆโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาควรร่วมมือกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมและผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อให้การพัฒนาความร่วมมือกันเป็นจริงขึ้นมา โดยระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศแบบเก่าที่ไม่สมเหตุสมผลควรถูกปฏิรูปให้รองรับต่อสิทธิและผลประโยชน์ของทุกประเทศในโลก โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่มีจำนวนมาก

สะท้อนให้เห็นว่าจีนต้องการลดบทบาทนำและอิทธิพลครอบงำระเบียบระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา เช่นเดียวกับรัสเซียที่ต้องการส่งเสริมบทบาทการเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วม

ร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานระหว่างประเทศมากขึ้นในโลกที่มีหลายขั้วอำนาจ โดยมองว่าระบบระหว่างประเทศที่มีขั้วอำนาจเดียวซึ่งสหรัฐอเมริกาถืออิทธิพลครอบงำอยู่ฝ่ายเดียวนั้นไม่ควรจะดำรงอยู่อีกต่อไป³¹ ซึ่งแนวคิดที่สอดคล้องกันระหว่างจีนและรัสเซียในการส่งเสริมระบบโลกที่มีหลายขั้วอำนาจเห็นได้จากแถลงการณ์ร่วมที่ลงนามโดยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาของจีน และประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน ของรัสเซียในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2003 ซึ่งระบุว่า การกระทำโดยฝ่ายเดียวเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของโลก โดยจีนและรัสเซียยืนยันว่าควรส่งเสริมโลกที่มีหลายขั้วอำนาจและระเบียบระหว่างประเทศที่เป็นประชาธิปไตยบนพื้นฐานของบรรทัดฐานระหว่างประเทศที่เป็นที่ยอมรับ³²

ดังนั้น จีนจึงขยายความร่วมมือกับรัสเซียเพื่อลดทอนอิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกา และส่งเสริมระเบียบระหว่างประเทศใหม่ โดยในระหว่างการประชุมสุดยอดระหว่างประธานาธิบดีหูจิ่นเทาและประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูตินของรัสเซีย ในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2005 ผู้นำของจีนและรัสเซียได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมกันเกี่ยวกับระเบียบระหว่างประเทศใหม่ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการต่อต้านการกระทำโดยฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกา โดยระบุว่า ประเทศต่างๆ ควรหลีกเลี่ยงการกระทำโดยฝ่ายเดียวและละทิ้งแนวคิดของการสร้างระบบพันธมิตรเพื่อเผชิญหน้ากัน และควรกำจัดความแตกต่างระหว่างประเทศที่มีบทบาทนำกับประเทศในระดับรอง โดยไม่ควรนำเอานโยบายของตนไปกำหนดความเป็นไปของประเทศอื่น และใช้กำลังหรือข่มขู่ว่าจะใช้กำลังต่อประเทศอื่น ไม่ควรแสวงหาการครอบงำความเป็นเจ้าหรือใช้อิทธิพลครอบงำกิจการระหว่างประเทศ และควรให้ประเทศต่างๆ มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการภายในประเทศของตนอย่างอิสระ³³ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าจีนและรัสเซียต่างต้องการระเบียบระหว่างประเทศใหม่ที่ปราศจากอิทธิพลครอบงำและการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา

จีนและรัสเซียต่อต้านการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคที่มีความสำคัญต่อผลประโยชน์และความมั่นคงของจีนและรัสเซีย ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จีนและรัสเซียขยาย

³¹Tom Wheeler, The 'Big Bear' Is Back: Russia Promotes Its Vision of a Multi-polar World [Online], 2009. Available from: <http://www.saiia.org.za/sa-foreign-policy-african-drivers-opinion/the-big-bear-is-back-russia-promotes-its-vision-of-a-multi-polar-world.html>

³²Xinhua, China, Russia Advocate Multi-polarized International Order [Online], 28 May 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_891028.htm

³³The National Institute for Defense Studies, *East Asian Strategic Review 2006* (Tokyo: The Japan Times, 2006), p. 182.

ความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างกันเพื่อถ่วงดุลกับระบบพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคนี้ นอกจากนี้ จีนและรัสเซียยังพยายามดึงอินเดียเข้ามาอยู่ในกลไกความร่วมมือสามฝ่ายระหว่างจีน รัสเซีย และอินเดีย เพื่อทำลายแผนของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้อินเดียกลายเป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาเพื่อปิดล้อมจีน³⁴ เช่นเดียวกับ ในภูมิภาคเอเชียกลาง การที่จีนและรัสเซียต่างต้องการรักษาลประโยชน์ของตนส่งผลให้ทั้งสองประเทศหันมาร่วมมือกันในการสกัดกั้นอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคนี้ โดยจีนและรัสเซียร่วมมือกันผ่านองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ในการผลักดันให้สหรัฐอเมริกาถอนตัวออกไปจากภูมิภาคเอเชียกลาง ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากการประชุมขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2005 ที่กรุงอัสตานา (Astana) เมืองหลวงของประเทศคาซัคสถาน ซึ่งจีนและรัสเซียเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกากำหนดระยะเวลาในการถอนกำลังทหารออกไปจากภูมิภาค ต่อมาในวันที่ 31 กรกฎาคม อุซเบกิสถานโดยประธานาธิบดีอิสลาม คาลิมอฟได้แจ้งกับสหรัฐอเมริกาว่าควรถอนกองกำลังทหารของสหรัฐอเมริกาออกไปจากฐานทัพอากาศที่ตั้งอยู่ที่เมืองการชี-คานาบัด³⁵ ซึ่งจีนและรัสเซียได้ร่วมกันเรียกร้องเพิ่มเติมให้สหรัฐอเมริกาถอนกำลังทหารออกไปจากฐานทัพในอุซเบกิสถานภายในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2005³⁶ เช่นเดียวกับคีร์กีซสถานที่วางข้อจำกัดและขึ้นค่าเช่าในการใช้ท่าอากาศยานนานาชาติมานาสเพื่อการปฏิบัติทางการทหารของสหรัฐอเมริกา โดยเพิ่มจาก 2.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯต่อปี เป็น 150-200 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯต่อปี ในขณะที่ให้รัสเซียใช้ฐานทัพที่อยู่ใกล้เคียงกันโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า³⁷ สะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จในระดับหนึ่งของความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียผ่านองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ในการสกัดกั้นอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในเอเชียกลาง อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกายังคงพยายามขยายอิทธิพลครอบงำทางการเมืองและเศรษฐกิจ และเข้าไปแทรกแซงกิจการทางการเมืองภายในของประเทศเอเชียกลาง

³⁴ John Chan, A Closer Russia-China "Strategic Partnership" Cemented with Oil and Gas [Online], 4 April 2006. Available from: <http://www.wsws.org/articles/2006/apr2006/puti-a04.shtml>

³⁵ Ariel Cohen and John J. Tkacik, Jr., *Sino-Russian Military Maneuvers: A Threat to U.S. Interests in Eurasia* (Washington, DC: The Heritage Foundation, 2005), p. 3.

³⁶ Mahdi Darius Nazemroaya, *The Sino-Russian Alliance: Challenging America's Ambitions in Eurasia* [Online], 26 August 2007. Available from: <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=6688>

³⁷ Ariel Cohen, *The Dragon Looks West: China and the Shanghai Cooperation Organization* [Online], 7 September 2006. Available from: <http://www.heritage.org/research/lecture/the-dragon-looks-west-china-and-the-shanghai-cooperation-organization>

จีนและรัสเซียได้แสดงบทบาทนำร่วมกันในเวทีขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ เพื่อลดทอนอิทธิพลทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาในเอเชียกลาง โดยการเน้นย้ำหลักการของการเคารพในอำนาจอธิปไตย และการไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน เพื่อโน้มน้าวให้ประเทศสมาชิกในเอเชียกลางมองการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเข้ามาในภูมิภาคว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งการที่สหรัฐอเมริกาประสบความล้มเหลวในการสนับสนุนการปฏิวัติในอุซเบกิสถานเพื่อโค่นล้มประธานาธิบดีคาลิมอฟ ส่งผลให้ประเทศในเอเชียกลางมองว่าสหรัฐอเมริกาพยายามเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของตนและพยายามปลิดตัวออกจากสหรัฐอเมริกา โดยหันไปดำเนินความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีนและรัสเซีย ซึ่งเห็นได้จากการที่อุซเบกิสถานซึ่งเคยเป็นประเทศพันธมิตรที่ใกล้ชิดของสหรัฐอเมริกาในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายได้หันมาดำเนินความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนและรัสเซีย เนื่องจากการที่ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาแสดงท่าทีสนับสนุนประธานาธิบดีคาลิมอฟในเหตุการณ์การสังหารหมู่ผู้ชุมนุมประท้วงที่อันดัยัน โดยคัดค้านสหรัฐอเมริกาและคำวิพากษ์วิจารณ์ของนานาชาติ ทำให้คาร์มอฟตัดสินใจเดินทางไปเยือนจีนในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2005 ซึ่งจบลงด้วยการลงนามในสัญญาเกี่ยวกับการค้าน้ำมันมูลค่า 600 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งจีนกล่าวว่า จะกลายเป็นก้าวต่อไปของการเป็น “หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์” ระหว่างกัน ส่วนฝ่ายรัสเซียก็เดินหน้าสร้างความสัมพันธ์กับอุซเบกิสถาน โดยสนับสนุนว่าเหตุการณ์สังหารหมู่ที่อันดัยันนั้นเป็นเรื่องภายใน ไม่สมควรให้ต่างชาติเข้ามายุ่งเกี่ยว อีกทั้งยังลงนามในสนธิสัญญาความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างกันในวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ. 2005³⁸ นอกจากนี้ อุซเบกิสถานยังถอนตัวออกจากกลุ่ม GUUAM อย่างเป็นทางการในวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 2005 โดยกลุ่มดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อต่อต้านรัสเซียโดยมีสหรัฐอเมริกาและนาโต้ให้การสนับสนุน ประเทศสมาชิกประกอบด้วย จอร์เจีย ยูเครน อุซเบกิสถาน อาเซอร์ไบจาน และมอลโดวา³⁹

จีนและรัสเซียแสดงจุดยืนร่วมกันในการต่อต้านระบบป้องกันขีปนาวุธและการปฏิบัติการทหารในอวกาศของสหรัฐอเมริกา ซึ่งจีนและรัสเซียมองว่าสหรัฐอเมริกาต้องการครองความเป็นเจ้าในมิติของอวกาศ และพยายามสกัดกั้นการใช้พื้นที่ในอวกาศของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะเพื่อวัตถุประสงค์ทางการทหาร โดยใน ค.ศ. 2008 ระหว่างการเยือนจีนของ

³⁸ พันธิ์รับ ราชพงศา, สถานการณ์ภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน [Online], 27 ธันวาคม 2554. แหล่งที่มา: <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/472655>

³⁹ Mahdi Darius Nazemroaya, The Sino-Russian Alliance: Challenging America's Ambitions in Eurasia [Online], 26 August 2007. Available from: <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=6688>

ประธานาธิบดีดมิตรี เมดเวเดฟ ของรัสเซีย จีนและรัสเซียได้ลงนามร่วมกันในแถลงการณ์ร่วมเกี่ยวกับกิจการระหว่างประเทศ ซึ่งระบุว่าจีนและรัสเซียมีทัศนะที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับปัญหาระหว่างประเทศที่สำคัญ อาทิเช่น ระบบป้องกันขีปนาวุธ การต่อต้านการขยายตัวของระบบพันธมิตรทางการทหาร และไม่ยอมรับการปฏิบัติการทางทหารในอวกาศ⁴⁰ โดยจีนและรัสเซียต่อต้านการแข่งขันกันสร้างอาวุธในอวกาศเพื่อป้องกันการแข่งขันอาวุธที่จะเกิดขึ้นตามมา และเรียกร้องให้ใช้วิธีสันติผ่านการเจรจา ภายใต้กรอบของการประชุมเกี่ยวกับการลดอาวุธ⁴¹ ของสหประชาชาติ ซึ่งจีนประสานท่าทีกับรัสเซียในที่ประชุมดังกล่าวเพื่อเรียกร้องให้มีสนธิสัญญาต่อต้านการปฏิบัติการทางทหารในอวกาศ โดยมีเป้าหมายเพื่อสกัดกั้นการปฏิบัติการทางทหารของสหรัฐอเมริกาในอวกาศ และเพื่อกดดันให้สหรัฐอเมริกายอมรับสนธิสัญญาดังกล่าว ซึ่งในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2008 จีนและรัสเซียร่วมกันเสนอร่างสนธิสัญญา “Treaty on the Prevention of the Placement of Weapons in Outer Space, the Threat or Use of Force against Outer Space Objects” (PPWT) ต่อที่ประชุมเกี่ยวกับการลดอาวุธของสหประชาชาติ⁴² ถึงแม้ว่าจะประสบความสำเร็จเนื่องจากสหรัฐอเมริกาไม่ยอมรับสนธิสัญญาดังกล่าว แต่ก็ช่วยผลักดันให้ประเด็นดังกล่าวได้รับความสนใจจากนานาประเทศ

โดยจีนได้ขยายความร่วมมือทางด้านอวกาศกับรัสเซียมากยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนาขีดความสามารถทางด้านอวกาศของตน โดยรัสเซียให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยีอวกาศแก่จีนในการพัฒนายานอวกาศ “เฉินโจว” (เรือเทพ) ช่วยให้จีนกลายเป็นประเทศที่สามในโลกที่สามารถส่งมนุษย์ขึ้นสู่อวกาศ⁴³ นอกจากนี้ จีนและรัสเซียได้ร่วมกันค้นคว้าวิจัยทางด้านอวกาศที่เป็นการปฏิบัติการแบบพลเรือนไม่ใช่การทหาร ตัวอย่างเช่น การที่จีนและรัสเซียวางแผนที่จะเริ่ม

⁴⁰ Anders Aslund and Andrew Kuchins, *The Russia Balance Sheet* [Online], April 2009. Available from: www.piie.com/publications/chapters.../08iie4242.pdf

⁴¹ Vidya Nadkarni, *Strategic Partnerships in Asia: Balancing without Alliances* (Abington, Oxon: Routledge, 2010), p. 64.

⁴² Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, *China and Russia Jointly Submitted the Draft Treaty on PPWT to the Conference on Disarmament* [Online], 12 February 2008. Available from: <http://www.mfa.gov.cn/eng/wjzb/zjzg/jks/jkxw/t408634.htm>

⁴³ Kyrre Brækhus and Indra Øverland, *A Match Made in Heaven? Strategic Convergence between China and Russia* (Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institute, 2007), p. 20.

สร้างและพัฒนายานสำรวจดาวอังคารร่วมกันใน ค.ศ. 2009⁴⁴ ซึ่งการที่จีนรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางด้านอวกาศมาจากรัสเซีย ส่งผลให้จีนสามารถพัฒนาขีดความสามารถทางด้านอวกาศของตนเอง โดยในวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 2007 จีนสามารถส่งชีปนาวุธ SC 19 ขึ้นไปทำลายดาวเทียมพยากรณ์อากาศดวงเก่าของจีน ซึ่งสูงจากพื้นโลก 850 กิโลเมตร⁴⁵ ซึ่งส่งผลให้สหรัฐอเมริกาหวาดระแวงว่าจีนอาจมีเป้าหมายในการทำลายดาวเทียมจรวดรวมของสหรัฐอเมริกา โดยในวันเดียวกันนั้น พลโทมิเชล มาร์ฟีลด์ หัวหน้าหน่วยข่าวกรองทหารของสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า สหรัฐอเมริกากังวลว่าจีนและรัสเซียจะเป็นภัยคุกคามต่อโครงการอวกาศทางทหารของสหรัฐอเมริกา⁴⁶

นอกจากนี้ จีนและรัสเซียยังต่อต้านการครอบงำระเบียบระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา เห็นได้จากการที่จีนและรัสเซียต่างไม่ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ของสหรัฐอเมริกา และประเทศตะวันตกเกี่ยวกับประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ โดยมองว่าเป็นความพยายามในการเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของจีนและรัสเซีย ส่งผลให้จีนร่วมมือกับรัสเซียเพื่อต่อต้านการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา โดยการพบปะกันระหว่างประธานาธิบดีหูจิ่นเทา กับประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน ในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2005 ผู้นำของทั้งสองประเทศได้มีแถลงการณ์ร่วมกันในการต่อต้านความพยายามของประเทศใดก็ตามใน "การผูกขาดกิจการระหว่างประเทศ" และ "กำหนดแบบอย่างการพัฒนาทางสังคมให้กับประเทศอื่น"⁴⁷ ซึ่งมีนัยถึงสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจน โดยจีนและรัสเซียแสดงจุดยืนร่วมกันในการต่อต้านการที่สหรัฐอเมริกาใช้ประเด็นเกี่ยวกับประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชนเป็นข้ออ้างในการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น ซึ่งจีนและรัสเซียมองว่าทุกประเทศที่มีอำนาจอธิปไตยมีสิทธิที่จะเลือกแนวทางการเมือง และเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับประเทศของตน รวมถึงกำหนดขอบเขตของเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนภายในประเทศ นอกจากนี้ จีนและรัสเซียยังได้แสดงการต่อต้านการ

⁴⁴Richard Weitz, *China-Russia Security Relations: Strategic Parallelism without Partnership or Passion?* (Carlisle: Strategic Studies Institute, 2008), p. 47.

⁴⁵John Chan, *US Threatens "Military Option" Against China over Space Arms Race* [Online], 22 February 2011. Available from: <http://www.wsws.org/articles/2011/feb2011/usch-f22.shtml>

⁴⁶Richard Weitz, *China, Russia, and the Challenge to the Global Commons* [Online], December 2009. Available from: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1976-5118.2009.01026.x/pdf>

⁴⁷Rian Jensen, *Central Asia: The Sino-Russian Romance* [Online], 21 Mar 2006. Available from: http://www.atimes.com/atimes/Central_Asia/HC21Ag02.html

ครอบงำของสหรัฐอเมริกาด้วยการดำเนินความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประเทศที่ต่อต้านสหรัฐอเมริกา ได้แก่ เกาหลีเหนือ คิวบา พม่า เวเนซุเอล่า และอิหร่าน เป็นต้น

ในด้านระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ จีนต้องการสร้างระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่ที่ปราศจากการครอบงำและการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา โดยแต่ละประเทศสามารถเลือกแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับตนเอง โดยจีนเรียกร้องให้ระเบียบระหว่างประเทศทั้งทางด้านการเมือง และเศรษฐกิจมีความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น โดยทุกประเทศมีความเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบระเบียบระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจ⁴⁸ โดยจีนพยายามส่งเสริมแบบอย่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจของจีน ที่เรียกว่า “ฉันทามติปักกิ่ง” ขึ้นมาแทนที่ฉันทามติวอชิงตัน เนื่องจากเป็นแนวทางที่สนับสนุนให้ประเทศต่างๆปรับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับเงื่อนไขของแต่ละประเทศ เช่นเดียวกับรัสเซียที่ต้องเผชิญแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้รัสเซียปฏิรูปทางการเมืองและเศรษฐกิจตามแบบอย่างของตะวันตก ด้วยเหตุนี้ รัสเซียจึงส่งเสริมแนวคิดของ “sovereign democracy” ซึ่งเห็นว่ามีคำจำกัดความของประชาธิปไตยมากกว่าหนึ่ง โดยรัสเซียกำลังแสวงหาวิถีทางที่เหมาะสมกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของรัสเซียมากที่สุด⁴⁹ ส่งผลให้รัสเซียให้การสนับสนุนฉันทามติปักกิ่งของจีน เนื่องจากรัสเซียต้องการแสวงหาทางเลือกในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่เหมาะสมกับประสบการณ์ทางเศรษฐกิจของรัสเซีย โดยไม่ต้องดำเนินตามแนวทางของตะวันตกซึ่งรัสเซียมองว่าส่งผลให้เกิดปัญหาต่อเศรษฐกิจและสังคมตามมา โดยรัสเซียเห็นว่าไม่ได้มีแนวทางในการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ถูกต้องเพียงแนวทางเดียว แต่ต้องแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมและธรรมเนียมของแต่ละประเทศ⁵⁰

นอกจากนี้ จีนและรัสเซียยังต้องการลดบทบาทของสหรัฐอเมริกาที่ครอบงำระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และส่งเสริมบทบาทของจีนและรัสเซียในการกำหนดกฎเกณฑ์

⁴⁸Jenny Clegg, *China's 21st Century Vision: Towards an International New Democracy* [Online], 2008. Available from: http://www.comunistreview.org.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=25:chinas-21st-century-vision-towards-an-international-new-democracy-&catid=3:cr51-autumn-08&Itemid=3

⁴⁹Deborah Welch Larson and Alexei Shevchenko, *Prestige Matters: Chinese and Russian Status Concerns and U.S. Foreign Policy* [Online], April 2010. Available from: <http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/Prestige-Matters-Chinese-and-Russian-Status-Concerns-and-US-Foreign-Policy-final.pdf>

⁵⁰Anders Aslund and Andrew Kuchins, *The Russia Balance Sheet* [Online], April 2009. Available from: www.piie.com/publications/chapters.../08iie4242.pdf

ของระบบเศรษฐกิจโลก เห็นได้จากท่าทีที่สอดคล้องกันระหว่างจีนและรัสเซียในการผลักดันให้มีการปฏิรูปโครงสร้างของสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศ ได้แก่ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารโลก โดยการส่งเสริมให้ประเทศกำลังพัฒนามีสื่อธิในการออกเสียงและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในสถาบันเหล่านี้มากขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมากองทุนการเงินระหว่างประเทศไม่มีความเสมอภาคในการบริหาร เพราะมีการจัดสรรสิทธิในการลงคะแนนเสียงอย่างลำเอียงให้กับสหรัฐอเมริกาและยุโรป โดยสหรัฐอเมริกาคือประเทศเดียวที่มีสิทธิในการยับยั้งและมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงถึง 20% ในขณะที่ยุโรปมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงถึง 30 % ผู้อำนวยการกองทุนการเงินระหว่างประเทศก็ถูกผูกขาดโดยคนยุโรปมาตลอด ในขณะที่ธนาคารโลกก็ถูกสหรัฐอเมริกาและตะวันตกครอบงำเช่นเดียวกัน โดยประธานของธนาคารโลกถูกผูกขาดโดยคนอเมริกันมาตลอด⁵¹

ดังนั้น การที่จีนขยายความร่วมมือกับรัสเซียเป็นไปเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองในทางการเมืองระหว่างประเทศ และหาแนวร่วมในการส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจและระเบียบระหว่างใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการเป็นขั้วอำนาจเดียวของสหรัฐอเมริกา และส่งเสริมการขึ้นมามีอำนาจของจีนในทางการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียโดยเฉพาะในเวทีระหว่างประเทศมีความสำคัญต่อการกำหนดความเป็นไปของกิจการระหว่างประเทศมากขึ้น

ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2003-2009

จีนในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้ขยายความร่วมมือกับรัสเซียทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง ซึ่งจะขอแยกอธิบายในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

---

⁵¹ ประภัสสร เทพชาตรี, ระเบียบเศรษฐกิจโลกใหม่ ปี 2009 [ออนไลน์], 16 กุมภาพันธ์ 2553. แหล่งที่มา: <http://thepchatree.blogspot.com/2010/02/2009.html>

1. ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียด้านการเมือง

จีนและรัสเซียได้ส่งเสริมกลไกในการปรึกษาหารือระหว่างกันเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างสองประเทศ โดยจัดให้มีการพบปะระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศ ทั้งการประชุมสุดยอดผู้นำระหว่างประธานาธิบดีของจีนและรัสเซีย และการจัดให้มีการพบปะกันเป็นประจำทุกปีระหว่างผู้นำรัฐบาลในระดับนายกรัฐมนตรีของจีนและรัสเซีย ซึ่งนับตั้งแต่ที่ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้เดินทางไปเยือนรัสเซียตามคำเชิญของประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน ในระหว่างวันที่ 26-31 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 ซึ่งนับเป็นการเยือนต่างประเทศครั้งแรก หลังจากขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของจีน ซึ่งในโอกาสนี้ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้กล่าวปราศรัย ณ สถาบันทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแห่งมอสโก (The Moscow State Institute of International Relations) ในหัวข้อ “การเป็นเพื่อนบ้านและมิตรประเทศที่ดีจากฐานสู่ฐาน และการแสวงหาความเจริญรุ่งเรืองและการพัฒนาร่วมกัน” อันมีสาระสำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซีย โดยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้กล่าวว่า รัสเซียเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ใหญ่ที่สุดของจีนและเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลในระดับโลก ซึ่งผู้นำในรุ่นใหม่ของจีนให้ความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาความร่วมมือของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนและรัสเซีย จีนพร้อมที่จะทำงานร่วมกันกับรัสเซียอย่างใกล้ชิดเพื่อรักษาไว้ซึ่งความเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ โดยการปฏิบัติตามสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือของการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี ค.ศ. 2001 และเอกสารสำคัญอื่นๆที่ทั้งสองฝ่ายบรรลุข้อตกลงกันในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา และแสวงหาโอกาสอย่างเต็มที่จากกลไกการแลกเปลี่ยนระดับผู้นำและความร่วมมือระหว่างรัฐบาลที่มีอยู่⁵² หลังจากนั้นผู้นำของจีนและรัสเซียได้แลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งกลไกดังกล่าวได้ช่วยยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ดังเช่นที่นายกรัฐมนตรีเวิน เจีย เป่า ได้กล่าวว่าการประชุมเป็นประจำของนายกรัฐมนตรีจีนและรัสเซียซึ่งมีวาระสำคัญเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างกันเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการผลักดันความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีของทั้งสองประเทศให้เจริญก้าวหน้า⁵³

⁵²Department of Policy Planning, Ministry of Foreign Affairs, *China's Foreign Affairs* (Beijing: World Affairs Press, 2004), p. 264.

⁵³People's Daily, *Sino-Russian Energy Links to Expand* [Online], 4 November 2005. Available from: http://english.people.com.cn/200511/04/print20051104_219038.html

โดยจีนพยายามลดความหวาดระแวงของรัสเซียที่มีต่อจีนด้วยการชี้ให้เห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสองประเทศจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งสองประเทศมากกว่าจะเป็นภัยคุกคาม ตัวอย่างเช่น การที่เอกอัครราชทูตของจีนประจำรัสเซียได้กล่าวในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2004 ว่า การพัฒนาอย่างรวดเร็วของจีนไม่ได้เป็นภัยคุกคามหรือการทำลายต่อรัสเซีย แต่จะเป็นโอกาสที่สำคัญสำหรับชาวรัสเซีย⁵⁴ ต่อมา เมื่อประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้พบปะพูดคุยกับประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน ในโอกาสเดินทางไปเยือนรัสเซียในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2007 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้เรียกร้องให้ทั้งสองประเทศเป็นหุ้นส่วนทางการเมืองที่จริงใจและไว้วางใจซึ่งกันและกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกันต่อปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สำคัญของอีกฝ่าย⁵⁵ ซึ่งจีนและรัสเซียต่างให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพทางด้านดินแดนของแต่ละฝ่าย โดยรัสเซียให้การสนับสนุนจีนเกี่ยวกับปัญหาไต้หวัน ซินเจียง และทิเบต ด้วยการยืนยันในหลักนโยบายจีนเดียว และปฏิเสธที่จะรับรองฐานะขององค์ดาไลลามะ ในขณะที่จีนให้การสนับสนุนแก่รัสเซียในกรณีของเชชเนีย

นอกจากนี้ จีนในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทอยังพยายามแก้ไขปัญหาข้อพิพาททางด้านดินแดนระหว่างสองประเทศเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน โดยในระหว่างการเยือนจีนของประธานาธิบดีปูติน ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2004 จีนและรัสเซียได้ลงนามในข้อตกลงฉบับสมบูรณ์เกี่ยวกับพรมแดนด้านตะวันออกระหว่างจีนและรัสเซีย ในการปักปันเขตแดนระหว่างสองประเทศซึ่งมีระยะทางกว่า 4,300 กิโลเมตรให้เสร็จสมบูรณ์⁵⁶ โดยในวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 2008 จีนและรัสเซียได้ร่วมกันทำพิธีเปิดป้ายปักปันเขตแดนระหว่างกัน ซึ่งได้กำหนดพรมแดนเสร็จสิ้นแล้วโดยพื้นที่ครึ่งหนึ่งของเกาะเฮยเสี่ยเจ้อได้กลับมาเป็นของจีน 163.5 ตารางกิโลเมตร⁵⁷ นอกจากนี้ จีนและรัสเซียยังควบคุมอาวุธและลดกำลังทหารเพื่อทำให้แนวพรมแดนระหว่างสอง

⁵⁴Robert G. Sutter, *China's Rise in Asia: Promises and Perils* (Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, 2005), p. 121.

⁵⁵M K Bhadrakumar, *US Shadow over China-Russia Ties* [Online], 31 Mar 2007. Available from: <http://www.atimes.com/atimes/Central Asia/IC31Ag03.html>

⁵⁶*Relations with Major Power* [Online], Available from: <http://za.china-embassy.org/eng/zgj/ssysz/FR/t244856.htm>

⁵⁷ศูนย์จีนศึกษา, *ข่าวจีนศึกษา* (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), p. 3.

ประเทศเป็นเขตปลอดทหาร⁵⁸ ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศผ่อนคลายความตึงเครียดลง

ความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีระหว่างจีนและรัสเซียในสมัยนี้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ใน ค.ศ. 2005 จีนและรัสเซียได้ร่วมกันประกาศให้ ค.ศ. 2006 เป็นปีของรัสเซีย (A Year of Russia) ในจีน และให้ ค.ศ. 2007 เป็นปีของจีน (A Year of China) ในรัสเซีย⁵⁹ ซึ่งนอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้มีการติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างจีนและรัสเซียในทุกระดับ และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านต่างๆของประเทศหนึ่งให้กับอีกประเทศแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างจีนและรัสเซียให้มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากที่ใน ค.ศ. 2006 อันเป็นปีของรัสเซียในจีน ผู้นำของทั้งสองประเทศคือประธานาธิบดีหู จิน เทา และประธานาธิบดีวลาดิเมียร์ ปูติน ได้พบปะกันถึง 5 ครั้งในปีเดียว⁶⁰ ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ดังเช่นที่ หลิว กุ่ ฉาง เอกอัครราชทูตจีนประจำรัสเซีย ได้อธิบายความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีระหว่างจีนและรัสเซียในช่วงเวลาดังกล่าวว่าได้บรรลุ “ระดับสูงสุดเป็นประวัติการณ์”⁶¹ โดยในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2006 ประธานาธิบดีหู จิน เทา และประธานาธิบดีวลาดิเมียร์ ปูติน ของรัสเซียได้ลงนามรับรองแผนปฏิบัติการระยะยาวฉบับใหม่สำหรับความร่วมมือทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนและรัสเซีย ซึ่งเป็นแผนความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมในปีถัดไปข้างหน้า⁶² นับเป็นการยกระดับของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้พัฒนาต่อไป ซึ่งจีนและรัสเซียได้เสริมสร้างความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมระหว่างกัน โดยการกำหนดให้ ค.ศ. 2009 เป็นปีของภาษารัสเซีย (Year

---

⁵⁸Richard Weitz, *China-Russia Relations and the United States: At a Turning Point?* [Online], 4 December 2011. Available from: <http://www.sldinfo.com/china-russia-relations-and-the-united-states-at-a-turning-point/>

⁵⁹Peter Ferdinand, “Sunset, Sunrise: China and Russia Construct a New Relationship,” *International Affairs* 83, 5 (2007): 850.

⁶⁰Ibid.

⁶¹Rian Jensen, *Central Asia: The Sino-Russian Romance* [Online], 21 Mar 2006. Available from: http://www.atimes.com/atimes/Central_Asia/HC21Ag02.html

⁶²Alexandr Nemets, “Russia and China: The Mechanics of an Anti-American Alliance,” *The Journal of International Security Affairs* 11 (Fall 2006): 88.

of Russian Language) ในจีน และ ค.ศ. 2010 เป็นปีของภาษาจีน (Year of Chinese Language) ในรัสเซีย และยังมีแผนที่จะจัดตั้งศูนย์ภาษารัสเซียในจีน และสถาบันขงจื้อในรัสเซีย⁶³

ในทางการเมืองระหว่างประเทศ จีนและรัสเซียร่วมมือกันในการถ่วงดุลกับอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ เห็นได้จากท่าทีของจีนและรัสเซียต่อประเด็นปัญหาระหว่างประเทศที่สำคัญซึ่งมักจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันเสมอ การที่จีนและรัสเซียเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ส่งผลให้จีนสามารถร่วมมือกับรัสเซียในการออกเสียงยับยั้งมติที่สหรัฐอเมริกาเสนอต่อคณะมนตรีความมั่นคงเพื่อสร้างความชอบธรรมในการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น ได้แก่ กรณีของเกาหลีเหนือ อิหร่าน พม่า ชูแดน และซิมบับเว เป็นต้น โดยจีนและรัสเซียเห็นพ้องกันว่าควรใช้วิธีการเจรจาในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้เนื่องจากจีนและรัสเซียต่างยึดหลักการของการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศที่มีอำนาจอธิปไตย และร่วมกันขัดขวางความพยายามในลักษณะดังกล่าว⁶⁴ โดยความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวระหว่างจีนและรัสเซียเป็นการจำกัดอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ และทำให้มติของสหรัฐอเมริกาต้องตกไป ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2008 จีนและรัสเซียออกเสียงยับยั้งมติของสหรัฐอเมริกาที่เสนอต่อคณะมนตรีความมั่นคงให้ทำการคว่ำบาตรการค้าอาวุธให้กับซิมบับเว และจำกัดทางการเงินและการเดินทางของประธานาธิบดีโรเบิร์ต มูกาเบ และผู้นำระดับสูงในพรรค Zimbabwe African National Union – Patriotic Front (Zanu-PF) ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้กำลังต่อประชาชนที่สนับสนุนฝ่ายค้านในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีจีนมีผู้เสียชีวิตและสูญหายจำนวนมาก ซึ่งสหรัฐอเมริกาเห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง แต่จีนและรัสเซียให้เหตุผลว่าไม่ต้องการเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของซิมบับเว โดย หวาง กวง ย่า เอกอัครราชทูตจีนประจำองค์การสหประชาชาติกล่าวว่า “พัฒนาการของสถานการณ์ในซิมบับเวจนถึงขณะนี้ยังไม่เกินขอบเขตของกิจการภายใน” ในขณะที่วีตาดี เซอร์คิน เอกอัครราชทูตรัสเซียประจำองค์การสหประชาชาติกล่าวว่าไม่มีคำสั่งให้ใช้มาตรการลงโทษซิมบับเวเนื่องจากไม่ได้คุกคามต่อสันติภาพ

⁶³Xinhua, Sino-Russian Ties to Unprecedented High Level [Online], 21 September 2009. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2009-09/21/content_12086165.htm

⁶⁴Xinhua, China-Russia Cooperation Conducive to a More Balanced World [Online], 11 October 2011. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2010/indepth/2011-10/11/c_131184142.htm

และความมั่นคงระหว่างประเทศ⁶⁵ หรือในกรณีของอิหร่าน และเกาหลีเหนือ จีนและรัสเซียร่วมกันใช้สิทธิยับยั้งมติของสหรัฐอเมริกาที่เสนอให้ใช้มาตรการคว่ำบาตรต่ออิหร่านและเกาหลีเหนือเพื่อกดดันให้สองประเทศนี้ยุติการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์มาโดยตลอด

การที่จีนและรัสเซียต่างต่อต้านการกระทำโดยฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้จีนและรัสเซียพยายามร่วมกันในการเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาระหว่างประเทศผ่านองค์การสหประชาชาติ และโดยวิธีพหุภาคี เพื่อลดบทบาทนำของสหรัฐอเมริกาในการจัดการกับปัญหาระหว่างประเทศโดยฝ่ายเดียว และส่งเสริมบทบาทของจีนและรัสเซียเพิ่มมากขึ้นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งเห็นได้จากคำแถลงการณ์ร่วมระหว่างจีนและรัสเซียในโอกาสที่ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเดินทางเยือนรัสเซียใน ค.ศ. 2003 ซึ่งจีนและรัสเซียได้เรียกร้องให้ส่งเสริมบทบาทการเป็นศูนย์กลางขององค์การสหประชาชาติ และควรแก้ไขวิกฤตการณ์และความขัดแย้งโดยสันติ และใช้วิธีพหุภาคีในการจัดการกับปัญหาทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค บนพื้นฐานของบรรทัดฐานระหว่างประเทศที่เป็นที่ยอมรับกันในระดับสากล⁶⁶

2. ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียด้านเศรษฐกิจ

จีนในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาให้ความสำคัญกับความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างจีนและรัสเซียอย่างมาก โดยในแถลงการณ์ร่วมระหว่างผู้นำของจีนและรัสเซียในระหว่างที่ประธานาธิบดีหูจิ่นเทา เดินทางไปเยือนรัสเซียในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2003 ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าและพลังงานระหว่างกัน และเรียกร้องให้ทั้งสองประเทศขยายความร่วมมือในด้านการธนาคาร การให้สินเชื่อ การและประกันภัย เพื่อยกระดับการค้าในระดับทวิภาคีระหว่างจีนและรัสเซียให้เทียบเท่ากับมาตรฐานระหว่างประเทศ⁶⁷ จากแถลงการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าทั้งจีนและรัสเซียต่างก็ต้องการขยายความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างกันให้มากขึ้น

⁶⁵Daniel Nasaw and Mark Rice-Oxley, *China and Russia Veto Zimbabwe Sanctions* [Online], 11 July 2008. Available from: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/jul/11/unitednations.zimbabwe>

⁶⁶Xinhua, *China, Russia Vow to Strengthen UN's Central Role* [Online], 28 May 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_890349.htm

⁶⁷Vidya Nadkarni, *Strategic Partnerships in Asia: Balancing without Alliances* (Abington, Oxon: Routledge, 2010), p. 61.

การค้าระหว่างจีนและรัสเซียเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว แม้ว่าจะยังมีปริมาณการค้าไม่สูงมากนัก แต่ก็ส่งผลให้ความร่วมมือระหว่างสองประเทศทางด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการค้าขายทางด้านพลังงาน การที่รัสเซียมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะพลังงาน อาทิ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ส่งผลให้รัสเซียเป็นแหล่งนำเข้าพลังงานที่สำคัญของจีน ซึ่งมีความจำเป็นต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน โดยใน ค.ศ. 2006 จีนมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อปีสูงกว่าร้อยละ 11 ของ GDP ซึ่งถ้าหากจีนยังคงสามารถรักษาอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับตัวเลขสองหลักเช่นนี้เอาไว้ได้อย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษต้นของศตวรรษนี้ จีนจะกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลกแซงหน้าสหรัฐอเมริกา⁶⁸ ยิ่งไปกว่านั้น การที่จีนนำเข้าพลังงานจากรัสเซียช่วยลดความเสี่ยงจากการขาดแคลนน้ำมัน โดยจีนไม่ต้องพึ่งพาน้ำมันจากตะวันออกกลางแต่เพียงทางเดียว เนื่องจากจีนไม่สามารถเข้าไปชงวงชิงแหล่งพลังงานในตะวันออกกลางซึ่งสหรัฐอเมริกามีอิทธิพลครอบงำมาเป็นเวลานาน นอกจากนี้ จีนยังกลัวว่าสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรซึ่งควบคุมเส้นทางการขนส่งทั้งในช่องแคบฮอร์มุซ ช่องแคบมะละกา และช่องแคบไต้หวัน อาจปิดกั้นไม่ให้จีนสามารถขนส่งพลังงานจากตะวันออกกลางมายังจีนผ่านเส้นทางการดังกล่าว⁶⁹ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของจีนอย่างร้ายแรง

จีนในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาให้ความสำคัญต่อความร่วมมือทางด้านพลังงานกับรัสเซียเป็นอย่างมาก เนื่องจากความต้องการพลังงานของจีนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วตามอัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียในเรื่องของพลังงานต่างเชื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน จีนเป็นประเทศที่บริโภคพลังงานมากเป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา โดยใน ค.ศ. 2005 ปริมาณการบริโภคน้ำมันคิดเป็น 6.9 ล้านบาร์เรลต่อวัน⁷⁰ จนกระทั่งใน ค.ศ. 2009 จีนได้แซงหน้าสหรัฐอเมริกาขึ้นมาเป็นประเทศที่มีการบริโภคน้ำมันมากที่สุดในโลก ส่วนรัสเซียเป็นประเทศผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่เป็นอันดับสองของโลกรองจาก

⁶⁸Christopher Layne, "China's Challenge to US Hegemony," *Current History* (January 2008): 13.

⁶⁹David Lamoureux, *The Shanghai Cooperation Organization: Assessing China* [Online], 14 December 2011. Available from: http://ensec.org/index.php?option=com_content&view=article&id=331

⁷⁰Stephen Burman, *The State of the American Empire: How the USA Shapes the World* (Berkeley: University of California Press, 2007), p. 29.

ซาอุดีอาระเบีย⁷¹ และเป็นประเทศผู้ผลิตก๊าซธรรมชาติรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยการพบปะกันเป็นประจําครั้งที่เกี้ยวระหว่างนายกรัฐมนตรีของจีนและรัสเซีย ณ กรุงมอสโก ในวันที่ 24 กันยายน ค.ศ. 2004 นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าของจีนกับนายกรัฐมนตรีมิคาอิล ฟราดคอฟ ของรัสเซียร่วมกันประกาศขยายความร่วมมือระหว่างกันเกี่ยวกับน้ำมันและก๊าซธรรมชาติซึ่งมีความสำคัญต่อความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างสองประเทศ โดยจีนและรัสเซียได้บรรลุข้อตกลงร่วมกัน 4 ประการ คือ ประการแรก ประธานาธิบดีปูตินได้แถลงว่ารัสเซียจะมุ่งมั่นเสริมสร้างความร่วมมือกับจีนเกี่ยวกับน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ประการที่สอง รัสเซียสัญญาที่จะทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการสร้างท่อส่งน้ำมันในพื้นที่รัสเซียตะวันออกไกล รวมทั้งทบทวนการสร้างท่อส่งน้ำมันไปยังจีน ประการที่สาม ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะเพิ่มการค้าขายน้ำมันผ่านการขนส่งทางบกภายใน ค.ศ. 2005 โดยตั้งเป้าการส่งออกน้ำมันจากรัสเซียไปจีนไว้ที่ปริมาณ 10 ล้านตัน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 14 ล้านตันใน ค.ศ. 2006 และประการที่สี่ ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องที่จะให้มีการบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับการพัฒนาก๊าซธรรมชาติ⁷²

เปรียบเทียบการบริโภคน้ำมันระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน (ปริมาณ : ล้านตัน)

YEAR	UNITED STATES	CHINA
2003	2260	1356
2004	2306	1576
2005	2317	1707
2006	2295	1865
2007	2333	1977

⁷¹Kyrre Brækhus and Indra Øverland, *A Match Made in Heaven? Strategic Convergence between China and Russia* (Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institute, 2007), p. 7.

⁷²Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, *China and Russia Finalize Petroleum and Natural Gas Cooperation. Russia Considers Building Oil Pipes to China* [Online], 24 September 2004. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjlb/zzjg/dozys/gjlb/3220/3221/t162446.htm>

2008	2281	2131
2009	2169	2265

ที่มา: International Energy Agency, cite in David Lamoureux, *The Shanghai Cooperation Organization: Assessing China* [Online], 14 December 2011. Available from: http://ensec.org/index.php?option=com_content&view=article&id=331

จีนได้ขยายความร่วมมือทางด้านพลังงานกับรัสเซียอย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จ โดยในระหว่างวันที่ 27-29 ตุลาคม ค.ศ. 2008 นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าของจีนได้เดินทางเยือนรัสเซียและเข้าหารือกับนายกรัฐมนตรีปูตินของรัสเซียในระหว่างการเข้าร่วมสัมมนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมจีน-รัสเซีย ครั้งที่ 3 ที่กรุงมอสโก ซึ่งได้มีการทำข้อตกลงว่า รัสเซียจะจัดส่งน้ำมันดิบให้จีนโดยผ่านท่อส่งน้ำมันในไซบีเรียปีละประมาณ 15 ล้านตัน ในขณะที่จีนจะให้เงินกู้มูลค่า 20,000-25,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่รัสเซีย⁷³ ต่อมาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2009 สภาผู้แทนของรัสเซียได้อนุมัติข้อตกลงระหว่างรัฐบาลจีนกับรัสเซียเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านพลังงานน้ำมันที่ลงนามโดยรองนายกรัฐมนตรีอิกอร์ เซชิน ของรัสเซีย กับรองนายกรัฐมนตรีหวาง ฉี ซาน ของจีน ในเดือนเมษายนปีเดียวกัน ซึ่งตามข้อตกลงดังกล่าวจะร่วมกันสร้างท่อส่งน้ำมันจากเมืองสโกโวโรดิโนในเขตไซบีเรียของรัสเซียไปยังเมืองต้าชิงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีน ท่อส่งน้ำมันดังกล่าวคาดว่าจะสามารถใช้งานได้ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2010 โดยจะสามารถส่งผ่านน้ำมันดิบไปยังจีนได้ถึง 15 ล้านตันต่อปีในอีก 20 ปีข้างหน้า⁷⁴ ซึ่งความร่วมมือทางด้านพลังงานที่มีความก้าวหน้าสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างจีนและรัสเซีย

ในด้านการค้าระหว่างจีนและรัสเซีย ผู้นำของจีนและรัสเซียได้ตกลงที่จะยกระดับเป้าหมายการค้าในระดับทวิภาคีจากที่มีมูลค่าราว 20 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2004 ให้เพิ่มขึ้นเป็นมูลค่า 60-80 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ภายใน ค.ศ. 2010⁷⁵ หลังจากนั้น การค้าระหว่างจีนและรัสเซียก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ใน ค.ศ. 2005 การค้าระหว่างจีนและรัสเซียมีมูลค่า 29.1

⁷³ ศูนย์จีนศึกษา, *ข่าวจีนศึกษา* (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), p. 4.

⁷⁴ Xinhua, *Sino-Russian Ties to Unprecedented High Level* [Online], 21 September 2009. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2009-09/21/content_12086165.htm

⁷⁵ Peter Ferdinand, "Sunset, Sunrise: China and Russia Construct A New Relationship," *International Affairs* 83, 5 (2007): 851.

พีด่านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 37.1 ของมูลค่าการค้าใน ค.ศ. 2004⁷⁶ ใน ค.ศ. 2007 มูลค่าการค้าระหว่างจีนและรัสเซียเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 17 เป็น 35 พีด่านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็น 5 เท่าของมูลค่าการค้าระหว่างจีนและรัสเซียใน ค.ศ. 1990⁷⁷ จนถึง ค.ศ. 2008 จีนและรัสเซียมีมูลค่าการค้าระหว่างกัน 56.83 พีด่านดอลลาร์สหรัฐ⁷⁸ ส่งผลให้จีนแซงหน้าเยอรมันขึ้นมาเป็นประเทศคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของรัสเซีย⁷⁹ ในการเยือนจีนของนายกรัฐมนตรีวลาดิมีร์ ปูติน เพื่อพบปะกับนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่า ในช่วงระหว่างวันที่ 12-14 ตุลาคม ค.ศ. 2009 ผู้นำของทั้งสองประเทศได้ลงนามในข้อตกลงทางการค้ามูลค่า 3.5 พีด่านดอลลาร์สหรัฐ และอนุมัติกรอบความร่วมมือในการที่รัสเซียจะส่งออกก๊าซธรรมชาติไปยังจีน⁸⁰ ซึ่งนับเป็นก้าวที่สำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างทั้งสองประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ในช่วง ค.ศ. 2003-2009 มูลค่าการนำเข้าและส่งออกระหว่างจีนและรัสเซียเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากที่ใน ค.ศ. 2003 การนำเข้าและส่งออกระหว่างจีนและรัสเซียมีมูลค่า 9,726 และ 6,035 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ พอมาถึง ค.ศ. 2006 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น 17,539 และ 15,829 ล้านดอลลาร์สหรัฐ⁸¹ ตามลำดับ สินค้าส่งออกของจีนมายังรัสเซียดั้งเดิมเป็นสินค้าจำพวกสิ่งทอ และชิ้นส่วนต่างๆที่มีมูลค่าต่ำ แต่ในช่วงเวลานี้จีนได้ส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงมายังรัสเซียเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง เครื่องห่มห่อทำ และเครื่องจักร⁸² ในขณะที่จีนนำเข้าวัตถุดิบและพลังงานจากรัสเซียเป็นส่วนมาก

⁷⁶Kyrre Brækhus and Indra Øverland, *A Match Made in Heaven? Strategic Convergence between China and Russia* (Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institute, 2007), p. 17.

⁷⁷Rajan Menon, *The China-Russia Relationship: What It Involves, Where It Is Headed, and How It Matters for the United States* (New York: The Century Foundation, 2009), p. 37.

⁷⁸China Daily, *China, Russia Steadily Deepen Cooperation* [Online], 15 June 2009. Available from : http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2009-06/15/content_8284645.htm

⁷⁹John Chan, *China and Russia Strengthen Strategic Ties* [Online], 6 October 2010. Available from: <http://www.wsws.org/articles/2010/oct2010/ruch-o06.shtml>

⁸⁰Austin Ramzy, *Russia and China: An Old Alliance Hinges on Energy* [Online], 15 October 2009. Available from: <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1930344,00.html>

⁸¹Vidya Nadkarni, *Strategic Partnerships in Asia: Balancing without Alliances* (Abington, Oxon: Routledge, 2010), p. 71.

⁸²Derek J. Mitchell, "China and Russia," in *The China Balance Sheet in 2007 and Beyond* (Washington, DC: The Center for Strategic and International Studies, 2007), p. 136.

ใน ค.ศ. 2005 วัตถุประสงค์และพลังงานคิดเป็นร้อยละ 90 ของการส่งออกของรัสเซียไปจีนทั้งหมด⁸³ นอกเหนือจากพลังงาน จีนนำเข้าทรัพยากรธรรมชาติประเภทแร่ธาตุจากรัสเซียเพื่อนำมาใช้ในการผลิตทางอุตสาหกรรม การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของจีน ส่งผลให้ความต้องการทรัพยากรจำพวกแร่ธาตุเพิ่มสูงขึ้น จีนกลายเป็นผู้บริโภคเหล็ก ปูนซีเมนต์ และทองแดงรายใหญ่ที่สุดของโลก ในขณะที่รัสเซียเป็นประเทศผู้ส่งออกแร่ธาตุจำพวกโลหะรายสำคัญของโลก ได้แก่ อะลูมิเนียม นิกเกิล ไททาเนียม แพลเลเดียม แพลทินัม วาเนเดียม แมกนีเซียม โคบอลต์ ทอง ทองแดง และ ถ่านหิน⁸⁴

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจีนและรัสเซียต่างก็เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังเช่นที่นายกรัฐมนตรีวลาดิมีร์ ปูติน ได้กล่าวว่า “สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือการที่จีนและรัสเซียต่างก็มีความต้องการและขีดความสามารถในการที่จะขยายความร่วมมือระหว่างกัน และระบบเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศต่างก็เติมเต็มซึ่งกันและกัน”⁸⁵ สำหรับจีนรัสเซียเป็นแหล่งของทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบที่สำคัญ ซึ่งมีความจำเป็นต่อวงจรการผลิตและการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของจีน โดยเฉพาะต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในมณฑลทางตอนเหนือของประเทศ⁸⁶ ในขณะที่รัสเซียก็ได้รับประโยชน์จากการลงทุนของจีน รัสเซียสามารถนำเข้าสินค้าทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยแต่มีราคาถูก เพื่อตอบสนองต่อความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของรัสเซียที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้รัสเซียมีความต้องการเครื่องมือทางอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าและมีราคาไม่แพง รวมทั้งทรัพยากรแรงงานจากจีนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของรัสเซีย โดยเฉพาะการพัฒนาในภูมิภาคตะวันออกไกลของรัสเซีย⁸⁷

---

⁸³Nicklas Norling, *China and Russia: Partners with Tensions* [Online], January 2007. Available from: http://www.silkroadstudies.org/new/docs/publications/2007/Norling_China_and_Russia.pdf

⁸⁴Kyrre Brækhus and Indra Øverland, *A Match Made in Heaven? Strategic Convergence between China and Russia* (Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institute, 2007), p. 13.

⁸⁵Austin Ramzy, *Russia and China: An Old Alliance Hinges on Energy* [Online], 15 October 2009. Available from: <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1930344,00.html>

⁸⁶Alexei D. Voskressenski, “Variants of Russia’s Policy towards the Rise of China,” in *The Rise of China : Policies of the EU, Russia and the US* (Brussels, London and Geneva: CEPS, IISS, DCAF & GCSP, 2008), p. 12.

⁸⁷Alexei D. Voskressenski, “Variants of Russia’s Policy towards the Rise of China,” in *The Rise of China: Policies of the EU, Russia and the US*, pp. 12-13.

ด้านการลงทุน ใน ค.ศ. 2006 จีนลงทุนในรัสเซียทั้งสิ้น 657 โครงการ คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่รัสเซียมีมูลค่าการลงทุนในจีนทั้งหมด 1.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ การลงทุนของจีนในรัสเซียอยู่ในภาคส่วนของการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การเกษตร เครื่องอุปโภคบริโภค การแปรรูปไม้ ไมโครอิเล็กทรอนิกส์ และการสื่อสารโทรคมนาคม ส่วนรัสเซียลงทุนในจีนเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์ การก่อสร้าง เคมีภัณฑ์ เครื่องจักรทางการเกษตรและรถยนต์⁸⁸ จีนและรัสเซียได้ร่วมกันวางแผนการทั่วไปเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านการลงทุนระหว่างกันซึ่งเสร็จสมบูรณ์ใน ค.ศ. 2009 โดยฝ่ายจีนมองว่าร่างดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือทางด้านการลงทุนระหว่างจีนและรัสเซียมากยิ่งขึ้น จาง เสี่ยวเฉิง รองประธานคณะกรรมการการพัฒนาและปฏิรูปประเทศจีนได้กล่าวในที่ประชุมเพื่อการส่งเสริมการลงทุนระหว่างจีนและรัสเซีย ครั้งที่ 5 ใน ค.ศ. 2009 โดยมีใจความสำคัญว่า “แผนความร่วมมือด้านการลงทุนระหว่างจีนและรัสเซียได้วางเงื่อนไขให้ทั้งสองประเทศต้องเปิดตลาดการลงทุนต่อกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักความเท่าเทียมและผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน”⁸⁹ จนถึง ค.ศ. 2010 การลงทุนโดยตรงของจีนในรัสเซียคิดเป็นมูลค่ามากกว่า 1.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่รัสเซียได้ลงทุนในโครงการต่างๆกว่า 2,000 โครงการในจีน⁹⁰

จีนและรัสเซียจัดให้มีการประชุมทางด้านเศรษฐกิจในระดับผู้นำหลายเวที ตัวอย่างที่สำคัญ ได้แก่ การประชุมสุดยอดผู้นำทางเศรษฐกิจระหว่างจีนและรัสเซียในระดับนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ จีนและรัสเซียยังขยายความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจผ่านเวทีระหว่างประเทศ จีนสนับสนุนรัสเซียในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกและเป็นประเทศแรกๆที่บรรลุข้อตกลงในการเจรจากับรัสเซีย โดยในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2004 ทั้งสองประเทศได้ลงนามในข้อตกลงการเข้าถึงตลาดระหว่างกัน (The Market Access Agreement on Russia's Accession to the World Trade Organization between the People's Republic of China and the Russian Federation)⁹¹ อาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างจีนและรัสเซีย

⁸⁸Derek J. Mitchell, “China and Russia,” in *The China Balance Sheet in 2007 and Beyond* (Washington, DC: The Center for Strategic and International Studies, 2007), pp. 136-137.

⁸⁹China and Russia Complete Draft of Bilateral Investment Cooperation Plan [Online], 28 March 2009. Available from: <http://www.english.cri.cn/7146/2009/03/28/2041s469164.htm>

⁹⁰Wang Guanqun, Chinese, Russian Presidents Discuss Deeper Cooperation [Online], 10 June 2010. Available from: http://www.gov.cn/english/2010-06/10/content_1625145.htm

⁹¹Kyrre Brækhus and Indra Øverland, *A Match Made in Heaven? Strategic Convergence between China and Russia* (Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institute, 2007), p. 16.

ในช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ. 2003-2009 มีความเจริญก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดด ค.ศ. 2008 ในการประชุมสุดยอดผู้นำทางเศรษฐกิจระหว่างจีนและรัสเซียครั้งที่ 3 นายกรัฐมนตรีวลาดิมีร์ ปูติน ของรัสเซียได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างจีนและรัสเซียที่อยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันได้พัฒนามาอยู่ในระดับสูงสุดอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน อันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนของทั้งสองประเทศ⁹²

ในด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ จีนและรัสเซียขยายความร่วมมือระหว่างกันในการส่งเสริมระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่ โดยเฉพาะภายหลังจากเกิด "วิกฤตแฮมเบอร์เกอร์" ขึ้นในสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. 2008 และได้ลุกลามเป็นวิกฤตทางการเงินไปทั่วยุโรป โดยมีสาเหตุมาจากนโยบายการเปิดตลาดเสรีทางการเงินของสหรัฐอเมริกาที่ปล่อยให้มีการไหลเข้าออกของเงินทุนอย่างเสรี และขาดการควบคุมภาคการเงินอย่างรัดกุม เพราะเมื่อสหรัฐอเมริกาขาดดุลงบประมาณ สหรัฐอเมริกาก็ชดเชยการขาดดุลด้วยการขายพันธบัตรของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้กับต่างชาติ ซึ่งประเทศต่างๆต่างต้องการลงทุนในพันธบัตรของสหรัฐอเมริกาซึ่งถือว่ามีค่าความมั่นคงสูงที่สุดในโลก เนื่องจากเงินดอลลาร์เป็นเงินตราสกุลหลักของโลกและใช้เป็นเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ โดยที่สหรัฐอเมริกาได้รับเงินตราต่างประเทศจากการขายพันธบัตรเป็นเงินดอลลาร์ และเมื่อถึงกำหนดชำระเงินต้นและดอกเบี้ยสหรัฐอเมริกาก็พิมพ์ธนบัตรดอลลาร์คืนให้กับต่างประเทศ เท่ากับเป็นการบิดเบือนสภาพความเป็นจริงทางการเงินของสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุนี้ สหรัฐอเมริกาจึงมีเงินไหลเข้าประเทศจำนวนมากจากการลงทุนของต่างประเทศในภาคการเงิน เมื่อสถาบันทางการเงินของสหรัฐอเมริกาปล่อยเงินกู้อย่างหละหลวมเนื่องจากไม่มีการควบคุมจากภาครัฐ โดยปล่อยกู้ให้กับลูกหนี้ที่มีเครดิตต่ำกว่ามาตรฐานหรือที่เรียกว่าซับไพร์ม ส่งผลให้เกิดการเก็งกำไรในภาคอสังหาริมทรัพย์ตามมา จนนำไปสู่วิกฤตเศรษฐกิจและการเงินซึ่งส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของค่าเงินดอลลาร์ วิกฤตดังกล่าวจึงส่งผลต่อเนื่องไปทั่วโลกเนื่องจากเงินตราที่ไหลเวียนอยู่ในระบบการเงินและการค้าของโลกเป็นเงินสกุลดอลลาร์แทบทั้งหมด ยังไม่นับรวมถึงการที่ดอลลาร์เป็นสกุลเงินสำรองต่างประเทศหลักของโลก ซึ่งวิกฤตทางการเงินที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของระเบียบทางการเงินระหว่างประเทศที่เน้นนโยบายเสรีนิยมทางการเงิน และการผูกติดกับค่าเงินดอลลาร์ ส่งผลให้จีนต้องการส่งเสริมการตรวจตราและควบคุมทางการเงินระหว่างประเทศ และขยายกลไกการตรวจสอบ

⁹²China Daily, Third Sino-Russian Economic Forum Opens in Moscow [Online], 28 October 2008.

ดังกล่าวไปสู่สถาบันทางการเงินระหว่างประเทศที่มีความสำคัญ นอกจากนี้ จีนยังต้องการระบบการเงินระหว่างประเทศที่เปิดกว้างและยุติธรรม และเร่งรัดการปฏิรูปการบริหารของสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศ⁹³

เช่นเดียวกับรัสเซียซึ่งมีท่าทีสอดคล้องกันกับจีนในการผลักดันให้มีการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ ดังที่ผู้ช่วยด้านเศรษฐกิจของประธานาธิบดีรัสเซีย อาร์คาดี ดิวอริช กล่าวไว้ว่า รัสเซียและจีนมีทัศนคติที่เหมือนกันเกี่ยวกับการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ โดยรัสเซียและจีนต่างสนับสนุนแนวความคิดในการจัดตั้งสกุลเงินสำรองของโลก นอกจากนี้ ยังได้เสนอว่า เงินรูเบิลของรัสเซียและเงินหยวนของจีนควรรวมอยู่ในสกุลเงินหลักในตระกูลของระบบสิทธิถอนเงินพิเศษ ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ⁹⁴ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของจีนที่ต้องการให้เงินหยวนมีบทบาทมากขึ้น และต้องการผลักดันให้ระบบสิทธิถอนเงินพิเศษเป็นสกุลเงินสำรองหลักของโลก เพื่อลดบทบาทของสกุลเงินดอลลาร์ของสหรัฐอเมริกา โดยในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2009 ผู้ว่าธนาคารกลางของจีน โจว เสี่ยว ชวน ได้เสนอให้แทนที่เงินสกุลดอลลาร์ของสหรัฐอเมริกาด้วยระบบสิทธิถอนเงินพิเศษที่ใช้โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ⁹⁵ การที่จีนและรัสเซียมีแนวคิดที่สอดคล้องกันดังกล่าว ดังนั้น จีนจึงร่วมมือกับรัสเซียในการผลักดันการปรับโครงสร้างระบบการเงินระหว่างประเทศ และปฏิรูปสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศ เพื่อลดอิทธิพลครอบงำและผูกขาดการกำหนดหลักเกณฑ์ทางการเงินและการค้าแต่เพียงฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกา

จีนและรัสเซียยังร่วมมือกันผ่านกลุ่มประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่ G20 ในการจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจโลกแทนที่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ G8 ที่ไม่สามารถจัดการปัญหาเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้ เนื่องจากประเทศที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลก อาทิ จีน

⁹³Xinhua, China to Continue Economic, Financial Restructuring: Officials [Online], 25 September 2009. Available from: http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2009-09/25/content_8737675.htm

ระบบสิทธิถอนเงินพิเศษ (Special Drawing Rights: SDRs) จัดตั้งขึ้นโดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ในปี ค.ศ. 1969 ใช้เป็นตัวกลางในการชำระเงินและแลกเปลี่ยนทางการค้าระหว่างประเทศ โดยมูลค่าของ SDRs จะคำนวณจากอัตราของสกุลเงินหลักในระบบการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งจะมีการทบทวนโดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศทุก ๆ 5 ปี

⁹⁴Xinhua, Russia, China Hold Similar Position on Int'l Financial Reform: Presidential Aide [Online], 31 March 2009. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2009-03/31/content_11102983.htm

⁹⁵Francis Yi-hua Kan, Mainland's China Leading Role in BRICs [Online], 26 June 2009. Available from: <http://www.mac.gov.tw/public/Attachment/052716203165.pdf>

และอินเดีย ไม่ได้มีส่วนร่วมในกลุ่มดังกล่าว ซึ่งกลุ่มประเทศ G20 ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1999 เป็นการประชุมระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและผู้บริหารธนาคารกลางของประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่ 19 ประเทศ รวมกับสหภาพยุโรป ประกอบด้วย กลุ่มประเทศ G8 ได้แก่ อังกฤษ แคนาดา ฝรั่งเศส อิตาลี ญี่ปุ่น เยอรมัน รัสเซีย และสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่อีก 11 ประเทศ ได้แก่ อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย บราซิล จีน อินเดีย อินโดนีเซีย เม็กซิโก ซาอุดีอาระเบีย แอฟริกาใต้ เกาหลีใต้ และตุรกี⁹⁶ โดยในการพบปะและประชุมร่วมกันระหว่างประธานาธิบดีหูจิ่นเทาและประธานาธิบดีมีตรี เมดเวเดฟ ของรัสเซีย ณ กรุงลอนดอน ในวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 2009 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทากล่าวว่า “ทั้งสองประเทศต้องการขยายการติดต่อสื่อสารและการปรึกษาหารือระหว่างกัน ประสานจุดยืนร่วมกันภายในกรอบของกลุ่ม G20 และผลักดันการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ⁹⁷

จีนได้แสดงบทบาทผ่านกลุ่ม G20 ในการผลักดันการปรับโครงสร้างของระบบการเงินระหว่างประเทศ และการปฏิรูปสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศ เห็นได้จากการประชุมสุดยอดผู้นำกลุ่ม G20 ที่จัดขึ้นที่เมืองพิตสเบิร์ก รัฐเพนซิลเวเนียของสหรัฐอเมริกา ในเดือนกันยายน ค.ศ. 2009 ซึ่งจีนได้เรียกร้องให้มีการปฏิรูปโครงสร้างบริหารในกองทุนการเงินระหว่างประเทศเพื่อให้ประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่และประเทศกำลังพัฒนามีส่วนร่วมในสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศดังกล่าวมากขึ้น โดยผู้อำนวยการทั่วไปฝ่ายระหว่างประเทศของธนาคารประชาชน (จีน) หรือ ธนาคารกลางของจีน เซี่ย ตวอ กล่าวไว้ว่า “เป็นการตัดสินใจทางการเมืองที่สำคัญมากในการเปิดโอกาสให้ประเทศกำลังพัฒนามีสหสัมพันธ์ในกองทุนการเงินระหว่างประเทศมากขึ้น” และกล่าวเพิ่มเติมว่าปัญหาหลักคือการทำให้ข้อตกลงในการประชุมสุดยอดผู้นำ G20 ครั้งที่แล้วซึ่งจัดขึ้นที่กรุงลอนดอนในเดือนเมษายนปีเดียวกันบรรลุผล โดยการปรับโครงสร้างของโควต้าสิทธิการออกเสียงในกองทุนการเงินระหว่างประเทศก่อน ค.ศ. 2011⁹⁸ ซึ่งก็ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซีย เห็นได้จากท่าทีที่แสดงความพอใจต่อประเด็นดังกล่าวของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของรัสเซีย อเล็กเซ คูดริน ซึ่งได้เรียกร้องเพิ่มเติมให้ทำการปฏิรูปธนาคารโลกด้วยเช่นกัน โดยรัฐบาล

⁹⁶วิกิพีเดีย, กลุ่มประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ จี 20 [ออนไลน์], 25 มีนาคม 2555. แหล่งที่มา: http://th.wikipedia.org/wiki/กลุ่มประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่_จี_20

⁹⁷Xinhua, Chinese President Urges Closer Cooperation with Russia to Overcome Economic Woes [Online], 2 April 2009. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2009-04/02/content_11116140.htm

⁹⁸Min Zeng, China Backs Efforts for Balanced Global Growth [Online], 25 September 2009. Available from: <http://blogs.wsj.com/g20/2009/09/25/china-backs-efforts-for-balanced-global-growth/>

รัสเซียได้เน้นย้ำถึงความต้องการให้มีการปฏิรูปสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศอย่างเร่งด่วนในการให้สิทธิการออกเสียงแก่ประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่มากขึ้นในการตัดสินใจ⁹⁹

นอกจากนี้ จีนยังได้ขยายความร่วมมือกับรัสเซียผ่านกลุ่มประเทศ BRIC ซึ่งประกอบด้วย บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน ในการผลักดันระเบียบระหว่างประเทศใหม่ทางด้านเศรษฐกิจ โดยที่มาของชื่อย่อ BRIC มาจากรายงานใน ค.ศ. 2001 ของจิม โอนีลล์ นักเศรษฐศาสตร์ของโกลด์แมน แซคส์ ซึ่งได้วิเคราะห์ถึงการขึ้นมาเป็นประเทศที่ทรงพลังทางเศรษฐกิจของ บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน¹⁰⁰ โดยประชากรของทั้ง 4 ประเทศรวมกันคิดเป็นร้อยละ 40 ของประชากรโลก และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศคิดเป็นร้อยละ 15 ของโลก¹⁰¹ ใน ค.ศ. 2008 ขนาดทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ BRIC รวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 22 ของขนาดเศรษฐกิจโลก ซึ่งจากการคาดการณ์ทางเศรษฐกิจโดย โกลด์แมน แซคส์ ธนาคารพาณิชย์รายใหญ่ของสหรัฐอเมริกาในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2009 คาดว่าขนาดเศรษฐกิจของกลุ่ม BRIC จะมีขนาดใหญ่เทียบเท่ากับขนาดเศรษฐกิจของกลุ่ม G-7 ภายใน ค.ศ. 2032¹⁰² ส่งผลให้ในอนาคตกลุ่ม BRIC จะมีบทบาทที่สำคัญและมีอิทธิพลมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

โดยกลุ่ม BRIC มีบทบาทนำในการลดช่องว่างระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา และต้องการผลักดันระเบียบระหว่างประเทศที่มีความเท่าเทียม นับตั้งแต่ ค.ศ. 2009 กลุ่มประเทศ BRIC ได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดผู้นำเป็นประจำทุกๆ 4 ปี โดยการประชุมครั้งแรกจัดขึ้นที่เมือง Yekaterinburg ของรัสเซีย ในวันที่ 19 มิถุนายน ค.ศ. 2009 กลุ่ม BRIC ได้ออกแถลงการณ์ร่วมกันเรียกร้องให้มีการปฏิรูประเบียบระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจ โดยต้องการให้ประเทศกำลังพัฒนาทางเศรษฐกิจมีสิทธิมีเสียงและมีส่วนร่วมในสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศมากขึ้น โดยหัวหน้าและผู้นำของสถาบันเหล่านี้ควรมาจากกระบวนการ

⁹⁹RIA Novosti, Russia Welcome G20 Decisions on IMF Reform [Online], 25 September 2009. Available from: <http://en.rian.ru/business/20090925/156255552.html>

¹⁰⁰F. Joseph Dresen, BRICS: Shaping the New Global Architecture [Online], 28 June 2011. Available from: <http://www.wilsoncenter.org/publication/brics-shaping-the-new-global-architecture>

¹⁰¹IASguru, First BRIC Summit: Developing World Rendered New Power [Online], 12 July 2009. Available from: <http://upscportal.com/civilservices/mag/vol-4/article/First-BRIC-Summit>

¹⁰²Chee Hong Joshua Toh, Brazil, Russia, India and China (BRIC): Reshaping the World Order in the 21st Century [Online], 2010. Available from: <http://www.usnwc.edu/Lucent/OpenPdf.aspx?id=93&title=The%20Global%20System%20in%20Transition>

คัดเลือกที่เปิดกว้าง โปร่งใส และคำนึงถึงคุณสมบัติเป็นหลัก โดยกลุ่ม BRIC ต้องการให้ระบบทางการเงินระหว่างประเทศมีความมั่นคง สามารถคาดการณ์ได้ และมีทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น¹⁰³ สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของกลุ่ม BRIC ที่ต้องการส่งเสริมบทบาทของประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่และประเทศกำลังพัฒนาให้มีส่วนร่วมและมีสิทธิมีเสียงมากขึ้นในการกำหนดหลักเกณฑ์ของระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และลดทอนอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและประเทศพัฒนาแล้วซึ่งครอบงำระบบการเงินระหว่างประเทศ และผูกขาดการเป็นผู้นำในสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศ

จีนร่วมมือกับรัสเซียในกรอบของกลุ่ม BRIC ในการส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจ และระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่ เห็นได้จากการประชุมสุดยอดผู้นำของกลุ่ม BRIC ใน ค.ศ. 2009 จีนและรัสเซียได้แสดงจุดยืนร่วมกันในการส่งเสริมบทบาทนำของกลุ่ม BRIC ในการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของโลก โดยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาของจีนกล่าวว่า “เราควรทำงานหนักเพื่อเอาชนะความยากลำบาก และพยายามแสดงบทบาทนำในการฟื้นฟูวิกฤตเศรษฐกิจโลก” ในขณะที่รัสเซียได้รณรงค์ให้แทนที่เงินดอลลาร์สหรัฐด้วยเงินตราสกุลอื่นเพื่อเป็นทางเลือกในทางการค้าโลก และเสนอให้ใช้เงินตราสกุลท้องถิ่นของแต่ละประเทศในการค้าขายภายในกลุ่ม BRIC ซึ่งข้อเสนอประการหลังได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิกแล้ว¹⁰⁴ โดยในการประชุม BRIC ครั้งแรกประธานาธิบดีดิมิทรี เมดเวเดฟ ของรัสเซียได้กล่าวว่ายโยบายการสำรองเงินตราที่ใช้อยู่ในปัจจุบันซึ่งเน้นการสะสมเงินดอลลาร์นั้นไม่สามารถทำหน้าที่ของมันได้ ถึงเวลาที่จะต้องเปลี่ยนแปลงและทุกประเทศควรใช้สกุลเงินตราประจำชาติของตนมากขึ้นในการค้าขาย¹⁰⁵ ท่าทีที่สอดคล้องกันดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าจีนและรัสเซียต้องการผลักดันแนวโน้มของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจ โดยการส่งเสริมบทบาทของจีนและรัสเซีย รวมถึงประเทศที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ

---

¹⁰³IASguru, First BRIC Summit: Developing World Rendered New Power [Online], 12 July 2009. Available from: <http://upscportal.com/civilservices/mag/vol-4/article/First-BRIC-Summit>

¹⁰⁴F. Joseph Dresen, BRICS: Shaping the New Global Architecture [Online], 28 June 2011. Available from: <http://www.wilsoncenter.org/publication/brics-shaping-the-new-global-architecture>

¹⁰⁵IASguru, First BRIC Summit: Developing World Rendered New Power [Online], 12 July 2009. Available from: <http://upscportal.com/civilservices/mag/vol-4/article/First-BRIC-Summit>

3. ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียด้านความมั่นคง

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียด้านความมั่นคงในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น เห็นได้จากการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้เฝ้าทางการทหารระดับสูงของทั้งสองประเทศเป็นประจำ ประกอบด้วยการประชุมเป็นประจำทุกปีระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและเสนาธิการกองทัพของทั้งสองประเทศ ซึ่งกลไกการปรึกษาหารือระหว่างผู้เฝ้าทางการทหารดังกล่าวช่วยส่งเสริมความร่วมมือทางด้านความมั่นคงระหว่างจีนและรัสเซียให้เจริญก้าวหน้า เห็นได้จากการประชุมในระดับรัฐมนตรีระหว่าง ฉว กาง ชวน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของจีน กับ เซอร์เก อิวานอฟ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของรัสเซีย ในวันที่ 6 กันยายน ค.ศ. 2005 ภายหลังการซ้อมรบร่วมกันระหว่างจีนและรัสเซียในปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ ซึ่งจีนและรัสเซียได้ตกลงที่จะขยายความร่วมมือทางการทหารมากยิ่งขึ้น¹⁰⁶ นอกจากนี้จีนและรัสเซียยังมีการแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ทหารในกองทัพของทั้งสองประเทศเป็นประจำอีกด้วย

ซึ่งการค้าขายอาวุธระหว่างจีนและรัสเซียเป็นส่วนที่มีความสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียในด้านความมั่นคง ซึ่งจีนและรัสเซียต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ ในขณะที่จีนสามารถจัดหาเทคโนโลยีทางการทหาร และอาวุธยุทโธปกรณ์มาพัฒนาขีดความสามารถทางการทหารของจีน โดยรัสเซียเป็นประเทศผู้ค้ารายหลักที่จัดส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ให้กับจีน ซึ่งรัสเซียถือเป็นแหล่งของยุทโธปกรณ์ทางการทหารชั้นสูงเพียงแหล่งเดียวของจีน เนื่องจากสหรัฐอเมริกา และยุโรป ห้ามค้าอาวุธให้กับจีนตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ที่รัฐบาลจีนใช้อาวุธปราบปรามกลุ่มผู้ประท้วงที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน ใน ค.ศ. 1989¹⁰⁷ ในขณะที่แหล่งนำเข้าอื่น ได้แก่ อิสราเอล ซึ่งขายเทคโนโลยีทางการทหารให้กับจีน ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของจีนได้เท่ากับที่รัสเซียจัดหาให้กับจีน โดยใน ค.ศ. 2003 จีนนำเข้าเครื่องบินรบ Su-30MKKs เพิ่มเติมอีก 24 ลำ ซึ่งตามรายงานของ UN Register of Conventional Arms ระบุว่า ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2001-2006 จำนวนอาวุธยุทโธปกรณ์ที่รัสเซียส่งออกให้กับจีนรวมทั้งหมดเป็นขีปนาวุธและเครื่อง

¹⁰⁶Russia, China Vow to Expand Military Cooperation [Online], 6 September 2005. Available from: <http://www.rferl.org/content/article/1061187.html>

¹⁰⁷Edward Lanfranco, The Sino-Russian Superpower [Online], 21 Mar 2006. Available from: http://www.spacewar.com/reports/The_Sino-Russian_Superpower.html

ปล่อยชีปนาวุธ 3,857 เวิร์บ 9 ลำ และอากาศยานอีก 120 ลำ¹⁰⁸ โดยการค้าอาวุธระหว่างจีนและรัสเซียมีมูลค่าประมาณ 2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯต่อปี¹⁰⁹ ถึงแม้ว่ามูลค่าที่จีนซื้ออาวุธจากรัสเซียจะลดลง โดยใน ค.ศ. 2007 มีมูลค่าเพียง 700 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯเท่านั้น แต่ความสำคัญของรัสเซียในฐานะผู้ส่งออกอาวุธรายหลักให้แก่จีนยังคงอยู่ต่อไป เห็นได้จากการที่รัสเซียได้ประกาศว่าการค้าขายอาวุธระหว่างจีนและรัสเซียจะยังคงดำเนินต่อไปจนถึง ค.ศ. 2015 โดยปราศจากปัญหาใดๆ¹¹⁰ ในระหว่างที่นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าเดินทางเยือนรัสเซียใน ค.ศ. 2008

เนื่องจากจีนไม่เพียงซื้ออาวุธจากรัสเซียมาพัฒนากองทัพของจีนให้ทันสมัยเท่านั้น แต่จีนยังต้องการการถ่ายโอนเทคโนโลยีทางการทหารจากรัสเซียมาพัฒนาอุตสาหกรรมทางการทหารของตนเอง ด้วยการทำข้อตกลงผลิตอาวุธร่วมกันหรือซื้อใบอนุญาตผลิตอาวุธของรัสเซียเพื่อนำมาผลิตในจีนตามแบบของรัสเซีย ยกตัวอย่างเช่น เครื่องบินรบ Su-27 และ Su-30¹¹¹ เป็นต้น โดยในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1998-2005 จีนสามารถผลิตเครื่องบินรบ Su-27Sk ได้มากกว่าหนึ่งพันลำภายใต้ใบอนุญาตของรัสเซีย และยังใช้ชิ้นส่วนที่นำเข้าจากรัสเซียมาใช้ในกระบวนการผลิตอีกด้วย โดยจีนนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาและผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ทางการทหารของตนเองได้ในเวลาต่อมา โดยใน ค.ศ. 2007 จีนได้เปิดตัวเครื่องบินขับไล่ทิ้งระเบิด “เจียน ลีอ”(Jian-10 fighter-bomber) ที่ใช้ชีปนาวุธโจมตีเป้าหมายทางอากาศ ซึ่งเครื่องบินดังกล่าวประกอบขึ้นจากเครื่องยนต์และกระสุนชีปนาวุธที่จีนผลิตขึ้นเองทั้งหมด¹¹² อย่างไรก็ตาม จีนยังไม่สามารถที่จะผลิตอาวุธด้วยตนเองทั้งหมด เนื่องจากการวิจัยและพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทางการทหารของจีนยังไม่ก้าวหน้ามากนักเมื่อเทียบกับรัสเซีย สหรัฐอเมริกา และยุโรป ส่งผลให้จีนยังคงต้องพึ่งพาการนำเข้าอาวุธยุทโธปกรณ์และเทคโนโลยีทางการทหารจากรัสเซีย ทั้งนี้ จีนและรัสเซียวางแผนที่จะ

¹⁰⁸Susan Turner, “Russia, China and a Multipolar World Order: The Danger in the Undefined,” *Asian Perspective* 33, 1 (2009): 171.

¹⁰⁹Peter Symonds, *Joint Russian-Chinese War Games: A Reaction to Aggressive US Policies* [Online], 24 August 2005. Available from: <http://www.wsws.org/articles/2005/aug2005/chin-a24.shtml>

¹¹⁰Stephen Blank, *Partnership of Convenience: Understanding Russo-Chinese Relations* [Online], 30 June 2009. Available from: <http://www.criticalthreats.org/russia/partnership-convenience-understanding-russo-chinese-relations>

¹¹¹Rajan Menon, *The China-Russia Relationship: What It Involves, Where It Is Headed, and How It Matters for the United States* (New York: The Century Foundation, 2009), p. 24.

¹¹²Robert Bridge, *China and Russia: Allies of Circumstance* [Online], 14 October 2009. Available from: <http://rt.com/politics/china-russia-allies-circumstance/>

ทำข้อตกลงซื้อขายอาวุธมากขึ้น โดยจีนจะนำเข้าเครื่องบินขนส่งระยะไกล I1-76 และเครื่องบินบรรทุกน้ำมัน I-78 จากรัสเซีย นอกจากนี้ จีนยังต้องการเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ เครื่องบินสกัดกั้นที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง Mig-31 และเครื่องบินทิ้งระเบิดความเร็วเหนือเสียง TU22 M3m หรือที่องค์การนาโต้ให้ชื่อเรียกว่า Backfire-C¹¹³ เพื่อนำมาเพิ่มขีดความสามารถและอำนาจทางทหารของจีน

ความร่วมมือเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางทหารช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียให้ใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น โดยใน ค.ศ. 2008 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของรัสเซีย อนาโตลี เซอร์ยูกอฟ ได้นำคณะผู้แทนมาเยือนกรุงปักกิ่งเพื่อเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการทหารของทั้งสองประเทศเป็นครั้งแรกนับตั้ง ค.ศ. 2005 เป็นต้นมา ซึ่งการประชุมครั้งนี้ได้แสดงรายการอาวุธที่ทั้งสองประเทศค้าขายกันทั้งหมด โดยทั้งสองประเทศได้ตกลงร่วมกันในการเพิ่มความร่วมมือเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการทหารในระดับที่สูงขึ้น และจะพัฒนาอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงร่วมกัน¹¹⁴ ทั้งนี้ การที่ฝ่ายรัสเซียยอมขายอาวุธที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงให้กับจีน เนื่องจากต้องการรายได้จากการขายอาวุธให้กับจีนเพื่อนำไปพัฒนาอุตสาหกรรมด้านการป้องกันประเทศของรัสเซียที่ทรุดโทรมมาตั้งแต่หลังสงครามเย็น ซึ่งการที่จีนมีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้งบประมาณทางการทหารของจีนเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งตามรายงานของสถาบันวิจัยสันติภาพระหว่างประเทศ (Stockholm International Peace Research Institute : SIPRI) ของสวีเดนได้รายงานว่จีนได้ใช้งบประมาณด้านการป้องกันประเทศใน ค.ศ. 2009 ถึง 84,950 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 10 และสูงเป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา¹¹⁵ ส่งผลให้จีนซื้ออาวุธยุทธโปกรณ์และเทคโนโลยีทางการทหารจากรัสเซียมากขึ้น ทำให้รัสเซียได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปด้วย

ในด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ จีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา เน้นย้ำว่าจีนและรัสเซียควรช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการร่วมมือทางด้านความมั่นคง และ

¹¹³Rajan Menon, *The China-Russia Relationship: What It Involves, Where It Is Headed, and How It Matters for the United States* (New York: The Century Foundation, 2009), p. 24.

¹¹⁴Stephen Blank, *Partnership of Convenience: Understanding Russo-Chinese Relations* [Online], 30 June 2009. Available from: <http://www.criticalthreats.org/russia/partnership-convenience-understanding-russo-chinese-relations>

¹¹⁵ศูนย์จีนศึกษา, *ข่าวจีนศึกษา* (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), p. 7.

เสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือทางยุทธศาสตร์ โดยการผลักดันความร่วมมือทางด้านความมั่นคงในกรอบขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ เพื่อรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงในระดับภูมิภาค¹¹⁶ โดยจีนและรัสเซียมีบทบาทนำในการจัดตั้งองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ซึ่งจัดตั้งขึ้นที่เซี่ยงไฮ้ ในวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 2001 โดยมีประเทศสมาชิก 6 ประเทศ ประกอบด้วย จีน รัสเซีย คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน และอุซเบกิสถาน และมีประเทศผู้สังเกตการณ์ ได้แก่ ปากีสถาน มองโกเลีย อินเดีย และอิหร่าน โดยมีสำนักงานเลขาธิการใหญ่ถาวรตั้งอยู่ที่กรุงปักกิ่ง องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้เป็นองค์การระหว่างประเทศทางด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาคที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านลัทธิก่อการร้าย ขบวนการแบ่งแยกดินแดน กลุ่มหัวรุนแรง และการค้ายาเสพติดข้ามชาติ นอกจากนี้ยังครอบคลุมความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ และมีการจัดการซ้อมรบทางทหารร่วมกัน โดยจีนต้องการอาศัยความร่วมมือในองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ในส่งเสริมบทบาทและเอื้ออำนวยต่อผลประโยชน์ของจีนในภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะการค้าและการลงทุนของจีนทางด้านพลังงาน ในขณะที่รัสเซียต้องการรักษาอำนาจผูกขาดการขนส่งก๊าซธรรมชาติ และน้ำมันในยูเรเชีย¹¹⁷ โดยจีนและรัสเซียมีบทบาทนำร่วมกันในองค์การดังกล่าว โดยในคำแถลงการณ์ร่วมระหว่างจีนและรัสเซียในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2004 กล่าวว่า “การผลักดันความก้าวหน้าขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้มีความสำคัญเป็นอันดับแรกในนโยบายต่างประเทศของจีนและรัสเซีย”¹¹⁸

การที่สหรัฐอเมริกายกประเด็นของการต่อต้านการก่อการร้ายเพื่อขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียกลาง โดยการขยายความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้ายกับประเทศในภูมิภาค ได้แก่ อุซเบกิสถาน คีร์กีซสถาน และทาจิกิสถาน เห็นได้จากการที่ประเทศเหล่านี้ยินยอมให้สหรัฐอเมริกาเข้าไปใช้ฐานทัพภายในประเทศ ซึ่งจีนกังวลว่าความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศเอเชียกลางกับสหรัฐอเมริกา จะทำให้ความร่วมมือด้านความมั่นคงในกรอบขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ซึ่งอยู่ในระยะเริ่มต้นลดความสำคัญลงไป ซึ่งจะส่งผลต่อความพยายามของจีนในการส่งเสริมบทบาทและขยายอิทธิพลของตนในภูมิภาคผ่านองค์การดังกล่าว

¹¹⁶M K Bhadrakumar, *US Shadow over China-Russia Ties* [Online], 31 Mar 2007. Available from: <http://www.atimes.com/atimes/Central Asia/IC31Ag03.html>

¹¹⁷Ariel Cohen, *The Dragon Looks West: China and the Shanghai Cooperation Organization* [Online], 7 September 2006. Available from: <http://www.heritage.org/research/lecture/the-dragon-looks-west-china-and-the-shanghai-cooperation-organization>

¹¹⁸The National Institute for Defense Studies, *East Asian Strategic Review 2006* (Tokyo: The Japan Times, 2006), p.175.

ด้วยเหตุนี้ จีนจึงหันไปร่วมมือกับรัสเซียในการส่งเสริมกลไกในการต่อต้านการก่อการร้าย และขยายความร่วมมือทางด้านความมั่นคงกับประเทศสมาชิกเอเซียกลางในกรอบขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ โดยในการประชุมสุดยอดผู้นำขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ใน ค.ศ. 2003 ที่กรุงมอสโก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของประเทศสมาชิกได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับการซ้อมรบทางการทหารร่วมกันซึ่งจะจัดขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2003 ที่คาซัคสถาน และจีน ซึ่งถือเป็นการซ้อมรบทางการทหารเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายในระดับพหุภาคีครั้งแรกขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ และนับเป็นครั้งแรกที่จีนยอมให้กองทัพของประเทศอื่นเข้ามาในดินแดนของจีน¹¹⁹

ภายใต้กรอบขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ในระหว่างวันที่ 18-25 สิงหาคม ค.ศ. 2005 จีนและรัสเซียจัดให้มีการซ้อมรบร่วมกันครั้งแรกภายใต้รหัส “ปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ” ซึ่งการซ้อมรบจัดขึ้นที่เมืองวลาดิวอสต็อกของรัสเซียและบริเวณคาบสมุทรเจิวตงบริเวณฝั่งทะเลเหลือง ในมณฑลซานตงทางภาคตะวันออกของจีน ประกอบด้วยการซ้อมรบภาคพื้นดิน ทางทะเล และทางอากาศ โดยได้เชิญประเทศสมาชิกขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ อินเดีย และ อิหร่าน เข้าร่วมสังเกตการณ์การซ้อมรบในครั้งนี้ ซึ่งการซ้อมรบร่วมกันระหว่างจีนและรัสเซียได้รับการจับตามองจากสหรัฐอเมริกาว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐอเมริกา โดยการจัดตั้งองค์การทางการทหารเพื่อแข่งขันกับนาโต้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม จีนและรัสเซียได้ประกาศร่วมกันว่าการซ้อมรบดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อต่อต้านลัทธิการก่อการร้าย กลุ่มหัวรุนแรง และขบวนการแบ่งแยกดินแดน และไม่ได้ต้องการสร้างองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ให้เป็นองค์การระหว่างประเทศทางการทหารเช่นเดียวกับองค์การนาโต้¹²⁰ ซึ่งทั้งจีนและรัสเซียต่างยืนยันว่าการซ้อมรบร่วมกันไม่ได้เป็นการสร้างระบบพันธมิตรทางการทหารเพื่อต่อต้านสหรัฐอเมริกา และไม่ได้มุ่งไปไปยังประเทศที่สาม

จีนและรัสเซียแสดงแสนยานุภาพทางการทหารอย่างเต็มที่ในการซ้อมรบร่วมกันครั้งนี้ โดยจีนและรัสเซียส่งกำลังทหารเกือบ 10,000 นายเข้าร่วมในการซ้อมรบ ซึ่งเป็นกองกำลัง

¹¹⁹Jianwei Wang, “China and SCO: Towards a New Type of Interstate Relation,” in *China Turn to Multilateralism: Foreign Policy and Regional Security*, eds. Guoguang Wu and Helen Lansdowne (London and New York: Routledge, 2008), pp. 109-110.

¹²⁰Fedoruk Vladimir, *Russia, China Don't See US in SCO* [Online], 1 November 2011. Available from: <http://english.ruvr.ru/2011/11/01/59706557.html>

ของรัสเซีย 1,800 นาย ที่เหลือเป็นกองกำลังของจีน¹²¹ โดยกองกำลังของจีนประกอบด้วย รถถัง และยานพาหนะหุ้มเกราะ เครื่องบินรบ 30MKK เครื่องบินทิ้งระเบิด H-6 อากาศยานขนส่ง I1-76 และ Y-8 เฮลิคอปเตอร์ Mi-8 และ Z-5 เรือพิฆาต เรือกวาดทุ่นระเบิด เรือปฏิบัติการทั้งในน้ำและบนบก และเรือดำน้ำพลังงานดีเซล ฝ่ายรัสเซียประกอบด้วยกองกำลังภาคพื้นดินจากตะวันออกไกลของรัสเซีย กองกำลังอากาศจากฐานทัพใน Pskov และกองทัพเรือในมหาสมุทรแปซิฟิก เครื่องบินทิ้งระเบิดยุทธศาสตร์ Tu-95MS ที่สามารถบรรทุกขีปนาวุธ เครื่องบินทิ้งระเบิด Tu-22M3 เครื่องบิน Su-27SM เครื่องบินทิ้งระเบิด Su-24M2 อากาศยานขนส่ง I1-76 เครื่องบินควบคุมและให้สัญญาณเตือนทางอากาศ A-50 เครื่องบินเติมน้ำมันเชื้อเพลิงกลางอากาศ I1-78 เรือต่อต้านเรือดำน้ำขนาดใหญ่ Marshal Shaposhnikov เรือพิฆาต Burny และเรือดำน้ำพลังงานดีเซล¹²² โดยรัสเซียได้นำอาวุธที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ได้แก่ เครื่องบินทิ้งระเบิดยุทธศาสตร์ TU-95 และ เครื่องบินทิ้งระเบิดพิสัยไกล TU-22¹²³ ซึ่งเป็นเครื่องบินที่สามารถบรรทุกหนักและลำเลียงขีปนาวุธได้ นอกจากนี้ รัสเซียยังได้แสดงประสิทธิภาพของจรวดส่งขีปนาวุธโจมตีที่มีความเร็วเหนือเสียง Moskit ให้ฝ่ายจีนได้เห็นเป็นครั้งแรก ซึ่งนับเป็นอาวุธที่ก้าวหน้ามากที่สุดในคลังอาวุธของรัสเซีย¹²⁴ จากขอบเขตของการซ้อมรบที่ใหญ่เกินกว่าจะมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้น อาจสังเกตได้ว่าการซ้อมรบร่วมกันระหว่างจีนและรัสเซียเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อการขยายอิทธิพลทางการทหารของสหรัฐอเมริกาและนาโต้ซึ่งรุกล้ำเข้ามาในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และเอเชียกลาง

---

¹²¹Wikinews, *China and Russia Continue Joint Army Exercise* [Online], 19 August 2005. Available from: http://en.wikinews.org/wiki/china_and_russia_continue_joint_army_exercise

¹²²The National Institute for Defense Studies, *East Asian Strategic Review 2006* (Tokyo: The Japan Times, 2006), p. 183.

¹²³Peter Symonds, *Joint Russian-Chinese War Games: A Reaction to Aggressive US Policies* [Online], 24 August 2005. Available from: <http://www.wsws.org/articles/2005/aug2005/chin-a24.shtml>

¹²⁴Ariel Cohen and John J. Tkacik, Jr., *Sino-Russian Military Maneuvers: A Threat to U.S. Interests in Eurasia* (Washington, DC: The Heritage Foundation, 2005), p. 2.

ปัญหาและอุปสรรคในความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซีย

ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียในสมัยนี้ไม่ได้เป็นไปอย่างราบรื่นเนื่องจากยังมีปัญหาและอุปสรรคที่เป็นข้อจำกัดของความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซีย ได้แก่ ปัญหาการอพยพของชาวจีนเข้าไปในตะวันออกไกลของรัสเซียซึ่งเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมาอย่างยาวนานและยากต่อการแก้ไข โดยในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทาปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการเติบโตของความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจและการค้าอย่างรวดเร็วระหว่างจีนและรัสเซีย รวมถึงความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ซึ่งจะส่งผลให้ชาวจีนในรัสเซียมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น¹²⁵ ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างจีนและรัสเซียได้ในอนาคต อย่างไรก็ตาม ทั้งสองฝ่ายไม่ต้องการให้ปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกัน เห็นได้จากการที่ผู้นำของทั้งสองประเทศพยายามหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงประเด็นปัญหาดังกล่าวในคำแถลงการณ์ระหว่างสองประเทศ โดยจีนในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้พยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อส่งเสริมบรรยากาศความร่วมมือระหว่างสองประเทศ ใน ค.ศ. 2003 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาตกลงที่จะให้มีจัดตั้งกลุ่มทำงานเพื่อจัดการกับความหวาดกลัวของรัสเซียเกี่ยวกับผู้อพยพชาวจีนที่เข้าไปในตะวันออกไกลของรัสเซียอย่างผิดกฎหมาย¹²⁶ อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียต่อไป ซึ่งส่งผลให้ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียขาดเสถียรภาพ เพราะนอกจากปัญหาผู้อพยพชาวจีนแล้วยังมีปัญหาเกี่ยวกับการค้าที่ไม่ได้สมดุลระหว่างจีนและตะวันออกไกลของรัสเซีย โดยใน ค.ศ. 2008 การได้เปรียบดุลการค้าของจีนเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วอันเป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและราคาน้ำมันในตลาดโลก¹²⁷ ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลกลางของรัสเซียต้องลงมาจัดการกับปัญหาดังกล่าว

การที่จีนและรัสเซียมีความแตกต่างในด้านอัตราการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ โดยจีนมีความเติบโตทางเศรษฐกิจรวดเร็วกว่ารัสเซียอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทาง

¹²⁵Vladimir Portyakov, "New Chinese Migrants in Russia as a Problem of Harmony and Conflict in Russian-Chinese Relations," *East Asian Review* 10 (March 2006): 91.

¹²⁶Daniel W. Harkins, *Sino-Russian Relations in the Twenty-First Century: Prospects and Issues* [Online], September 2010. Available from: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a531615.pdf>

¹²⁷Ibid.

การค้าระหว่างสองประเทศ กล่าวคือ ในขณะที่จีนเป็นคู่ค้ารายใหญ่ในอันดับต้นของรัสเซีย แต่ รัสเซียกับเป็นเพียงคู่ค้าอันดับที่สิบสี่ของจีนเท่านั้น¹²⁸ ความแตกต่างดังกล่าวเป็นปัญหาที่สร้างความวิตกกังวลให้กับรัสเซียที่หวาดระแวงต่อการขึ้นมามีอำนาจของจีน นอกจากนี้ จีนและรัสเซีย ไม่ได้มีจุดยืนที่สอดคล้องกันในเวทีการเมืองระหว่างประเทศในทุกประเด็น เห็นได้จากการที่จีน ไม่ได้ให้การสนับสนุนจุดยืนของรัสเซียในที่ประชุมมิวนิก ซึ่งประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูตินได้กล่าวโจมตีระบบระหว่างประเทศที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นขั้วอำนาจเดียว หรือการที่จีนแสดงความวิตกกังวลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการทำสงครามของรัสเซียในความขัดแย้งกับจอร์เจียในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2008¹²⁹ โดยที่จีนไม่ได้ให้การรับรองการประกาศตัวเป็นเอกราชของ South Ossetia และ Abkhazia ซึ่งรัสเซียให้การสนับสนุน

เช่นเดียวกับการแข่งขันกันขยายอิทธิพลของจีนและรัสเซียในภูมิภาคเอเชียกลาง เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างจีนและรัสเซีย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียได้ในอนาคต การที่จีนมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคเอเชียกลาง โดยการขยายความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับด้านพลังงาน ซึ่งส่งผลให้จีนกลายเป็นประเทศคู่ค้ารายใหญ่อันดับที่สามของภูมิภาคเอเชียกลาง รองจากรัสเซีย และสหภาพยุโรป และใน ค.ศ. 2009 จีนมีมูลค่าการค้าสุทธิกับภูมิภาคเอเชียกลางแซงหน้ารัสเซียเป็นครั้งแรก¹³⁰ นอกจากนี้ การที่จีนมีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงกว่า รัสเซียส่งผลให้จีนสามารถลงทุนและให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจแก่ประเทศเอเชียกลาง ได้มากกว่า ยกตัวอย่างเช่น ใน ค.ศ. 2009 บริษัทปิโตรเลียมแห่งชาติจีนเพียงแห่งเดียวเข้าไปซื้อหุ้นของบริษัทน้ำมันรายใหญ่ที่สุดของคาซัคสถานถึงร้อยละ 50 โดยชนะการประมูลกับบริษัท Gazprom ของรัสเซีย¹³¹ และการที่จีนให้เงินกู้แก่คาซัคสถานเพื่อนำไปพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

¹²⁸LUZYANIN, Seigei, Issues in Contemporary Russian-Chinese Relations [Online], 1 December 2011. Available from: <http://valdaicclub.com/asia/35500.html>

¹²⁹David Kerr, Central Asian and Russian Perspectives on China's Strategic Emergence [Online], 2010. Available from: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2346.2010.00872.x/pdf>

¹³⁰Dina Tokbaeva, China Asia Focus of Russia-China Rivalry [Online], 21 December 2011. Available from: <http://iwpr.net/report-news/central-asia-focus-russia-china-rivalry>

¹³¹Jeffrey Mankoff and Leland R. Miller, China-Russia Competition Opens A Door for America [Online], 22 April 2010. Available from: <http://www.forbes.com/2010/04/22/china-russia-politics-tension-markets-economy-oil-gas.html>

ทางด้านอุตสาหกรรม¹³² ซึ่งอาจส่งผลให้จีนกลายเป็นคู่แข่งที่สำคัญในการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของรัสเซียในภูมิภาคนี้ เห็นได้จากการที่จีนต้องการสร้างเขตการค้าเสรีกับประเทศในภูมิภาคเอเชียกลางผ่านองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ในขณะที่รัสเซียต้องการสร้างสภาพศุลกากรระหว่างประเทศในเครือรัฐเอกราชซึ่งรวมถึงประเทศในภูมิภาคเอเชียกลางด้วย¹³³

การแข่งขันทางด้านอิทธิพลระหว่างจีนและรัสเซียในภูมิภาคเอเชียกลางแม้ว่าจะดำเนินควบคู่ไปกับความร่วมมือระหว่างสองประเทศในการต่อต้านอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา แต่อาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างจีนและรัสเซียโดยเฉพาะถ้าสหรัฐอเมริกาถอนตัวออกไปจากการแข่งขันอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียกลาง แต่ในความเห็นของผู้วิจัยเห็นว่าสหรัฐอเมริกายังคงเป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์ของจีนและรัสเซียในภูมิภาคเอเชียกลางต่อไป และการแข่งขันระหว่างสามประเทศจะยิ่งรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติของภูมิภาคเอเชียกลาง ดังนั้น จีนและรัสเซียจะยังคงเป็นทั้งมิตรประเทศและคู่แข่งในภูมิภาคนี้ต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ การที่จีนและรัสเซียต่างมีปัญหากับชนกลุ่มน้อยมุสลิมภายในประเทศ ส่งผลให้ทั้งสองประเทศต่อต้านกลุ่มขบวนการมุสลิมหัวรุนแรงในภูมิภาคเอเชียกลางที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนภายในประเทศของตน ซึ่งอาจจะส่งกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนและรัสเซียกับประเทศในภูมิภาคเอเชียกลางและเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียผ่านองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจีนและรัสเซียจะมีประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการขยายความร่วมมือระหว่างกัน แต่ทั้งสองประเทศยังคงเดินหน้าส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันต่อไป เนื่องจากความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยในระดับทวิภาคีเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ ตราบใดที่จีนและรัสเซียยังคงมีจุดยืนร่วมกันในการต่อต้านระบบระหว่างประเทศที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นขั้วอำนาจเดียว และส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจ

¹³²Dina Tokbaeva, *China Asia Focus of Russia-China Rivalry* [Online], 21 December 2011.

Available from: <http://iwpr.net/report-news/central-asia-focus-russia-china-rivalry>

¹³³Ibid.

บทสรุป

นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเน้นสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตร และขยายความร่วมมือกับรัสเซีย เพื่อตอบสนองต่ออิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกาในระบบระหว่างประเทศที่มีขั้วอำนาจเดียว โดยเฉพาะการที่สหรัฐอเมริกาวางตัวเป็นอภิมหาอำนาจขั้วอำนาจเดียวและแสวงหาการครองความเป็นเจ้า โดยการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มีลักษณะของการกระทำโดยฝ่ายเดียว และขยายอิทธิพลครอบงำของตนไปทั่วโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของจีน รวมทั้งพยายามสกัดกั้นการขึ้นมามีอำนาจของจีนเพื่อรักษาสถานะการเป็นผู้นำในระบบระหว่างประเทศขั้วอำนาจเดียว ผลักดันให้จีนหันไปดำเนินความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับรัสเซียมากขึ้น เนื่องจากรัสเซียมีแนวคิดที่สอดคล้องกับจีนในการส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจ รวมถึงระเบียบระหว่างประเทศใหม่ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง เพื่อลดทอนอิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกา และส่งเสริมบทบาทนำของจีนและรัสเซียมากขึ้นในกิจการระหว่างประเทศ โดยจีนร่วมมือกับรัสเซียในการต่อต้านการกระทำโดยฝ่ายเดียว และสกัดกั้นการขยายอิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกาทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลก นอกจากนี้ จีนและรัสเซียยังขยายความร่วมมือทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมแนวโน้มของระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจ และผลักดันระเบียบระหว่างประเทศใหม่ โดยจีนและรัสเซียแสดงบทบาทนำร่วมกันผ่านองค์การระหว่างประเทศและกลุ่มความร่วมมือที่มีความสำคัญต่อการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียยังคงมีปัญหาและอุปสรรคที่ทั้งสองประเทศจะต้องแก้ไข เพื่อสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพในความร่วมมือระหว่างกัน

บทที่ 4

บทสรุปและวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคต

บทสรุป

เมื่อนำกรอบแนวคิดของทฤษฎีสัจนิยมใหม่ของ Kenneth N. Waltz มาวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา จะเห็นว่ามีควมสอดคล้องกัน เนื่องจากทฤษฎีสัจนิยมใหม่เป็นทฤษฎีในระดับระบบที่มุ่งอธิบายนโยบายของรัฐ โดยเน้นการวิเคราะห์ในระดับระบบระหว่างประเทศ ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยต้องการอธิบายนโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียจากการวิเคราะห์ระบบระหว่างประเทศที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นขั้วอำนาจเดียว โดยพบว่านโยบายต่างประเทศของจีนต่อรัสเซียเป็นไปเพื่อตอบสนองต่ออิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกา การที่สหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ใช้กำลังทหารโจมตีก่อนล่วงหน้า และมีลักษณะของการกระทำฝ่ายเดียว โดยไม่นำพาดอกกฎหมายระหว่างประเทศ องค์การสหประชาชาติ หรือการคัดค้านจากประเทศมหาอำนาจอื่น ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากการบุกโจมตีอิรักใน ค.ศ. 2003 สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของระบบการเมืองระหว่างประเทศที่มีสภาพเป็นอนาธิปไตย การที่สหรัฐอเมริกามีขีดความสามารถสูงที่สุดโดยไม่มีประเทศมหาอำนาจอื่นเทียบได้ ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายที่มีลักษณะของการครองความเป็นเจ้า โดยอาศัยอิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ในการครอบงำระบบระหว่างประเทศ และกดดันให้ประเทศต่างๆยอมรับระเบียบระหว่างประเทศที่ตนเองกำหนด ในขณะที่เดียวกันก็กดดันไม่ให้ประเทศมหาอำนาจอื่นขึ้นมาใช้อำนาจทัดเทียมกับตน เพื่อรักษาการเป็นขั้วอำนาจเดียวของตนไว้ให้นานที่สุด

การที่จีนต้องเผชิญกับแรงกดดันจากระบบระหว่างประเทศที่มีสหรัฐอเมริกาคือเป็นขั้วอำนาจเดียว และมีลักษณะเป็นอนาธิปไตย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของจีน จากการที่สหรัฐอเมริกาแผ่ขยายอิทธิพลเข้าไปในภูมิภาคต่างๆทั่วโลก และครอบงำระเบียบระหว่างประเทศทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่างประเทศ อีกทั้งยังต้องการปิดล้อมและสกัดกั้นการขึ้นมาใช้อำนาจของจีน ส่งผลให้นโยบายต่างประเทศของจีน

คำนึงถึงเรื่องของคุณอำนาจระหว่างประเทศและต้องการถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐอเมริกา เพื่อลดทอนอิทธิพลครอบงำระบบระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ซึ่งพฤติกรรมของจีนสอดคล้องกับแนวความคิดของ Kenneth N. Waltz ที่ว่า “the instinct for survival in international anarchy stimulates to behave in ways that tend toward the creation of balances of power”¹ แต่เนื่องจากขีดความสามารถของจีนที่ด้อยกว่าสหรัฐอเมริกาอย่างมากโดยเฉพาะด้านการทหาร ส่งผลให้จีนไม่สามารถเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกาโดยตรง อีกทั้งการที่จีนกำลังขึ้นมาอำนาจ ส่งผลให้จีนไม่ต้องการทำลายบรรยากาศระหว่างประเทศที่เอื้อต่อการขึ้นมาของจีน โดยจีนต้องการเวลาให้จีนสามารถเสริมสร้างขีดความสามารถทางด้านเศรษฐกิจและการทหาร เพื่อขึ้นมาอำนาจทัดเทียมกับสหรัฐอเมริกาเป็นคู่แข่งที่เท่าเทียมได้ในอนาคต²

ดังนั้น จีนในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาจึงดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรและขยายความร่วมมือกับรัสเซีย เพื่อส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจและผลักดันระเบียบระหว่างประเทศใหม่ เพื่อลดทอนอิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกา ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีสัจนิยมใหม่ที่มองว่าระบบระหว่างประเทศที่มีขั้วอำนาจเดียวจะกลับไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ ซึ่งมาจากสาเหตุ 2 ประการ คือ ประการแรก การที่ประเทศอภิมหาอำนาจที่เป็นขั้วอำนาจเดียวต้องแบกรับภารกิจที่มากเกินไปนอกเขตพรมแดนของประเทศ จนส่งผลให้รัฐนั้นอ่อนแอลงไปในระยะยาว ซึ่งก็สอดคล้องกับพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาที่ขยายอิทธิพลออกไปทั่วโลก โดยเฉพาะการออกไปทำสงครามในประเทศต่างๆ ซึ่งส่งผลให้ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางด้านการทหารจำนวนมหาศาล หรือการเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่นเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองและเศรษฐกิจ ซึ่งล้วนต้องอาศัยกำลังทรัพย์ของประเทศ อีกทั้งยังทำให้เกิดการต่อต้านการเป็นขั้วอำนาจเดียวของสหรัฐอเมริกามากขึ้น ประกอบกับความเสื่อมถอยทางด้านเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้จีน รัสเซีย และประเทศเกิดใหม่ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อินเดีย และบราซิล มีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดทิศทางของระเบียบระหว่างประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจมากขึ้น

¹Kenneth N. Waltz, “Evaluating Theories”, *American Political Science Review* 91, 4 (December 1997): p. 915. Cited in Kyrre Brækhus and Indra Øverland, *A Match Made in Heaven? Strategic Convergence between China and Russia* (Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institute, 2007), p. 25.

²Rosemary Foot, *Chinese Strategies in a US-Hegemonic Global Order: Accommodating and Hedging* [Online], 2006. Available from: http://www.cerium.ca/IMG/pdf/Foot_-_Chinese_Strategies_-_International_Affairs.pdf

ประการที่สอง รัฐที่อ่อนแอกว่าก็จะกังวลเกี่ยวกับพฤติกรรมของรัฐมหาอำนาจที่เป็นขั้วอำนาจเดียว และการที่ระบบระหว่างประเทศที่มีขั้วอำนาจขาดดุลยภาพทางอำนาจ ส่งผลให้รัฐอื่นพยายามที่จะสร้างความแข็งแกร่งโดยการเสริมสร้างขีดความสามารถของตนหรือเป็นพันธมิตรกับรัฐอื่นเพื่อทำให้การกระจายอำนาจในระบบระหว่างประเทศเข้าสู่ภาวะที่ได้สมดุล ซึ่งสอดคล้องกับจีนที่กังวลต่อการกระทำฝ่ายเดียว และการขยายอำนาจครอบงำของสหรัฐอเมริกา อันเป็นผลมาจากช่องว่างทางด้านขีดความสามารถของประเทศระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศมหาอำนาจระดับรองที่แตกต่างกันอย่างมากระหว่างจีนกับรัสเซียซึ่งเป็นมหาอำนาจในระดับรองด้วยกันเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐอเมริกา โดยการส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจและระเบียบระหว่างประเทศใหม่ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมบทบาทนำของจีนและรัสเซียในกิจการระหว่างประเทศมากขึ้น

บทวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคต

จีนจะยังคงดำเนินนโยบายที่เป็นมิตรและขยายความร่วมมือกับรัสเซียต่อไปในอนาคต เพราะความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียในการส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขั้วอำนาจและระเบียบระหว่างประเทศใหม่จะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้จีนและรัสเซียมีบทบาทนำและมีอำนาจต่อรองเพิ่มมากขึ้นในกิจการระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียผ่านกลุ่มประเทศ BRICS ที่จะมีอิทธิพลมากขึ้นในการกำหนดโครงสร้างของระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เมื่อก่อนได้รับเอาแอฟริกาได้เข้ามาเป็นสมาชิกประเทศที่ห้า ส่งผลให้กลุ่ม BRICS มีสิทธิในการออกเสียงในธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศถึง 15 เปอร์เซ็นต์ และคาดว่า จะมีขนาดเศรษฐกิจแซงหน้ากลุ่ม G7 ภายใน ค.ศ. 2032³ ซึ่งบทบาทของกลุ่ม BRICS ที่ต้องการลดช่องว่างระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาจะส่งผลให้จีนและรัสเซียสามารถอาศัยกลุ่มความร่วมมือดังกล่าวในการผลักดันระเบียบระหว่างประเทศใหม่ เพื่อลดอำนาจของสหรัฐอเมริกาและส่งเสริมผลประโยชน์ของจีนและรัสเซีย เช่นเดียวกับความร่วมมือ

³ Joseph Dresen, BRICS: Shaping the New Global Architecture [Online], 2011. Available from: <http://www.wilsoncenter.org/publication/brics-shaping-the-new-global-architecture>

ระหว่างจีนและรัสเซียในองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ที่จะมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียกลาง และเป็นการสกัดกั้นอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคดังกล่าว ซึ่งต้องจับตามองต่อไปว่าองค์การดังกล่าวที่มีจีนและรัสเซียเป็นผู้นำจะส่งผลกระทบต่อเกมการช่วงชิงอิทธิพลและผลประโยชน์ในภูมิภาคที่จะมีความสำคัญต่อการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศในอนาคตอย่างไร นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างจีนและรัสเซียในทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการแสดงจุดยืนร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นปัญหาระหว่างที่มีความสำคัญก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศมหาอำนาจ การที่จีนและรัสเซียยังคงพยายามที่จะจำกัดบทบาทนำของสหรัฐอเมริกาในกิจการระหว่างประเทศจะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เขียน ธีระวิทย์. นโยบายต่างประเทศจีน. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- จีระพร จีระนันท์กิจ. นโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1993-2001). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- จุลชีพ ชินวรรณ. จีน 1990 การทูตกีฬาเพื่อพัฒนาภาพพจน์. ใน ปราณี ทิพย์รัตน์ (บรรณาธิการ), เอเชียรายปี 1991/2534, หน้า 214. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- จุลชีพ ชินวรรณ. จีน. ใน อุกฤษฏ์ ปัทมานนท์ และ วรศักดิ์ มัทธโนบล (บรรณาธิการ), เอเชียรายปี 1989/2532, หน้า 215. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- เจียนฉีเซิน. บันทึกการทูตจีน 10 เรื่อง. แปลโดย อาทร พุ่งธรรมสาร กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2549.
- เจียนฉีเซิน. สถานการณ์โลกกับการทูตจีน. แปลโดย อาทร พุ่งธรรมสาร กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2554.
- ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์. แผนพิชิตมังกร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ openbooks, 2549.
- ชาติร์ ฤทธารมย์, จีนกับรัสเซีย. ใน ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู (บรรณาธิการ), จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง, หน้า 184-224. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ไชยวัฒน์ คำชู. นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ความต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- บุญศักดิ์ แสงระวี. ศิลปะการทูตของโจวเอินไหล. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2552.
- บุญศักดิ์ แสงระวี. วิสัยทัศน์เหมาเจ๋อตง. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2549.
- ประทุมพร วัชรเสถียร. โลกร่วมสมัย 2: คำตอบที่คนรุ่นใหม่ควรรู้. กรุงเทพฯ: ปาเจรา, 2553.
- ประภัสสร เทพชาตรี. ระเบียบเศรษฐกิจโลกใหม่ ปี 2009 [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: <http://thepchatree.blogspot.com/2010/02/2009.html> [2554, กรกฎาคม 17]

- ประภัสสร เทพชาตรี. สงครามรัสเซีย-จอร์เจีย (ตอนที่ 1) [ออนไลน์]. 2551. แหล่งที่มา: <http://thepchatree.blogspot.com/2008/08/1.html> [2554, ธันวาคม 29]
- พันธ์รบ ราชพงศา. สถานการณ์ภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา: <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/472655> [2555, มกราคม 18]
- มณีนุช เกரியงโกลม. นโยบายต่างประเทศของรัสเซียต่อจีนในสมัยของประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- วิกิพีเดีย. กลุ่มประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ 20 [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา: http://th.wikipedia.org/wiki/กลุ่มประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่_จี_20 [2555, เมษายน 15]
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. จีน. ใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และวัชรินทร์ ยงศิริ (บรรณาธิการ), เอเชียรายปี 1992/2535, หน้า 203-204. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปักกิ่ง. สถานการณ์ทั่วไปในจีน : การเมืองการปกครอง [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thaiembbeij.org/thaiembbeij/th/republic-of-china/overview-of-china/china-politics.php> [2555, เมษายน 22]
- ศูนย์จีนศึกษา. ข่าวจีนศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ศูนย์จีนศึกษา. ข่าวจีนศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- The Present State of Sino-Soviet Relation with Special Reference to Asia: ความสัมพันธ์ปัจจุบันระหว่างจีนกับโซเวียตในด้านที่เกี่ยวกับเอเชีย. S.I. : s.n, 1973.

ภาษาอังกฤษ

- Adibelli, B. Asia-Pacific Alliance Strengthens [Online]. 2008. Available from: <http://www.aurasiacritic.com/articles/asia-pacific-alliance-strengthens> [2011, August 26]
- Anishchuk, A. China and Allies Back Russia against U.S. Missile Shield [Online]. 2011. Available from: <http://www.reuters.com/article/2011/06/15/us-security-usa-missiles-idUSTRE75E2JZ20110615> [2011, November 3]

- Aslund, A., and Kuchins, A. The Russia Balance Sheet [Online]. 2009. Available from: www.piiie.com/publications/chapters.../08iie4242.pdf [2011, January 14]
- Baake, D. A New Era of Imperialism: Defending the Unipolar Order [Online]. Available from: <http://www.stateofnature.org/defendingUnipolarOrder.html> [2011, December 29]
- Beijing Review. Historic Past, Shared Future [Online]. 2009. Available from: http://www.bjreview.com/world/txt/2009-10/16/content_224323.htm [2010, October 9]
- Beyer, C. Hegemony, Equilibrium and Counterpower: A Synthetic. In K. Booth (ed.), Realism and World Politics, p. 236. London: Routledge, c2011.
- Bhadrakumar, M. K. US Shadow over China-Russia Ties [Online]. 2007. Available from: <http://www.atimes.com/atimes/Central Asia/IC31Ag03.html> [2011, April 30]
- Bijian, Z. China's "Peaceful Rise" to Great-Power Status [Online]. 2005. Available from: <http://www.irchina.org/en/news/view.asp?id=397> [2010, September 15]
- Bin, Y. China and Russia: Normalizing Their Strategic Partnership. In D. Shambaugh (ed.), Power Shift: China and Asia's New Dynamics, pp. 228-241. Berkeley: University of California Press, 2005.
- Bin, Y. China and Russia Tussle over SCO's Future [Online]. 2011. Available from: <http://www.atimes.com/atimes/China/MI27Ad01.html> [2012, March 8]
- Blank, S. Partnership of Convenience: Understanding Russo-Chinese Relations [Online]. 2009. Available from: <http://www.criticalthreats.org/russia/partnership-convenience-understanding-russo-chinese-relations> [2011, May 24]
- Blum, R. The United States and China in World Affairs. New York: McGraw-Hill, 1966.
- BP Caspian. Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Spanning Three Countries from the Caspian Sea to the Mediterranean Coast [Online]. Available from: <http://www.bp.com/sectiongenericarticle.do?categoryId=9006669&contentId=7015093> [2012, March 1]
- Brækhus, K., and Øverland, I. A Match Made in Heaven? Strategic Convergence between China and Russia. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt, 2007.
- BRIC Leaders Aim 'Multipolar' World Order [Online]. 2010. Available from: <http://www.>

- upi.com/Top_News/Special/2010/04/15/BRIC-leaders-aim-for-multipolar-world-order/UPI-67801271342782/#ixzz1ozzslunw [2011, June 9]
- Bridge, R. China and Russia: Allies of Circumstance [Online]. 2009. Available from: <http://rt.com/politics/china-russia-allies-circumstance/> [2012, January 3]
- Bridge, R. Creating A Multi-Polar: Beijing, Moscow make case against Unilateralism [Online]. 2010. Available from: <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=18315> [2011, June 24]
- Burles, M. Chinese Foreign Policy toward Russia and the Central Asian [Online]. 1999. Available from: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2007/MR1045.pdf [2010, April 24]
- Burman, S. The State of the American Empire: How the USA Shapes the World. Berkeley: University California Press, 2007.
- Bush, J.W. The National Security Strategy of the United States. Washington, DC: The White House, 2002.
- Chan, J. A Closer Russia-China "Strategic Partnership" Cemented with Oil and Gas [Online]. 2006. Available from: <http://www.wsws.org/articles/2006/apr2006/puti-a04.shtml> [2011, July 11]
- Chan, J. China and Russia Call for Closure of US Base in Central Asia [Online]. 2005. Available from: <http://www.wsws.org/articles/2005/jul2005/base-j30.shtml> [2011, July 11]
- Chan, J. China and Russia Strengthen Strategic Ties [Online]. 2010. Available from: <http://www.wsws.org/articles/2010/oct2010/ruch-o06.shtml> [2011, May 24]
- Chan, J. US Threatens "Military Option" Against China over Space Arms Race [Online]. 2011. Available from: <http://www.wsws.org/articles/2011/feb2011/usch-f22.shtml> [2012, 11 January]
- China and Russia Complete Draft of Bilateral Investment Cooperation Plan [Online]. 2009. Available from: <http://www.english.cri.cn/7146/2009/03/28/2041s469164.htm> [2011, August 25]

- China Daily. China, Russia Steadily Deepen Cooperation [Online]. 2009. Available from: http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2009-06/15/content_8284645.htm [2010, July 2]
- China Daily. Third Sino-Russian Economic Forum Opens in Moscow [Online]. 2008. Available from: http://www.chinadaily.com.cn/china/2008-10/28/content_7151316.htm [2011, May 29]
- China's Hu Calls for Multipolar World [Online]. 2003. Available from: <http://russiajournal.com/node/15378> [2011, January 25]
- China-Union of Soviet Socialist Republics: Communiqué [Online]. 1950. Available from: <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/2213889.pdf> [2011, February 28]
- Choudhury, G.W. China in World Affairs: The Foreign Policy of the PRC Since 1970. Boulder, Colorado: Westview Press, Inc., 1982.
- Clegg, J. China's 21st Century Vision: Towards an International New Democracy [Online], 2008. Available from: http://www.comunistreview.org.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=25:chinas-21st-century-vision-towards-an-international-new-democracy-&catid=3:cr51-autumn-08&Itemid=3 [2011, May 29]
- Cohen, A., and Tkacik, J.J.Jr. Sino-Russian Military Maneuvers: A Threat to U.S. Interests in Eurasia. Washington, DC: The Heritage Foundation, 2005.
- Cohen, A. The Dragon Looks West: China and the Shanghai Cooperation Organization [Online]. 2006. Available from: <http://www.heritage.org/research/lecture/the-dragon-looks-west-china-and-the-shanghai-cooperation-organization> [2010, October 25]
- Cooley, A. The Stagnation of the SCO: Competing Agendas and Divergent Interests in Central Asia [Online]. 2009. Available from: http://www.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/pepm_085.pdf [2011, March 19]
- David, L. New Bush Space Policy Unveiled, Stresses U.S. Freedom of Action [Online]. 2006. Available from: <http://www.space.com/2884-bush-space-policy-unveiled-stresses-freedom-action.html> [2011, January 27]

- Day, A.J. China and the Soviet Union 1949-1984. London: Longman, 1985.
- DeLisle, J. Asia's Shifting Strategic Landscape: Long-Term Trends and the Impact of 9/11 [Online]. 2003. Available from: <http://www.fpri.org/enotes/20031126.asia.delisle.asiastrategiclandscape.html> [2011, January 25]
- Department of Policy Planning, Ministry of Foreign Affairs. China's Foreign Affairs. Beijing: World Affairs Press, 2004.
- Dittmer, L. Ghost of the Strategic Triangle: The Sino-Russian Partnership. In S. Zhao (ed.), Chinese Foreign Policy: Pragmatism and Strategic Behavior, pp. 207-221. London: M.E. Sharpe, 2004.
- Dresen, F.J. BRICS: Shaping the New Global Architecture [Online]. 2011. Available from: <http://www.wilsoncenter.org/publication/brics-shaping-the-new-global-architecture> [2012, January 25]
- Dreyer, J.T. Chinese Foreign Policy [Online]. 2007. Available from: <http://www.fpri.org/footnotes/125.200702.dreyer.chineseforeignpolicy.html> [2011, March 6]
- Ferdinand, P. Sunset, Sunrise: China and Russia Construct a New Relationship. International Affairs 83 (2007): 849-851.
- Foot, R. Chinese Strategies in a US-Hegemonic Global Order: Accommodating and Hedging [Online]. 2006. Available from: http://www.cerium.ca/IMG/pdf/Foot_-_Chinese_Strategies_-_International_Affairs.pdf [2011, October 14]
- Gaspar, C. China and the United States since September 11 [Online]. 2005. Available from: Available from: <http://www.ipri.pt/investigadores/artigo.php?idi=3&ida=121> [2011, July 9]
- Gavin, A. Colour-Coded Revolutions and the Origins of World War III [Online]. 2009. Available from: <http://andrewgavinmarshall.com/2011/07/13/colour-coded-revolutions-and-the-origins-of-world-war-III> [2011, August 13]
- Gill, B., and Kim, T. China's Arms Acquisition from Abroad: A Quest for 'Superb and Secret Weapons'. New York: Oxford University Press, 1995.
- Glaser, B.S. Armed Clash in the South China Sea. New York: Council on Foreign Relations, 2010.

- Glaser, B.S. A Shifting Balance: Chinese Assessments of U.S. Power. In C. S. Cohen (ed.), Capacity and Resolve: Foreign Assessments of U.S. Power, p. 3. Washington, DC: Center for Strategic & International Studies, 2011.
- Global Times. China's Diplomacy in a Multi-Polar World [Online]. 2009. Available from: <http://www.globaltimes.cn/opinion/editor-picks/2009-06/437492.html> [2011, August 31]
- GRAZIANI, T. BRICS-The Basis of Multipolar World [Online]. 2012. Available from: <http://www.strategic-culture.org/news/2012/03/06/brics-the-basis-of-multipolar-world.html> [2012, April 30]
- Guanqun, W. Chinese, Russian Presidents Discuss Deeper Cooperation [Online]. 2010. Available from: http://www.gov.cn/english/2010-06/10/content_1625145.htm [2011, March 14]
- Guiling, L. Sixty Years and Counting: An Overview of Sino-Russian Relations Shows the Two Countries are Bound by History and Destiny [Online]. 2009. Available from: http://www.bjreview.com/world/txt/2009-10/16/content_224394.htm [2011, 19 May]
- Harkins, D.W. Sino-Russian Relations in the Twenty-First Century: Prospects and Issues [Online]. 2010. Available from: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a531615.pdf> [2011, September 27]
- Hiro, D. After Empire: The Birth of a Multipolar World [Online]. 2009. Available from: <http://yaleglobal.yale.edu/content/after-empire-birth-multipolar-world> [2011, March 31]
- Huan, G. Sino-Soviet Relations. In Y. Hao and G. Huan (eds.), The Chinese View of the World, p. 103. New York: Random House, 1989.
- Huichuan, L. The Crux of the Sino-Soviet Boundary Question. In Z. Guo (ed.), China & the World (1), p. 48. Beijing : Beijing Review, 1982.
- IASguru. First BRIC Summit: Developing World Rendered New Power [Online]. 2009. Available from: <http://upscportal.com/civilservices/mag/vol-4/article/First-BRIC-Summit> [2011, December 8]

- Iwashita, A. Russo-Chinese Relations in the Post-Cold War Period [Online]. 1996. Available from: <http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/sympo/Proceed97/Iwashita.html> [2010, September 8]
- Jakobson, J., Holtom, P., Knox, D., and Peng, J. China's Energy and Security Relations with Russia. SIPRI Policy Paper 29 (October 2011): 6.
- Jensen, R. Central Asia: The Sino-Russian Romance [Online]. 2006. Available from: http://www.atimes.com/atimes/Central_Asia/HC21Ag02.html [2010, March 15]
- Jian, C. Mao's China and the Cold War. London: The University of North Carolina Press, 2001.
- Jian, C. The Sino-Soviet Alliance and China's Entry into the Korean War. Washington, D.C: Woodrow Wilson International Center for Scholars, 1992.
- Jintao, H. Work Together for a Brighter Future of China-Russia Relations [Online]. 2009. Available from: http://english.qstheory.cn/resources/speeches/201109/t20110924_112624.htm [2011, June 24]
- Johnson, M. A Multipolar World? China's Role in Central Asia [Online]. 2011. Available from: <http://reasonradionetwork.com/20110927/a-multipolar-world-chinas-role-in-central-asia> [2012, January 11]
- Johnstone, D. Encircling Russia, Targeting China, NATO 's True Role in Us Grand Strategy [Online]. Available from: <http://windowstorussia.com/encircling-russia-targeting-china-natos-true-role-in-us-grand-strategy-by-diana-johnstone.html> [2012, April 2]
- Jones, A. China's Military White Paper: Expressing Confidence and Core Interests in a Multipolar World [Online]. 2011. Available from: <http://radio86.com/focus/chinas-military-white-paper-expressing-confidence-and-core-interests-multipolar-world> [2012, January 23]
- Kan, F.Y. Mainland's China Leading Role in BRICs [Online] 2009. Available from: <http://www.mac.gov.tw/public/Attachment/052716203165.pdf> [2011, June 13]
- Kapila, S. China's Competition Ambitions with the United States: An Analysis [Online]. 2004. Available from: <http://www.southasiaanalysis.org/%5Cpapers11%5Cpaper>

- 1084.html [2012, April 1]
- Kerr, D. Central Asian and Russian Perspectives on China's Strategic Emergence [Online]. 2010. Available from: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2346.2010.00872.x/pdf> [2011, April 22]
- Kornberg, J.F., and Faust, J. R. China World Politics: Policies, Processes, Prospects. Boulder: Lynne Rienner, 2005.
- Lamoureux, D. The Shanghai Cooperation Organization: Assessing China [Online]. 2011. Available from: http://ensec.org/index.php?option=com_content&view=article&id=331 [2012, January 25]
- Lanfranco, E. The Sino-Russian Superpower [Online]. 2006. Available from: http://www.spacewar.com/reports/The_Sino-Russian_Superpower.html [30 November 2010]
- Lapidus, G.W. The USSR and Asia in 1986: Gorbachev's New Initiatives. Asian Survey 27 (January 1987): 4.
- Larson, D.W., and Shevchenko, A. Prestige Matters: Chinese and Russian Status Concerns and U.S. Foreign Policy [Online]. 2010. Available from: <http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/Prestige-Matters-Chinese-and-Russian-Status-Conerns-and-US-Foreign-Policy-final.pdf> [2011, December 22]
- Layne, C. China's Challenge to US Hegemony. Current History (January 2008): 15.
- Liang, Z. Jiang Zemin's Influence [Online]. 2002. Available from: <http://www.asianresearch.org/articles/1104.html> [2012, March 22]
- Li, H. China-Russia Currency Agreement Further Threatens U.S. Dollar [Online]. 2010. Available from: <http://www.ibtimes.com/articles/85424/20101124/china-russia-drop-dollar.htm> [2011, August 28]
- Liu, H.C.K. China and a New World Economic Order [Online]. 2010. Available from: http://www.atimes.com/atimes/China_Business/LA12Cb01.html [2011, July 11]
- Lo, B. A Fine Balance – The Strange Case of Sino-Russian Relations [Online]. 2005. Available from: www.ifri.org/downloads/boboloanglais.pdf [2011, May 23]

- Lukin, A. Shanghai Cooperation Organization: Problems and Prospects. International Affairs 50 (2004): 36.
- Mankoff, J. and Miller, L. R. China-Russia Competition Opens A Door for America [Online]. 2010. Available from: <http://www.forbes.com/2010/04/22/china-russia-politics-tension-markets-economy-oil-gas.html> [2012, January 25]
- Marshall, A.G. Colour-Coded Revolutions and the Origins of World War III [Online]. 2011. Available from: <http://andrewgavinmarshall.com/2011/07/13/colour-coded-revolutions-and-the-origins-of-world-war-III> [2011, December 23]
- Mathur, R. TMD in the Asia-Pacific: A View from China. Strategic Analysis 24 (2000): 1445.
- Mearsheimer, J.J. Reckless States and Realism. In K. Booth (ed.), Realism and World Politics, p. 125. London: Routledge, c2011.
- Mehnert, K. Foreword. In D. T. Stuart and W. T. Tow (eds.), China, the Soviet Union, and the West : Strategic and Political Dimensions in the 1980s, pp. xv-xvi. Boulder, Colorado: Westview Press, 1982.
- Menon, R. The China-Russia Relationship: What It Involves, Where It Is Headed, and How It Matters for the United States. New York: The Century Foundation, 2009.
- Menon, R. The Limits of Chinese-Russian Partnership [Online]. 2009. Available from: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00396330903011529> [2010, June 23]
- Mitchell, D.J. China and Russia. In The China Balance Sheet in 2007 and Beyond, pp. 136-137. Washington, DC: the Center for Strategic and International Studies, 2007.
- Middleton, D. The Duel of the Giants: China and Russia in Asia. New York: Charles Scribner's Sons, 1978.
- Mingwen, Z. Deepened Strategic Partnership of Coordination between China and Russia [Online]. 2011. Available from: http://www.ciis.org.cn/english/2011-08/12/content_4404233.htm [2012, February 13]

- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. China and Russia Finalize Petroleum and Natural Gas Cooperation. Russia Considers Building Oil Pipes to China [Online]. 2004. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zzjg/dozys/gjlb/3220/3221/t162446.htm> [2011, April 30]
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. China and Russia Jointly Submitted the Draft Treaty on PPWT to the Conference on Disarmament [Online]. 2008. Available from: <http://www.mfa.gov.cn/eng/wjb/zzjg/jks/jkxw/t408634.htm> [2011, October 4]
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. China's Position on Establishing a New International Political and Economic Order [Online]. 2003. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24883.htm> [2011, April 12]
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. China's Views on the Development of Multipolarization [Online]. 2003. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24880.htm> [2011, April 12]
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. Foreign Ministry Spokesperson Jiang Yu's Regular Press Conference on 5 June, 2007 [Online]. 2007. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/xwfw/s2510/t327165.htm> [2012, April 29]
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. President Jiang Zemin Meets the New York Times [Online]. 2001. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t25040.htm> [2011, June 3]
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. Sino-Russian Joint Statement [Online]. 2000. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/2649/t15793.htm> [2011, February 28]
- Nadkarni, V. Strategic Partnerships in Asia: Balancing without Alliances. Abington, Oxon: Routledge, 2010.
- Nasaw, D., and Rice-Oxley, M. China and Russia Veto Zimbabwe Sanctions [Online]. 2008. Available from: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/jul/11/unitednations>

.zimbabwe [2011, October 30]

National Institute for Defense Studies (Japan). East Asian strategic review. Tokyo:

National Institute for Defense Studies, 2000.

Nazemroaya, M.D. The Sino-Russian Alliance: Challenging America's Ambitions in

Eurasia [Online]. 2007. Available from: [http://www.globalresearch.ca/index.php?](http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=6688)

[context=va&aid=6688](http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=6688) [2010, June 24]

Nemets, A. Russia and China: The Mechanics of an Anti-American Alliance. The Journal

of International Security Affairs 11 (Fall 2006): 88.

Norling, N. China and Russia: Partners with Tensions [Online]. 2007. Available from:

[http://www.silkroadstudies.org/new/docs/publications/2007/Norling_China_and_](http://www.silkroadstudies.org/new/docs/publications/2007/Norling_China_and_Russia.pdf)

[Russia.pdf](http://www.silkroadstudies.org/new/docs/publications/2007/Norling_China_and_Russia.pdf) [2010, December 30]

North, R. C. The Sino-Soviet Agreements of 1950 [online]. 1950. Available from:

<http://www.jstor.org/stable/pdfplus/3024085.pdf?acceptTC=true> [2011, January

30]

Ozdal, H. Moscow-Beijing Relations in Pendulum between Competitiveness and

Partnership [Online]. 2011. Available from: [http://www.turkishweekly.net/](http://www.turkishweekly.net/columnist/3532/moscow-beijing-relations-in-pendulum-between-competitiveness)

[columnist/3532/moscow-beijing-relations-in-pendulum-between-competitiveness](http://www.turkishweekly.net/columnist/3532/moscow-beijing-relations-in-pendulum-between-competitiveness)

[-and-partnership.html](http://www.turkishweekly.net/columnist/3532/moscow-beijing-relations-in-pendulum-between-competitiveness) [2012, January 29]

Paracha, S. China, Russia Flexing Muscles: A New World Order, or Cold War? [Online].

2011. Available from: <http://criticalppp.com/archives/63303> [2012, January 19]

People's Daily. China-Russia Trade Hits Record 33.4 bln U.S. Dollars in 2006 [Online].

2007. Available from: http://english.people.com.cn/200702/15/eng20070215_350

[373.html](http://english.people.com.cn/200702/15/eng20070215_350) [2011, June 13]

People's Daily. Sino-Russian Energy Links to Expand [Online]. 2005. Available from:

http://english.people.com.cn/200511/04/print20051104_219038.html [2011,

September 27]

People's Republic of China/ Russian Federation. China-Russia Joint Statement on 21st

Century World Order [Online]. 2005. Available from: <http://www.politicalaffairs.>

- net/china-russia-joint-statement-on-21st-century-world-order/ [2011, February 22]
- Person, R. Crouching Tiger, Hidden Jargon: The Sino-Russian Strategic Partnership [Online]. Available from: http://www.stanford.edu/group/sjir/3.1.10_person.html [2010, June 20]
- Portyakov, V. New Chinese Migrants in Russia as a Problem of Harmony and Conflict in Russian-Chinese Relations. East Asian Review 10 (March 2006): 91.
- Ramzy, A. Russia and China: An Old Alliance Hinges on Energy [Online]. 2009. Available from: <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1930344,00.html> [2010, May 22]
- Relations with Major Power [Online]. Available from: <http://za.china-embassy.org/eng/zgjj/ssysz/FR/t244856.htm> [2012, March 30]
- RIA Novosti. Russia Welcome G20 Decisions on IMF Reform [Online]. 2009. Available from: <http://en.rian.ru/business/20090925/156255552.html> [2011, August 8]
- Rozoff, R. U.S. Expands Asian NATO Against China, Russia [Online]. 2009. Available from: <http://rickrozoff.wordpress.com/2009/10/16/u-s-expands-asian-nato-against-china-russia/> [2011, January 12]
- Roy, D. China's Pitch for a Multipolar World: The New Security Concept. Asia-Pacific Security Studies 2 (May 2003): 1-4.
- Russia, China Vow to Expand Military Cooperation [Online]. 2005. Available from: <http://www.rferl.org/content/article/1061187.html> [2010, June 30]
- Russia Federation. Concept of the World in the 21st Century [Online]. 2000. Available from: <http://www.bits.de/EURA/concept21.pd> [2011, January 30]
- Russian-Chinese Joint Declaration on a Multipolar World and the Establishment of a New International Order, Adopted on 23 April 1997 [Online]. 1997. Available from: <http://www.fas.org/news/russia/1997/a52--153en.htm> [2011, January 30]
- Segal, G. Does China Matter?. In B. Buzan and R. Foot (eds.), Does China Matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal, 14. London: Routledge, 2004.

- Seigei, L. Issues in Contemporary Russian-Chinese Relations [Online]. 2011. Available from: <http://valdaiclub.com/asia/35500.html> [2012, January 28]
- Shixiu, B. Deterrence Revisited: Outer Space [Online]. 2007. Available from: http://www.wsichina.org/cs5_1.pdf [2011, May 26]
- Sieff, M. China Wants Its Own 'New World Order' To Oppose US Version [Online]. 2002. Available from: <http://www.rense.com/general19/oppo.htm> [2011, May 7]
- Stent, A. Asymmetry Triangular: United States-China-Russia [Online]. 2011. Available from: <http://valdaiclub.com/economy/a162219309.html> [2012, January 23]
- Stoessinger, J. G. Nations in Darkness : China, Russia, and America. 5th ed. New York: McGraw-Hill, c1990.
- Sutter, R. G. China's Rise in Asia: Promises and Perils. Lanham, Md.: Rowman & Littlefields Publishers, 2005.
- Sutter, R. G. U.S.-Chinese Relations : Perilous Past, Pragmatic Present. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, 2010.
- Symonds, P. Joint Russian-Chinese War Games: A Reaction to Aggressive US Policies [Online]. 2005. Available from: <http://www.wsws.org/articles/2005/aug2005/china24.shtml> [2011, July 25]
- The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. A Survey of Russian Federation Foreign Policy [Online]. 2007. Available from: http://www.mid.ru/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/89a30b3a6b65b4f2c32572d700292f74?OpenDocument [2010, July 10]
- The National Institute for Defense Studies. East Asian Strategic Review 2006. Tokyo: The Japan Times, 2006.
- The Sino-Soviet Dispute. S.l : s.n., 1967.
- The State Council Information Office. China's National Defense in 2004 [Online]. 2007. Available from: <http://www.fas.org/nuke/guide/china/doctrine/natdef2004.html#10> [2010, December 12]
- Toh, C. H. J. Brazil, Russia, India and China (BRIC): Reshaping the World Order in the 21st Century [Online]. 2010. Available from: <http://www.usnwc.edu/Lucent/Open>

- Pdf.aspx?id=93&title=The%20Global%20System%20in%20Transition [2011, June 25]
- Tokbaeva, D. China Asia Focus of Russia-China Rivalry [Online]. 2011. Available from: <http://iwpr.net/report-news/central-asia-focus-russia-china-rivalry> [2011, June 25]
- Tomas, U. China and Russia Have Enough Wisdom Not to Run Into Confrontation [Online]. Available from: <http://www.rusскиivopros.com/index.php?pag=one&id=94&kat=1&csl=22> [2012, January 5]
- Turner, S. Russia, China and a Multipolar World Order: The Danger in the Undefined. Asian Perspective 33 (2009): 171.
- Vladimir, F. Russia, China Don't See US in SCO [Online]. 2011. Available from: <http://english.ruvr.ru/2011/11/01/59706557.html> [2012, February 20]
- Volodin, A. America's Unipolar World and the Countervailing Powers of the Eurasian SCO Military Alliance [Online]. 2011. Available from: <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=25176> [2011, December 28]
- Voskressenski, A. D. The Rise of China and Russo-Chinese Relations in the New Global Politics of Eastern Asia. Sapporo: Slavic Research Center, 2007.
- Voskressenski, A. D. Variants of Russia's Policy towards the Rise of China. In The Rise of China ; Policies of the EU, Russia and the US, pp. 12-13. Brussels, London and Geneva: CEPS, IISS, DCAF & GCSP, 2008.
- Wah, W. K. A Documentary Analysis of the Sino-Soviet Relations : The Border Negotiations. Singapore : Nanyang University/College of Graduate Studies, 1976.
- Waltz, K.N. Evaluating Theories. American Political Science Review 91 (December 1997): p. 915. Cite in Brækhus, K., and Øverland, I. A Match Made in Heaven? Strategic Convergence between China and Russia. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institute, 2007.
- Waltz, K.N. Realism and International Politics. London: Routledge, 2008.
- Waltz, K.N. Structural Realism after the Cold War. International Security 25 (Summer 2000): 6.

- Waltz, K.N. Theory of International Politics. London: Addison-Wesley Publishing Company, 1979.
- Wang, J. China and SCO: Towards a New Type of Interstate Relation. In G. Wu and H. Lansdowne (eds.), China Turn to Multilateralism: Foreign Policy and Regional Security, pp. 109-110. London and New York: Routledge, 2008.
- Wang, Y. K. China's Grand Strategy and U.S. Primacy: Is China Balancing American Power [Online], Available from: <http://www.brookings.edu/fp/cnaps/papers/wang2006.pdf> [2011, May 23]
- Weitz, R. China, Russia, and the Challenge to the Global Commons [Online]. 2009. Available from: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1976-5118.2009.01026.x/pdf> [2011, May 26]
- Weitz, R. China-Russia Relations and the United States: At a Turning Point? [Online]. 2011. Available from: <http://www.sldinfo.com/china-russia-relations-and-the-united-states-at-a-turning-point/> [2012, January 2]
- Weitz, R. China-Russia Security Relations: Strategic Parallelism Without Partnership or Passion?. Carlisle: Strategic Studies Institute, 2008.
- Wenrong, Q. A Discussion on New International/World Order [Online]. 2005. Available from: <http://irchina.org/en/xueren/china/view.asp?id=829> [2011, June 23]
- Wheeler, T. The 'Big Bear' Is Back: Russia Promotes Its Vision of a Multi-polar World [Online]. 2009. Available from: <http://www.saiia.org.za/sa-foreign-policy-african-drivers-opinion/the-big-bear-is-back-russia-promotes-its-vision-of-a-multi-polar-world.html> [2011, January 26]
- Wikinews. China and Russia Continue Joint Army Exercise [Online]. 2005. Available from: http://en.wikinews.org/wiki/china_and_Russia_continue_joint_army_exercise [2010, September 19]
- Wishnick, E. Sino-Russian Relations in a Changed International Landscape [Online]. 2002. Available from: <http://www.cefc.com.hk/pccpa.php?aid=1811> [2011, October 13]

- Xinhua. A Year after 'September 11' Attack: Review [Online]. 2002. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2002-09/12/content_559216.htm [2011, March 31]
- Xinhua. Backgrounder: Basic Facts about China-Russia Relations in Past Decade [Online]. 2011. Available from: http://news.xinhuanet.com/english2010/database/2011-06/15/c_13931519.htm [2011, December 23]
- Xinhua. China, Russia Advocate Multi-polarized International Order [Online]. 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_891028.htm [2011, February 23]
- Xinhua. China, Russia Agree to Further Coordination in International Affairs [Online]. 2010. Available from: <http://www.globaltimes.cn/china/diplomacy/2010-09/577745.html> [2011, December 29]
- Xinhua. China-Russia Cooperation Conducive to a More Balanced World [Online]. 2011. Available from: http://news.xinhuanet.com/english2010/indepth/2011-10/11/c_131184142.htm [2012, February 27]
- Xinhua. China, Russia Ink Statement to Deepen Strategic Partnership of Coordination [Online]. 2010. Available from: <http://www.globaltimes.cn/china/diplomacy/2010-09/577736.html> [2011, June 8]
- Xinhua. China, Russia Issue Joint Statement on New World Order [Online]. 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2005-07/01/content_3164427.htm [2011, February 23]
- Xinhua. China, Russia Sign Five-Point Joint Statement [Online]. 2009. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2009-06/18/content_11558133.htm [2011, April 30]
- Xinhua. China, Russia Sign Treaty of Friendship, Cooperation [Online], 2001. Available from: <http://news.xinhuanet.com/english/20010717/430356.htm> [2011, January 12]

- Xinhua. China, Russia Steadily Deepen Cooperation [Online]. 2009. Available from: http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2009-06/15/content_8284645.htm [2011, April 30]
- Xinhua. China, Russia to Cement Strategic Partnership of Cooperation [Online]. 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_889525.htm [2011, April 30]
- Xinhua. China, Russia to Further Promote Strategic Partnership of Cooperation [Online]. 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_890650.htm [2011, April 30]
- Xinhua. China, Russia Urge to Maintain Peace, Stability on Korean Peninsula [Online]. 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_890663.htm [2011, April 30]
- Xinhua. China, Russia Vow to Strengthen UN's Central Role [Online]. 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_890349.htm [2011, January 23]
- Xinhua. China Sees Ties with Russia as Priority [Online]. 2008. Available from: http://www.china.org.cn/international/photos/2008-07/22/content_16045652.htm [2010, July 9]
- Xinhua. China to Continue Economic, Financial Restructuring: Officials [Online]. 2009. Available from: http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2009-09/25/content_8737675.htm [2011, May 26]
- Xinhua. Chinese Premier Says Multipolar World Conducive to Peace Development [Online]. 2008. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2008-10/30/content_10276805.htm [2011, November 9]
- Xinhua. Chinese President Addresses Moscow State Institute of International Relations [Online]. 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_890780.htm [2010, September 25]
- Xinhua. Chinese President Calls for Multi-Polar World Democratization of Int'l Relations [Online]. 2010. Available from: <http://news.xinhuanet.com/english2010/china/>

2010-11/03/c_13589495.htm [2011, January 7]

- Xinhua. Chinese President Makes Proposal for Tackling Global Financial Crisis at BRIC Summit [Online]. 2009. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2009-06/17/content_11553352.htm [2011, November 9]
- Xinhua. Chinese President Pledges to Further Promote Sino-Russian Ties [Online]. 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_890875.htm [2011, February 23]
- Xinhua. Chinese President Urges Closer Cooperation with Russia to Overcome Economic Woes [Online]. 2009. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2009-04/02/content_11116140.htm [2011, May 26]
- Xinhua, Chinese President Urges Joint Efforts for New International Order [Online]. 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2003-05/28/content_891239.htm [2011, January 11]
- Xinhua. Russia, China Hold Similar Position on Int'l Financial Reform: Presidential Aide [Online]. 2009. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2009-03/31/content_11102983.htm [2011, February 28]
- Xinhua. Russia Issue Joint Statement on New World Order [Online]. 2003. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2005-07/01/content_3164427.htm [2011, February 28]
- Xinhua. Sino-Russian Ties to Unprecedented High Level [Online]. 2009. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2009-09/21/content_12086165.htm [2010, May 27]
- Yandas, O. G. Emerging Regional Security Complex in Central Asia: Shanghai Cooperation Organization (SCO) and Challenges of the Post 9/11 [Online]. 2005. Available from: <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12606201/index.pdf> [2011, March 23]
- Yiwei, W. China's Rise: An Unlikely Pillar of US Hegemony [Online]. 2007. Available from: <http://www.irchina.org/en/news/view.asp?id=415> [2011, February 22]

- Yong, D. China's Struggle for Status: The Realignment of International Relations. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Yongjin, Z. Understanding Chinese Views of the Emerging Global Order. In W. Gungwu and Z. Yongnian (eds.), China and the New International Order, p. 151. Abingdon, Oxon: Routledge, c2008.
- Yuan, J. D. Chinese Responses to U.S. Missile Defenses: Implications for Arms Control and Regional Security. The Nonproliferation Review (Spring 2003): 76.
- Zedong, M. On the People's Democratic Dictatorship [Online]. 1949. Available from: http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/volume-4/mswv4_65.htm [2011, May 22]
- Zeng, M. China Backs Efforts for Balanced Global Growth [Online]. 2009. Available from: <http://blogs.wsj.com/g20/2009/09/25/china-backs-efforts-for-balanced-global-growth/> [2011, December 23]
- Zhao, S. Chinese Foreign Policy in Hu's Second Term: Coping with Political Transition Abroad [Online]. 2008. Available from: <http://www.fpri.org/enotes/20080510.zhao.chineseforeignpolicyhu.html> [2010, October 5]
- Zhonghua renmin gongheguo duiwai guanxi wenjianji, 1949-1950 (Documents of Foreign Relations of the People's Republic of China). Beijing: The Press of World Affairs, 1957.
- Zissis, C. China's Anti-Satellite Test [Online]. 2007. Available from: <http://www.cfr.org/china/chinas-anti-satellite-test/p12684> [2011, June 3]
- Zweig, D., and Jianhai, B. China's Global Hunt for Energy. Foreign Affairs 84 (September/October 2005): 25-38.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุพัตรา ศรีภูมิเพชร เกิดเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2528 ที่จังหวัด เพชรบูรณ์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) สาขา รัฐศาสตร์ แผนกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2550 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขา ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ.2551